

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

692459

N. RĂDULESCU-NIGER

INTRIGĂ AMOROASĂ

— ROMAN —

645

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201700195

1920
EDITURA I. NEGREANU
BUCUREȘTI
Str. Principesa Ileana No. 19

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

INTRIGĂ AMOROASĂ

Din bibliotecă noastră
Pitești
c Octombrie 1920

I

Hagi-Dumitrache Iancu, nu știu pentru ce poreclit Trâmbiță, 'și-a sfîrșit lunga meserie de lipscan, anul trecut; a cumpărat moșie de vr'o cinci mii de pogoane, 'și-a făcut casă frumoasă la țară după ce-a dărîmat hardughia boierească de pe vremea ciumei; 'și-a clădit în București casă mare cu două caturi, — și... s'a pus pe odihnă...

Hagi-Trîmbiță a lipscănit atîta vreme cu spor, căci a avut parte de un frate mai mare care 'i-a fost slugă cu credință și care, singurul a muncit și-a dus greul negustoriei.

Tănase în sus, Tănase în jos, Tănase nu slăbise prăvălia o singură zi; odată nu fusese măcar bolnav și, răcit de multe ori, cu guturai și cu durere de cap cu tot, stătuse la tejghea, priveghease tot.... și lăudase marfa, mușteriilor, cînd îusese nevoit să-și strice el gura.

Eacă-l pe Tănase acum agricultor, căci tot pe bietul de el îl puse Hagi-Trîmbiță să vadă de moșie.... de astădată nu ca logofăt, nu ca slugă, dar ca tovarăș. Tănase măsurase cu cotul treizeci de ani din viață; dar nu făcuse o brazdă măcar cu plugul.

Ca om ursit pentru muncă însă, și mai ales

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara.ro/ron/1902-1932

bucurat că fratele Dimitri îl pusese tovarăș, făcu ce făcu și la sfîrșitul celui dintîi an agricol, scoase treaba la bun sfîrșit.

De aci nu mai avu grijă: iera uns de bun plugar.... și Hagi-Dumitru putea să se odihnească și mai în voe.

Dar Hagi-Dumitru n'avea toată odihna unui om care nu mai are ce dori; două lucruri îl puneau pe lungă chibzuire: un ginere pentru fie-sa Didina și un mandat de deputățic, ori de senatorlîc pentru cinstita sa persoană.

La hagialîc fusese tată-său, dar tată-său nu ajunsese protipendă în țară; el moștenise hagiiea dela tată-său, putea dar să fie protipendă și pentru tată-său și pentru el....

Cucoana Chireachița, soția sa, care fusese o frumusețe în vremea ei, pentru care lucru Hagi-Dumitru o ținuse foarte închisă, precum erea de gelos din fire — ceruse acuma case, lux, viață deschisă ca să se dezdaunezeze de trecut.

Și apoi, altă viață dusese ca ca fată, în sărăcie și în umilință; și altă viață Didina, învățată în pensiun la Viena și acasă la părinți ținută ca pe puf.

Didina e făptură nu frumoasă dar delicată, distînsă, plină de tinerețe și de sănătate, modestă, puțin vorbitoare, serioasă; ceva gingaș și așezat, care punea în mirare pe toți, de oarece toți se așteptau să vadă în fata lui Hagi-Dumitrache tipul obicinuit al familiilor ajunse la bogăție, care, maimutăresc numai buna creștere și eleganță, sunt mîndre, nesimțitoare, cochiete și vanitoase.

Coana Chireachița nu pricepea pe fie-sa.

In cugetul ei erea nemulțumită; o socotea pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1902-1932

Didina proastă, fricoasă, cam sălbatecă; — în sfîrșit nu după cum ar fi vrut ea; nu după cum vedea pe alte fete de-ale prietenelor ei.

Și cu cît înainte d'a o aduce din Viena, doria să vie acel timp când să deschidă și ea un salon bogat cunoștințelor și să vadă pe fie-sa strălucind mai mult de cît policandrul ei cel cu mai multe becuri; cu atît acum aștepta cu grijă, cu teamă, seara hotărîtă a primului bal la care invitase multă lume.

Cum de nu era ea, tînără, ca fie-sa! sau, cum de nu avuseseră părinții ei starea lui Hagi-Dumitru!

Cum ar fi fost ea! și atunci poate că nu ar fi luat pe Hagiul; și atunci de sigur că nu ar fi dus viață de călugărită... cinstită, în mănăstireasca ei căsnicie!...

Voise ca fie-sa cel puțin să fie ceeace ar fi fost dinsa... Și fie-sa par'că semăna c'o femee îmbătrînită înainte de vreme...

Nu-i semăna el, ce e drept, în nimic, că nici frumoasă tare nu era, cum fusese dinsa în tinerețe...

Uite așa, cam mototol la fire fusese „dumnealui", și vezi, în partea dumnealui se aruncase fie-sa!

In vreme ce asemenea gînduri o coprindeau zilnic și în vreme ce se ocupa cu rochiile cele două de bal ce avea să puie pe rînd în seara balului, — Hagi-Dumitru stărnia de foc pe lîngă două cunoștinți tari în partid, să mijlocească doar a aduce pe doui miniștri cu nevestele la balul lui și pe un tînăr „ciocoi" pe care 'l ochise pentru fie-sa.

Croitoreasa e în salonaș în care cucoana Chiria-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista Ateneu Român 1901-1932

chița, în fața oglinzii mari de la un dulap de rochii, cearcă.

Materia rochiilor e scumpă, grea; garniturile admirabile, dar colorile și jurnalul ales nu se potrivesc nici cu vîrsta ei, nici cu bunul gust.

Vede că n'o prind și dă vina pe croitoreasă; colorile si jurnalul îi plac la nebunie și moare de ciudă că rochiile nu'i plac.

Didina nu îndrăznește să'i spuie adevărul; la întrebările mă-si abia răspunde, ceeace o înciudează și mai mult și o fac să'i arză obrajii și să'i sticlească ochii.

In cele din urmă vine rîndul Didinei să cerce.

Bustul ei frumos, corpul ei drept și supțire, umerii bine aduși și delicat legați de gîtul potrivit de lung; brațele rotunde, carnea albă bătînd în trandafiriu, se ivesc în oglindă.

Corsagiul îi vine minunat... Coloarea bine alcasă, jurnalul corigeat în unele locuri de gustul ei, au făcut o rochie prea frumoasă, simplă, elegantă, neîncărcată.

— Uite, pe tine cum te prinde, dac'a croit'o bine!... strigă cucoana Chiriachița cu mînie...

— Coloarea o prinde așa, pe d-șoara; dar, și rochia d-tră, cucoană, e tot atît de bine croită...

— Nu cum-va nu știu s'aleg colorile? strigă, din nou atinsă.

— Mamă dragă, îndrăznește Didina, știi s'alegi, dar nu totdeauna o coloare care place, șade bine... Poate asta să fie pricina că nu'ți place cum au eșit rochiile d-tale.

— Ia să mă lăsați în pace!... Auzi vorbă! dacă se poate să nu șadă bine, un lucru care place!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara.ro/mdrr 1901-1932

Didina tăcu; nu ar fi putut-o încredința că bunul gust e totul; și nu ar fi îndrăznit să-i spuie că dînsa nu'l are de fel.

Iacă și Hagi-Dumitru pe ușă.

— Vă cercați rochiile, hai? bine faceți; și eu mi am cercat norocul și 'mi a prins bine cercarea, fetelor. Ministrul domeniilor vine, ministrul Instrucțiunei vine; Colbăescu, tînărul nostru... (și Hagi-Dumitru clipi din ochi cu șiretlic), vine...

— Ce spui? grăi cucoana Chiriachița, vin doi miniștri? Și rochiile mele, par'că's fermecate; par'că's tăiate din topor!... Nu se poate altfel de cît să'mi fac altele și astea să rămîie pentru altădată!...

— Bine Chiriachițo, tată, bine dragă... fă'ți și trei altele, suflete... numai nu te supăra... că nu șade bine supărarea la oameni cu dare de mînă...

— Va să zică 'mi dai voie? întrebă Chiriachița, înseninată.

— Da cum nu, suflete... A! păcat că nu mai sunt lipscan... N'ai avea de cît să te dai jos în prăvălie și-ar fi treaba isprăvită...

— Haide Didino mamă, fuga, îmbracă-te și vin'o cu mine. Vreau să mă îmbrac după cum o s'alegi tu colori și jurnal...

— Bine, mamă... cu plăcere.

Hagi Dumitru Iancu rămase singur acasă și începu s'aștepte cu nerăbdare pe un fost breslaș ca și el, intrat în politică, membru la primăric, membru într'o comisiune numită de ministerul Domeniilor pentru parcelarea unei moșii d'a Statului...

După vr'o jumătate ceas veni Anghelache Gheorghicescu, cea mai antipatică mutră de parvenit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1901-1932

om linguşitor şi duşmănos, plecat şi obraznic, îndărătnic şi viclean, ascuns, nalt la trup, fălcos, burtos, îmbrăcat bine dar fără gust.

— Bună ziua, Hagiule...

— Bine-ai venit consilierule... Şezi. Ei, miniştrii?...

— Sigur că vin.

— Dar la club?...

— Sigur. Am vorbit chiar eu cu cîţiva, ştii, cei mai groşi la ceafă...

Te-am propus membru. Vezi, cînd ţi-o veni hîrtia că eşti primit şi invitaţia ca să plăteşti taxele, du-te şi dă clubului un dar de cîteva mii de lei. Asta o să'ţi prinză bine pentru deputăţie ori senatorlîc...

— Lasă că dau... Care nu cheltueşte, cînd e vorba să fie ales? Ei, dar moşia aea pe care vreţi s'o împărţiţi ţăranilor, cum merge? Eşti membru în comisiune.

— Da, firește, ca cel mai mare proprietar de p'alocuri. Ce să facem? o împărţim.

— Între voi? întrebă Hagiul rîzînd.

— Hei, dacă s'ar putea! Dar împart ăia... de pe la minister şi inginerii... ştii, aşa, ca să le pice şi lor grăunţe în guşă...

— Ce spui?

— Ei, ăsta-i obicei al pămîntului... nu ştii? Dar balul pe cînd? Ai făcut invitaţiile? Să-mi dai şi mie vr'o cîteva pentru nişte prieteni cari m'au rugat...

— Da sunt oamenii, ştii...

— Da cum nu! D'ai partidului.

— Bine. Poimîne mi le aduce şi'ţi trimit. Vorba

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/mdrr/1901-1932

e, ascultă consilierule, o să-mi văd eu visul cu ochii?

— Dă tu balul întîi, mulțumește-i pe toți și... om vedea pe urmă. Apropo... o să numiască primăria o comisiune pentru aducerea apei în București... O să fac să te pue și pe tine...

— Eaca! Da de unde mă pricep eu la inginerlîc, omule?

— Nu'i nevoe să te pricepi... Par'că se pricep toți dintr'o comisiune? Vorba e, să eși și tu la iveală... să te vezi pus la gazete...

— Bine, fie... Ce-or face ăilanți, oiu face și eu...

II

Eată'l pe Hagiu pus pe calea de a deveni om politic.

Intre acestea timpul trece, s'apropie ziua cea mult așteptată de familia Hagi-Dumitru și de mulți ai comerțului, că doar se spuneau minuni de casa nouă a fostului lipscan.

Didina Hagi-Dumitru o aștepta cu nerăbdare și dînsa, ca pe ziua eșirei sale în lume.

Înțelesese că părinții voiau s'o mărite de iarnă și era curioasă să vadă pe acel tînăr Colbăescu, de numele căruia auzise pe tatăl său pomenind într'un chip cam ciudat...

Sigur că pe acela îșî puseșeră dînșii ochii, și curiozitatea nu putea să-i lipsească.

In gîndurile ei, dar cu bunul simț ce avea, se dorîa la casa ei, de vreme ce așa era dat unei fete, și nu cerea norocului de cît un băiat bun, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

care să se poată înțelege și să ducă o viață liniștită.

Nu se simțea atrasă către sgomot dar nici nu se simțea dispusă ca să-l îndepărteze cu îndărătnicie... Și pentru că nu știa cum se petrece în lume și cum se trece timpul ca femee măritată, lăsa pentru atunci să-și hotărască un anume fel de viață care să se potrivească cu temperamentul și cu gusturile ei, regulate dup'ale bărbatului ce ar avea.

III

Seara balului veni în sfîrșit.

Inchipuiți-vă un salon care cuprinde mai tot catul al doilea, în fund c'o odaie pentru bufet, la intrare c'o sală numai oglinzi și orînduită în formă de seră; cu acoperămîntul de sticlă, și o scară ce duce sus, largă, bine luminată, cu treptele acoperite cu covor lățos foarte scump.

Salonul, cu lojă anume făcută pentru muzică, e cât se poate de luxos îmbrăcat și chiar cu gust, dovadă că nu cucoana Chiriachița s'a amestecat la mobilarea lui... Pe de mărgini, pe niște trepte destul de largi, are scaune deja orînduite pentru cotilion și care nu se mută dela locul lor, de oarece salonul e numai pentru bal.

Un policandru de bronz masiv cu vr'o cincizeci de becuri ale cărora globuri sunt în formă de roză desfăcută, sunt admirabile; alte două policandre, la extremități, sunt de cristal, foarte drăgălașe: cîte trei răspîndesc multă lumină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Cucoana Chiriachița și Hagi-Dumitru primesc pe invitați, ca în gățeală foarte la locul ei acum, și el în frac babalîcesc, la început cam stîngaci pe urmă obicinuiți.

Didina, e stîngace și ea la început, dar foarte drăgălașă și atrăgînd atențiunea tuturor, o atențiune bine-voitoare, fără ironii și fără invidii.

Plăcu mult apoi, după ce 'și pierdu sfiala și se arătă față cu fetele și cu tinerii, delicată, modestă, cu vorba foarte la locul ei și fără nimic artificial, în înfățișarea ei.

Mai tîrziu de cît toți, după ce Didina se familiarizase cu sgomotul și cu mișcarea unui bal, se ivi tînărul domn Colbăcescu.

Înalt, arătos, nostim, cu mustățile foarte de aproape îngrijite, cu privirea îndrăzneață și cu ceva searbăd în modul lui de a se prezenta, vădea pe omul care caută să placă, care știe să se facă plăcut coborîndu-se la nivelul ființei ce era în fața sa.

Presumțios în realitate, ambițios, sărac, boer, căutînd o avere care să-i dea o soție ori cum ar fi, iar nu o soție care să aibă o avere oarecare.

Chestiunea neamului nu'l preocupa, de oarece el privea bine numai pe acei ce-i știa bogați. Averea pentru dînsul era mîna Dumnezeiască ce trebuia să-l scape din naufragiul unei vieți încărcată cu datorii, cu expediente, chiar necinstite, cu care se silea să-și ție... rangul...

De alt-fel, nu era prost, avea diplomă și știa chiar puțină carte.

Didina tresări de cum auzi pronunțîndu-i-se numele... Privi la el, îl urmări chiar cu privirea cîtva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

timp, din grupul în care se afla, — și impresiunea ultimă fu defavorabilă tînărului.

Dar iată un domn se îndreptă curînd cu Colbăescu în spre dînsa... și prezentarea se făcu...

In chipul cum fusese impresionată, Didina se arătă așa, fără voea ei, în cît Colbăescu socoti c'a și cunoscut-o pe deplin dela întîia vedere: o proastă, o fată de negustor, mîndră că o să fie soția lui, timidă din prostie, și treacă-meargă ca frumusețe...

In timpul balului a dănțat-o de cîteva ori și i-a vorbit.

Ceva neînțeles o opria pe Didina d'a se arăta și față cu tînărul acesta, cum se arătase față cu ceilalți cărora le produsese o bună impresiune.

Așa, cînd un prieten, doi, complimentă pe Colbăescu de căsătoria ce avea să facă și de persoana Didinei:

— Ași! „monchei“ răspundea el..... singura ei calitate e că are un milion zestre.....

Și în adevăr, că se și șoptea prin salon că balul avusese drept adevărat scop prezentarea lui Colbăescu ca viitor logodnic al Didinei Hagi-Dumitru; iar Hagiul, întrebat în chip tainic, răspundea nu destul de tainic, că așa avea să se întîmple.....

Hagiul se învîrtea de altfel numai pe lîngă personale ilustre ale miniștrilor puțin ilustri, și toastul ministrului Domeniilor, dela „Supeu“, îi merse la inimă și îi rămase ca pildă în vorbă:

„In sănătatea d-lui Hagi-Dumitru, romîn de inimă, pe care în curînd am dori să-l vedem la demnitatea ce i se cuvine de înțelept sfătuitor al guvernului în Senatul țărei..“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Alexandrina Hagi-Dumitrache-Iancu

Ernest Colbăescu

Fidanțați

Cui nu trimetea, fericitul Hagi-Dumitru, biletul acesta? Fericire într'adevăr, căci se scăpa de unul din gîndurile cele mai împovărătoare, și pe urmă dobîndea un ginere de neam care avusese pe unul din strămunii lui, Vodă în țara Moldovei!...

Numai un lucru nu-i intră lui în cap, pentr' ce Didina nu era tocmai destul de veselă, așa cu îșî închipuia el să fie fetele logodite, și mai ales cînd, ca fata lui, avea un așa logodnic.

Incalte cucoana Chiriachița era și mai nedumerită, ba într'o zi îi și zise Didinei, cu supărare chiar:

— Ce D-zeu ești așa de rece cu logodnicul, un băet care numai rîde, glumește și te soarbe din ochi.

— El, ca bărbat, poate fi așa, mamă; eu trebuie să fiu mai rezervată. Și apoi... așa 'mi-e felul...

— Vezi, după cununie să fii cel puțin mai altfel.

— Poate, mamă.....

In adevăr, cum îl vedea Didina pe Colbăescu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramo.ro/mcr1901-1932

simţea că par'că i se răceşte inima şi totuşi vedea bine că n'are nimic în contra lui.

Dimpotrivă, Ernest se arăta familiar, galantom; cheltuia mult pe buchete, pe giuvaeruri chiar... şi multă vorbă. Cînd rămînea cu dînsa îi săruta mîna..., ba într'o zi... o cuprinse drept în braţe şi o sărută drept în gură.

Se înroşi atunci..... şi tot sîngele i se strînse la inimă..... Buzele însă nu i se mişcară: rămase rece cu ochii în jos şi nici încercă să se desfacă din strînsura lui.

Ernest o lăsă singur.....

— Ce ai, domnişoară Didino?... „Omagiile" de logodnic par a nu te impresiona de fel, îi zise c'un ton de imputare prefăcută, dar în care pătrundea o nedumerire firească.

— Te înşeli, domnule Colbăescu... răspunse Didina, cătînd la el cu sfioşie...

— Atunci..... de ce sfiala aceasta, pe care aşi putea-o asemăna c'o răceală rău ascunsă?

— Sfială, cred, şi e firească, domnule Ernest; dar răceală nu, răspunse ea, zîmbind uşor.

— Împrejurarea a adus, domnişoară, ca să avem aşa de puţin timp a ne cunoaşte înainte de a ne lega viaţa..... Aceasta nu însemnează însă, nu-i aşa, că n'o să ne iubim?

Cînd ne vom cunoaşte bine, cînd ne vom obişnui unul cu altul, o să fim mulţumiţi de întîmplarea care ne-a pus în cale pe amîndoi şi iubirea o să vie dela sine, te asigur, fără sguduirea iubirilor din romane, dar mult mai trainică şi fără încercări îngrijitoare..... Iţi mărturisesc o satisfacţiune a momentului care'mi garantează de viitor: îmi placi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir1901-1932

și mă simt fericit că nu m'ai refuzat... zicînd îi sărută mîna cu deplinătatea unui curtezan iscusit.

Didina se simți par'că mai altfel dispusă pentru el, după aceste cuvinte, și din ziua aceea începu să simță că i se duce încetul cu încetul acea neexplicabilă răceală.

Cam pe cînd rămăsceră vr'o două săptămîni pînă la nuntă și Hagi-Dumitru era și mai vesel, căci vedea și pe fie-sa schimbată în fine. față cu logodnicul, — Colbăescu sosește și-l roagă fără multă stînjeneală să treacă în biurou, căci are ceva grav și serios a-i spune.

Lui Hagi-Dumitru îi trecu un fior prin spate și cu grabă porni pe ginere în biurou.

— Ei, ce e, întrebă el cu neliniște.

— Ce să fie, dacă nu o întîmplare la care nu m'am așteptat. Gheorghicescu era însărcinat de mine, ca înainte de logodnă să ți facă cunoscute oarecare condițiuni ale mele, și azi, cu surprindere aflu că el nici nu ți-a pomenit de ele...

Am așteptat pînă azi, din delicatețe, socotind că d-ta o să deschizi vorba, și'ți spun drept că mă și supărasem puțin pe d-ta. Dar am întîlnit pe Gheorghicescu și l'am întrebat dacă nu cumva a uitat să se înțeleagă cu d-ta... Dobitocul, — iartă'mi expresiunea, — a uitat și, zău nu era lucru de uitat.....

Cam uluit, Hagi Dumitru răspunse:

— Ce este? Spune'mi mie.....

— Fără ocol, iată ce este. Eu nu am avere.

— O știu asta.

— Te rog; dă-mi voie: n'am avere, dar da torii cam multe.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc

— Datorii multe, ce spui? făcu Hagi-Dumitru, holbînd o pereche de ochi mirați, cît două bucăți de cinci lei.

— De aceea'ți spun că a făcut cea mai mare greșeală amicul d-tale că nu te-a pregătit la timp. Eu astîmpărasem pe creditori — spunîndu-le că după logodnă o să-i achit. Au început să mă supere și.... înțelegi că — aceasta turbură rău o epocă în care omul caută să fie foarte mulțumit... liniștit... înțelegi....

— Ei, și cam la cît se urcă datoriile acestea? întrebă Hagi-Dumitru, mușcîndu-și mustățile.

— Cam la vr'o patru sute de mii de franci.... Hagi-Dumitru sări în sus; Ernest rămase foarte liniștit la locul lui.

— Ce? glumești, domnule? întrebă Hagiul, îngrijorat.

— Ba nici de cum, Domnule.... și'ți spun curat, cu toată mîhnirea că, neînvoindu-te cu mine asupra acestui punct.... căsătoria rămîne.... de oarece rămîne de rușine și cuvîntul meu de onoare dat creditorilor.

— Mă rog, nu s'ar putea să-mi trimiți mie pe creditorii d-tale ca să mă înțeleg eu cu ei?

— Asta ar putea-o face un copil sub tutelă, domnule Hagi-Dumitru, iar nu un om liber și care, însurîndu-se, dorește să rămîie stăpîn pe sine în casa lui...

Hagi-Dumitru nu mai lua seama la ce-i mai îndruga scula de ginere; pe el îl uluiseră cele 400.000, care jucau polca pe de'naintea ochilor lui, cu fuste roșii, albe, negre...

Să le dea? micșorează venitul fetei și apoi....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum rămînea cu foaia de zestre în care se regula numai venitul sumei de un milion, dat în mîna ginerelui, cu termene de Sf. Gheorghe şi Sf. Dumitru?

Şi apoi.... ce garanţie îi da asemenea om care făcuse datorii atît de mari? Afurisitul de Gheorghicescu! De ce nu-i spusese! S'ar fi mai gîndit atunci!....

Să nu dea? se strică nunta, rămînea de rîs în ochii lumei... Adio senatorlîc! Adio miniştri, la balurile lui!... Adio toasturi aşa de frumoase la „supeu“!...

Ori cum... trebuiau măsuri...

— Dragul meu, nu dau Turcii. Lucrurile se regulează cu zilele, nu în cîteva minute, rog, aşteaptă două zile măcar şi o să te înştiinţez cînd şi cum o să facem, — grăi Hagi-Dumitru.

— Bine, domnule, aştept aceste două zile, în care timp însă n'o să mă pot prezinta logodnicei mele... O să-i par preocupat, cum o să şi fiu în realitate, şi asta o s'o indispue... răspunse Ernest, foarte nemulţumit de rezultatul ce l'ar fi voit la moment.

— Două zile nu-i o vecie... Şi apoi şi logodnica d-tale e ocupată aste două zile cu rochiile de nuntă şi cu „trussoul“... răspunse şi Hagiul care înţelese pe ginere că e cam... nemulţumit.

V

In aceeaşi zi alergă Hagiul la avocatul Casei şi se puse la sfat cu el, apoi dete fuga la Gheorghicescu şi... cu zîmbetul pe buze, dar cu afuri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

senia în suflet, îl certă pricteneşte că nu 'i-a spus ce sculă de boier îi colăcea.

— Bine, dator, dator... O sută de mii bre! două, bre, prea peste cap... şi plătite pe îndelete, — dar nu 400.000 şi dintr'o dată!

— Ei, las' că e de neam, zîmbi Gheorghicescu, şi o să fie băiat bun apoi, c'o fată ca a dumitale...

— Mă tem al dracului să nu dau de bocluc, mai tîrziu.... că, cine bea, de băut se ţine...

— Nu, nu, răspund eu Hagiule... şi pe urmă gîndeşte-te la sprijinul ce-o să capeţi pentru senatorlîc....

— Da să-l ia dracu de senatorlîc: 400.000 de leuţi nu face cu ginere cu tot... cînd te'i gîndi serios...

— Ei, şi cum ai regulat cu darea banilor?

— Apoi, să-mi treacă mie toate poliţile creditorilor... Cu alte cuvinte le cumpăr, le adun eu, le ţin eu... pînă la răfuire... D-zeu ştie cînd...

— Lasă nu te mai văeta, că n'ai de cît un copil... Hagiule...

— Tare mă tem să nu plîng păcatele copilului ăstuia singur... Cum dracu de nu 'mi-ai spus dela început?...

— Iar vorba asta... N'ai de cît să strici...

— Aşi face-o eu, n'ai grijă, dar 'mi-e ruşine de oameni... şi pe urmă. tocmai s'a deprins şi fata cu el... De! vine greu! In sfîrşit, bine, rău, inainte cu D-zeu.

— O vorbă, mai stăi. N'o să primiască în felul ăsta să-i aduni d-ta poliţele...

— Ei, apoi prea-i's mari poftele, prietine. Vezi pe urmă să nu-i zic: sluga d tale...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

— Ascultă-mă Hagiule, nu fii cap tare mă, și înțelege: pune'l să'ți subscrie patru polițe de cîte 100.000 lei fie-care, cu termene, și o să-l ții destul în respect cu patru săbii d'asupra capului, n'ai grijă... Ce tot umbli cu strînsul polițelor lui!... Nu-i apoi tot una, la urma urmei, — acelea sau cele date ție?

— Da de unde știu cu că-i trebuiesc numai de cît 400.000 și nu-i trebuește mai puțin cum-va? Dar așa, adunîndu-i cu polițele, mă încredințez de sumă...

— Asta-i: neîncredere! Dacă n'ai încredere, e altă socoteală, și atunci n'ai de cît să strici cu el... Că așa, cum vrei tu, e cpitropie și n'o să primească...

— Mă Ghcorghicescule în marc cumpănă m'ai băgat tu. Să ne vedem sănătoși... Oiu mai chibzui pînă poimîine cînd l'oiu chema pe d-l ginere... de neam, să-i dau rezultatul.

Cu plecăciune!

Își bătu capul, se suci, se învîrti și se opri asupra unui gînd: să întrebe pe fie sa dacă ține așa de mult la logodnicul ei, și de i-a spune că nu și că poate rupe cu el... rupere să fie!

Îl durea inima cînd se gîndea la 400.000 lei, pe care-i făcuse în atîția ani, să-i dea fără nici o garanție, într'un minut unui om care nu-i mai insufla garanție, nici el, de viitor.

La urma urmei, fie și rușinea față cu lumea, de cît altă rușine mai tîrziu, cine știe care, și cu copila lui legată de el și nenorocită...

A doua zi intră în salonaș, după cafea, și găsi pe Didina citind liniștită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Copila sări repede, înroşindu-se, crezînd că e Ernest.

— Ai crezut că e logodnicul tău, drăguţă? o întrebă Hagi-Dumitru, sărutînd-o.

— Da, tată, şi aşi fi fost mîrată, căci e dimineaţă încă...

— O să-l vezi peste vr'o două zile, drăguţă, căci are nişte daraveri, ştii, ca la aşa întîmplare...

— Ce întîmplare? făcu ea, îngrijită deodată.

— Nu te teme, nu e rea; întîmplarea nunţei... de! nu-i o întîmplare? In sfîrşit, cum îţi pare ţie? Te-ai deprins cu el? Iţi place?...

Didina cobori ochii înroşindu-se iarăş.

— Ei lasă, nu te ruşina acuma. Eu te întreb serios, căci vreau să ştiu dacă 'ţi face plăcere că e dau după el...

— Da tată, îmi place, răspunse ea cu sfială. E băiat bun... cum se pare...

— Dar dacă s'ar întîmpla să rămîie nunta asta, de-o pildă, ştii, nu zic numai de cît c'o să rămîie, — te-ar costa mult, ia spune?

— Cum, tată, e vorba să?...

— Nu te teme, nu te teme... E numai o cercare... Uite cum s'a îngălbenit, fata... Va să zică ai şi prins dragoste de el?

— Ce să zic, tată dragă, poate că nu e numai de cît dragoste, dar... judecă şi d-ta ce ar zice lumea! Aş fi în gura tutulor, m'ar rîde celelalte fete...

De odată se opri; — par'că-i veni în minte ceva nou... şi grăi repede:

Afară numai dacă ai fi aflat că nu e om bun, lucru care l'ar şti lumea; atuncea tată, nu ou aşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

fi în gura tutulor, ci el... şi cununia rămasă nu m'ar costa...

Raţiunea aceasta impuse lui Hagi-Dumitru şi'i dădu ideea d'a se informa de la mai mulţi, mai d'aproape, despre tînărul Ernest.

Nu trebuia să lase însă în nedumerire şi grijă pe fie-sa şi o asigură deci că a fost numai o cercare a lui, ca să vadă cît de mult ţine ea la mirele ei.

VI

Gheorghicescu locueşte o casă de mică şi de modestă înfăţişare, dar înnăuntru are grămădit tot soiul de mobile în stiluri din diferite epoce obiecte de artă, tablouri.

Ici, lîngă ceva de valoare, ceva bătător la ochi dar ordinar şi ca stil şi ca material, — ceeace dovedeşte că proprietarul lor are fanfaronada de-a alege, nici decum cunoştinţa valorii lucrurilor alese.

Vecinic Gheorghicescu îţi va vorbi de cutare şi cutare lucru al său şi va exagera preţul ce a dat, ca să arate cu aceasta cît cheltueşte pentru artă... de care e foarte departe s'o poată pricepe.

Acest fost lipscan, becher, acum proprietar rural şi foarte gros la pungă, jucător de cărţi pasionat, a făcut cunoştinţă cu tînărul Ernest Colbăescu într'o clipă de grea cumpănă pentru dînsul: juca, dar ştia să piardă numai. In schimbul unui împrumut de bani... cu termen nelimitat, Colbăescu l'a învăţat pe Gheorghicescu să joace fără să risce aşa de mult, să cîştige mai mult de cît să piardă.

Iată de ce fostul lipscan purta atîta interes

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/mcr1901-1932

boerănașului și norocia pe un amic cu așa giuvaer fără preț...

Tocmai era asupra mesei, a doua zi, după vorba cu Hagi-Dumitru, cînd feciorul 'i-aduse o carte de vizită a lui Colbăescu.

Primirea fu amicală la extrem și invitarea la masă tot pe atît de prietenească.

— Ia să 'ți-arăt Colbăescule dragă, un ceasornic de Boule pe care l'a avut Ludovic al XIV... Istoria ăstui ceasornic e lungă și o să 'ți-o spun la masă...

Era o imitație și nimic mai mult... Colbăescu se feri a'i spune, ca să nu lovească în amorul propriu de cunoscător, al îngîmfatului.

La masă, fără să-i dea timp să înceapă cu istoria ceasornicului minunat, care costase... enorm... Colbăescu deschise vorba despre ce'l ardea pe el.

— Ei, întîlnit-ai pe Hagiu? întrebă Ernest.

— A venit el pe la mine, aseară. E foarte necăjit și a mers pînă acolo în cît să'mi spuie că e în stare să rupă căsătoria...

— Auzi infamul!

— Il ustură rău 400.000. Acu, între noi rămîie vorba, prea ai exagerat, dragă Ernest, prea ai exagerat. Datoriile d-tale mult, mult să se urce pînă la 150.000... De ce dar ai cerut atîta?...

— De ce! mai întrebi și d-ta! Foarte bine ai nimerit: 150.000... și sunt datoriile mele... Dar după ce m'oi însura, ce fac cît va timp numai cu 50.000 de lei venitul zestrei, plătit și acela în două cîștiuri? Voiu să am un fond de rezervă pentru trebuințe neprevăzute și ca să par socrului om așezat care nu mănîncă de cît venitul și pe acela foarte încet, foarte la timp, ba mai face eco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://static.muzeulromanului.ro/mdrr/1901-1932

tomii, lucru care să'l afle prin fie-sa. Îl iovesc bine acum, ca să-l îmbunez bine pe urmă.

— Bună socoteala asta de acasă, dar nu se potrivește cu cea din tîrg: Hagiul e om foarte practic și socotește de 7 ori, pînă să dea odată.

El nu-i ca mine mînă spartă, om de societate, iubitor de artă... El a rămas tot lipscan: atît că 'n loc de cot, poartă băț de abanos. Îți spuiu că mi-e teamă să nu dea înapoi...

— Crezi că ar face aceasta?

— Ba încă cum! Nu-i prea pasă lui de lume...

— Dar cu senatorlîcul?

— Ambițiunea, ca ambițiunea, prietene; dar patru sute de mii, de...

— Și d-ta încă mă îndemnaseși...

— Socotiam că o să se treacă... Dar nu se trece. Te sfătuesc dar să cobori la două sute, mult pînă la două sute cinci-zeci de mii și să-i propui d-ta însu'ți a-i da trei, sau patru polițe cu anume scadențe, — știi, de formă, căci n'o să te apuce el nici odată de ele. Însă să'l măgulești cu nădejdea asta că ești în mîna lui... în realitate tot d-ta o să faci cu el ce-i voi, numai să cauți să ții stăpînire pe fie-sa, la care el ține ca la Dumnezeu.

— Bine, răspunse Ernest, după ce se gîndi puțin. Fiică-sa e o prosticică de n'are margini. Cu puțin, o s'o port cum vreau... Las'că pe bune mîni o să încapă Hagiul.

Gheorghicescu rîse cu poftă și găsi apoi prilej să povestească istoria ceasornicului minunat...

A doua zi, chemat de Hagi-Dumitru, Ernest se duse, sigur de victorie: sfaturile prietenului său îl îmbărbătaseră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/din 1901 - 1932

Hagi Dumitru cercetase cît putuse și pe unde putuse și altceva nu i se spusese în socoteala ginerelui, de cît că are datorii... ca ori ce tînăr de clasa lui..... însă că iera bun băiat de altmintrelea.

Deci, primi pe Colbăescu cu bunătate, hotărît să-i plătească datoriile toate, însă treptat, treptat. Era ultimul mijloc ce-i mai îngădnia inima și dorul de fiica lui.

— Ei, te-ai mai gîndit și d-ta dragul meu, cum să putem împăca lucrurile? întrebă Hagi Dumitru.

Colbăescu, care și el se mai gîndise și își dase seama că, întinzînd prea tare coardele vioarei, le rupi, răspunse:

— Apoi, dragă tată socrule, m'am mai gîndit și eu, firește, și am văzut că îți vine și d-tale greu să scoți odată o sumă așa de mare. Am căutat atunci să mă întîlnesc cu cei mai grei dintre creditorii mei, și le-am propus plata în rate unora, și achitarea definitivă celor cu sume mai mici. Așa, suma care'mi trebue neapărat acuma e două-sute și cinci-zeci de mii de franci. Din venitul zestrei apoi voi mai economisi, voiu face ce voiu face... și... bun e D-zeu, o să mă scap eu odată de sarcini. Față cu d-ta, rămîn bun dator suma de două-sute și cinci-zeci de mii de franci, pentru care îți voiu subscri azi chiar patru sau șase polițe cu termen mai depărtat... fără dobîndă însă, ceeace bunătatea d-tale va îngădui, de sigur...

Hagiul ascultase socotind, și văzînd că așa merge, întinse mîinile cu grabă ginerelui său, pe care acesta le strînse tot cu atita grabă.

În acea zi polițele fură regulate și Hagiul — oftînd totuși în inima lui, — numără cele două-sute

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cinci-zeci de miișoare, în bilete de valoare contra unor bilete... care în ochii lui n'aveau nici o valoare reală...

Dar în sfîrșit!... cine are copii, cată să aibă și necazuri de multe feluri.

Și apoi... cine știe... o să se vadă și senator... căci doar și un ministru 'i-o ursise într'un toast...

VII.

La un an și jumătate după cele întîmplate, iată cele ce se petreceau în locuința d-lui și d-nei Colbăescu, în mijlocul luxului celui mai ales și într'o viață pe care toată lumea o socotea liniștită și dulce.

D-na Colbăescu, de o tristeță resemnată, fiind singură; serioasă, dar de o delicateță afectuoasă fiind cu lumea; de o veselie prefăcută, fiind cu părinții săi...

Și în primele săptămîni după căsătorie, întrevăzuse altfel de viață!

Ernest o deprinsese cu un exterior, c'un aer din care i se părea că respiră iubirea și inima ei începuse să se deschidă, ca un boboc de roză, tîrziu, dar cu atît mai drăgălaș la vedere.

Începuse să se facă alta și el să vadă că firea ei nu era rece, ci avusese o sfială ca față cu ceva necunoscut.

I se părea Didinei, în cele din urmă, că 'și găsise în Ernest perechea potrivită și că altul n'ar fi fost tot așa pentru dînsa.

Ernest, surprins de această transformațiune și văzînd că în ființa ce-i părea proastă, nu era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prostie, ci rezervă și sfială, se lăsă în neștirea farmecului d'a se afla lîngă o femee drăgălașă care era a lui.

Farmecul nu ținu mult însă și, sigur că ce era a lui, a lui o să rămîe, și că o va găsi a lui ori cînd își va aduce aminte de ea și ori cînd îl va atrage ceva către dînsa, începu să se lase vieței lui de mai înainte: club, sport, ospățuri de flăcău, joc de cărți cu patimă.

Inima Didinei se închise de astă-dată.

Se văzu lăsată prin saloane să petreacă ea cum va ști, între oameni cari îi erau indiferenți și cari începură curînd s'o curteniască; între femei pe care nu le putea înțelege și cu care nu se putea potrivi: un salon îi părea o țară străină cu alte obiceiuri, cu alte orizonturi, cu altă limbă.

Se hotărî dar să nu se mai ducă în lume, de cît silită de împrejurarea că ar voi părinții ei, pe cari nu voia să-i vestească de felul său de viață.

Ernest fu bucuros, o înțelese și n'o mai supără: de alt-fel se așteptase el la așa cumințenie din partea nevesti-si...

Intr'o zi mumă-sa o întrebă mirată.

— Cum de nu dai și tu un bal, dragă Didino?

— Vezi? la asta nu m'am gîndit, dragă mamă; cine-va dorește sgomotul acasă la el, cînd nu mai are liniștea sufletească, ori cînd s'a cam plictisit cu viața în doi... Cel puțin așa îmi pare mie...

— Atunci să știi c'o să dau eu... Și tu o să fii regina balului... căci te-ai făcut frumoasă de tot, puica mamei!...

— O sărută și plecă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Acum, cînd găsim pe d-na Colbăescu, e după balul dat de mumă-sa...

Tristeța ei urmează a fi resemnată, dar un gînd nou e pe cale d'a se afirma în sufletul ei nemișcat de la o vreme încoace.

A văzut la balul mă-sei două perechi de tineri,— case nouă, făcute odată cu a ei, — și făr'de voie a văzut aceste perechi, mulțumite, fericite...

Pe bărbat, dantînd cu cunoștințe, din politețe, și alergînd cu neastîmpăr la soția lui, ca s'o joace și pe ea, ca să se afle și cu ea în vorbă, — și era mulțămit cînd cunoștințele n'o îndepărtau de el. Înăndu'i-o la joc.

Pe soție, urmărindu'și bărbatul cu dragoste, îndemnîndu'l să'și facă datoria către lume și așteptîndu'l cu plăcere vădită să-i dea și ea partea; mulțumită că partea ce i se da ei, era cea dată cu dragă inimă și cea mai mare.

La aceste scene mute să gîndia Didina acum și simți ca un fel de rosătură în inimă...

Cum ar fi voit și ea asemenea mulțămire!... Era geloasă că nu putea fi ca acelea; dar nu le invidia. Le felicita, dimpotrivă, în cugetul ei.

In acea zi primi o cartă de invitare de la una din acele perechi, la o serată mai între intimi.

Cum să răspundă, de vreme ce Ernest nu venise încă acasă din ziua ce trecuse? După puțină gîndire, ceva neînțeles, dar stăruitor, o îndemnă să răspundă că va veni cu plăcere.

— Sper că n'o să mă refuze că am luat și eu o hotărîre fără știrea lui, își zise Didina și par'că simți o ușurare că o să impuie și ea ceva lui Ernest.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Familia Oneresca!

De cîte ori se văzuse cu d-na Oneresca? Abia de trei ori; și acum o invita considerînd'o între intimii săi.

Ce-i drept, 'și-amintea acum, că-i adresase cîte-va cuvinte afectuoase...

Trebuia să aibă un suflet bun dar, d-na Oneresca, dacă 'și amintise de ea.

Acestea gîndindu-le dar nu fără oare-care neliniște de chipul cum o să primească Ernest promisiunea ei, dată, — aștepta întoarcerea lui cu nerăbdare și cu teamă.

Către ora mesei de seară, Ernest veni.

Era foarte voios. Cîștigase la o enormă partidă de bacarat care ținuse două-zeci și patru de ore, întrerupte numai de două gustări, — și încolo înecată de ceaiuri, groguri, cafele și liqueruri.

Dar înfățișarea înaintea soției sale nu mai era respectuoasă, ci destrăbălată ca și cum ar fi venit să'și petreacă seara la o curtezană.

Didina, se simți fără'de voe că se înroșește și par'că ceva lăuntric se revoltă într'însa și o făcu să'l îndepărteze cu oare-care asprime.

Văzînd'o serioasă și că e respins cam cu desgust, Ernest își luă seama, se desmetici puțin, — dar atins în rău de așa asprime, se posomorî și deveni rece.

Li se servi masa.

Nici o întrebare la el, nici o privire pentru dînsa.

Didina, hotărîtă de mai nainte să obție de la Ernest promisiunea că vor merge la Oneresca, puse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe masă lîngă tacîmul lui, carta de vizită cu invitarea.

— Ce e asta? vorbi el, fără să privească la Didina şi luînd carta în mînă.

— O invitare pe mîne seară la d na Onerescu.

— Serată intimă, zise el... „C'est bon pour les femmes". Poţi să te duci, nu te opreşte nimeni.

— Eri am răspuns d-nei Onerescu c'o să mergem amîndoi, căci pe amîndoi ne invitase; şi pe urmă, nu pot înţelege că aşa să fie în regulele de salon: soţia să se ducă singură la o petrecere, fie chiar intimă, cînd toţi ceilalţi, sigur că n'au să meargă unul fără altul...

Didina vorbi cu aprindere, — o aprindere ce 'şi-o stăpînia, dar pe care ceva idependent de voinţa ei, o vădea şi o ţinea în fiinţă.

Ernest privi la dînsa mirat. I se părea schimbată şi cu tendinţa d'a i se lua în seamă voinţa ei...

— Crezi? — făcu el cu ironie.

Didina tăcu, dar îl privi ciudat.

— Vom merge, — răspunse el după o clipă de tăcere.

— Mulţumesc, răspunse ea cu răceală,—ceea ce iarăşi miră pe Ernest.

După masă invită pe Didina în biuroul lui, unde el se aşează să fumeze, iar ea jenată, aşteptă să audă ce-o să urmeze...

Ernest bine-voi să-i vorbească de club şi făr'a se scuza direct, să 'şi îndreptăţească oare cum lipsa de-o noapte... prin suma cîştigată: două-zeci de mii de lei!

— Rău faci, Ernest, îi zise ea c'un ton de prietenească imputare... Jocul de cărţi ruinează sănătatea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdrr1901-1932

— Nu cum-va te-ai gîndit la pungă, zise cu ironie, aruncînd rotocoale de fum spre tavan.

— Mă judeci rău, Ernest... şi poate că nu merit, — răspunse ea cu tristeţe şi blîndeţe.

— E firesc cu toate astea să te gîndeşti şi la pungă, care e sănătatea casei, — zise el pe acelaşi ton. Iţi mulţumesc însă că te îngrijeşte sănătatea mea.

Didina tăcu. Ironia lui Ernest o rănia.

Era prima scenă de felul acesta; pînă acum tăcuse; pînă acum nici Ernest nu căutase să se justifice şi să-i spuie unde petrece.

— Şi mîine seară, zi... petrecem în cerc intim? rosti el după puţină tăcere.

— Dacă voieşti dumneata, Ernest; dacă nu, trimit răspuns d-nei Onerescu, că din împrejurări...

— A! nu: mergem. Cată să petreci şi tu, sfîrşi Ernest c'o nuanţă de bunătate ironică.

Şi se rîdică adăogînd:

— De e aşa, noapte bună, Didino. Mă duc să mă culc de vreme, ca mîine seară să fac „bonne figure".

Ii sărută mîna şi se înclină foarte politicos...

Didina trecu în salonaşul ei unde 'şi lăsase cartea de citit şi... acolo să dete gîndurilor... Nu numai c'o părăsia... dar era răutăcios cu dînsa!...

VIII.

D-na Onerescu e o brună micuţă şi drăgălaşă, cu ochii vioi, plină de-o bunătate care se răspîndeşte în toată înfăţişarea ei lipsită de ori ce pretenţie.

Onerescu, inginer-architect, e omul meseriei lui, bărbatul nevestei lui, gospodarul casei lui, tatăl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unui băeţaş care i face complectă vieaţa de om însurat ce ţine la nevastă şi la casă.

Lucreţia Onerescu, măritată c'o lună în urma Didinei, se întîlnise cu ea în societate şi prinsese simpatie de dînsa.

Pe urmă, cu însuşirea d'a ghici, pe care o au unele femei, mulţumite de sunt, cum sunt, şi cu ce au, — pătrunsese în viaţa intimă a Didinei fără să fi avut ocaziunea s'o cunoască d'aproape: o socotea fără prietene, fără una măcar, bună; o socotea nu tocmai fericită... şi doria să-i fie prietena cea bună, şi mîngâierea... şi poate cine ştie... o călăuză priincioasă.

O socotea din acele caractere bune, dar moi, care se supun nenorocirilor, primindu-le ca pe fatalităţi, fără să încerce să lupte, să le sdrobiască, ori cel puţin să le micşoreze înrîurirea. Ea voia s'o scoată din apatie, — şi acesta fusese scopul invitării.

De cum se văzură, în seara aceasta, se simţiră bune prietene, îşi comunicară simpatia reciprocă şi tot timpul petrecut împreună, fu prilej de restrîngere a acestei prietenii născânde.

D-na Onerescu însă fu sdruncinată în credinţele sale: pe Didina o văzu foarte voiasă, de şi cu trăsuri de scriozitate, — care puteau fi fondul caracterului ei; — iar pe d-nul Colbăescu, foarte rîzător, amical, afectuos cu soţia lui.

Un capriţiu al lui Ernest, într'adevăr; dar acest capriţiu, care surprinse pe Didina, o făcu să petreacă o seară veselă; iar de a doua-zi, fu pentru dînsa punct de purcedere al unei faze nouă casnice.

Cîştigă două lucruri preţioase dar: prietenia unei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

femei drăgălașe și bună și hotărîrea d'a 'și schimba în bine bărbatul, cu ori ce preț.

In adevăr, poate că Ernest nu avea fond rău; ci, numai deprinderile unei vieți rele, care'l luaseră în stăpînire, fără ca el, nedeprins nici odată să cugete mult, să le poată resista; așa primise viața, așa o ducea înainte, fără a se gîndi la datorii intime ce contractase, însurîndu-se, dîndu'și altă poziție, cu alte răspunderi.

Acestea le cugeta Didina.

Ernest fusese drăguț de tot cu dînsa, o seară, între străini. De ce nu l'ar face să fie și să rămîe bun pururea cu dînsa, care, simțea bine în adîncul ei, că l'ar fi iubit; cu care, — se vedea ca bine pe dînsa, — ar fi fost în stare să ducă o viață bună și pentru ea și pentru el...

Dar cum să'l schimbe? prin care mijloc anume?

Atunci, cum răsfoia cartea, în distracțiunea ei, căzu cu privirea peste o pagină din urmă cu cuvintele acestea ce o impresionaseră.

„Furtuna, care poate aduce și stricăciuni, este bună pentru îndreptarea unei stări generale de care depinde viitorul.. Va strica momentan și parțial, dar va îndrepta tot și peste tot locul.. După furtună, iese soarele iară-și"...

Didina subliniase aceste cuvinte, cum iera obicinuită să sublinieze tot ce-i plăcea mai mult și care voia să-i rămîie ca învățătură apoi...

Furtuna! să gîndi ea.. Iată mijlocul... De ce nu m-așî face așa de tare în casa soțului meu și a mea, în cît furtuna să se isce și... după dînsa să iasă apoi soarele?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar ce fel de furtună? Ce fel de furtună? Asta e chestiunea, aici e greul.

— Ori-cum, să încep să mă arăt, pe nesimțite, cu voință... și trebue să văd eu în timpul acesta, cam din ce-ar putea să isbucnească furtuna...

De-o-dată 'i trecu pe din'naintea ochilor, chipul deștept și bun al Lucreției Onerescu și un glas lăuntric 'i șopti par'că eacă-'ți prietena care o să te ajute cu sinceritate, din dragoste pentru tine.

IX.

In timp ce Didina se ducea la prietena ei, de dimineață supt cuvînt că ieșise să tîrguiască și numai cît trecea să-i dea o bună zina, — Hagi-Dumitru, acasă la el, se simțiă liniștit, voios, gata să priviască lumea întreagă prin ochelarii mulțămirii lui.

De-odată auzi clopoțelul că suna și își aruncă privirea afară: cunoscu numai de cît trăsura ginerelui și avu presimțirea unui necaz.

Ernest și intră, în adevăr, cu voită înfățișare de stînjenire.

— Bună dimineața, tată... îi rosti...

„Tată"! — cînd îi zicea așa, și nu „tată socrule", însemna: bani! Inima i se făcu turtă strînsă între ușor și ușă.

— Bine-ai venit, Ernest. Ce face Didina? De dumneata te văd sănătos...

— Cum zici, tată, sănătos, dar nu la pungă... gros, glumi el, șezînd.

— Grosimea pungii e după cum o păstrezi, dragul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nici eu n'o las pe mîna altuia, dragă tată, dar „obrazul subțire cu cheltuială se ține..." Trebue să fiu în rînd cu lumea de cari țin prin nume... Petrecerile costă! te duci în casele altora, trebue să aduci pe alții în casa ta... Înțelegi dar...

Iera să-i răspundă tata socru că nu prea se rupea „domnul" Ernest cu politeța să dea petreceri în casa lui, însă nu voia să mai lungiască vorba cu cheltuitorul,.. din punga lui de om cu cumpănă. Il întrebă dar cam aspru:

— Îți trebue bani, nu-i așa?

— Ce om de aur ești, tată... îi zise cam ironic în exclamațiunea de admirare.

— Ce pretențiune mai ai? Spune. Mă grăbesc.

— Așa merge vorba? își zise în gînd? Bine. Și cu glas tare, rosti: 60.000 lei.

— Peste cîștinl dat o fi acum înna?

— Peste. Am o datorie de onoare...

— Curioasă onoare cu atîtea datorii... mormăi el, apoi: nu'ți pare, dragă Ernest, că...

— Te rog, tată socrule, nu mă judeca, nu-mi face imputări, nu'mi da sfaturi...

Hagi Dumitru se gîndi o clipă.

— Bine. Nu am suma în casă. Mă duc azi după ameazăzi să iau dela Bancă, și... în sfîrșit o s'o ai pînă'n seară. Cu toate astea, lasă-mă să'ți spun că am cheltuit mult cu casa dumitale pentru Didina...

— Mulțumesc, mulțumesc, tată socrule, nu e nevoie să mai amintești cîte ai făcut pentru fiica dumitale... ca un părinte bun ce ești... Și acum? Te duc cu trăsura mea.

— Mulțumesc; mă duc singur ca să trec pe la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bancheru meu să-i zic să-ți pregătească suma, cum ți-am spus.

— Atunci, la revedere. Sărut mîna mameisoacre...

— Mulțumesc; mergi sănătos.

După ce eși ginerile, bietu Hagi-Dumitru își încrucișă brațele și începu să fluere.

— La așa cap, așa chiulaf... mormoi el și ieși să se ducă la comisiunea de aducere a apei.

Cînd se întoarse acasă către seară, găsi pe Didina vorbind cu Chiriachița.

— Dar ce ai, taică? o întrebă Hagi-Dumitru pe fie sa; par'că ești cam galbenă la față.

— Eu? îți par; dar d-ta nu'mi pari deloc: ești necăjit... răspunse Didina, palidă în adevăr.

Viața cinstată a lui Ernest începuse din nou, după două zile în care timp Didina crezuse într'o schimbare.

In ziua aceea apoi se întîmplase o scenă care o mîhnise rău: ceruse vr'o trei sute de lei ce avea de dat unei cusutorese și Ernest, turburat de noaptea petrecută la cărți în care pierduse tot ce avusese în casă, ca bani, — îi răspunse că n'are, — să ceară dela tată-său că are d'ajuns, — și ieșise după aceste cuvinte zise cu brutalitate.

Biata Didina plînsese, pentru întîia oară în viața ei de femee și, din turburarea de dimineață, rămăsese palidă, cu toată silința ei d'a se arăta ca totdeauna față cu părinții ei. Nu găsise apoi nici pe doamna Onerescu acasă.

— Eu sunt necăjit, ce e drept, dar și tu ești așa, că par'că ai ceva... Nu cum-va bărbatu-tău îți face niscare-va neajunsuri? Spune drept, căci fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noase lucruri am auzit despre el... În sfîrșit am scăpat vorba... Nu ieram hotărît să'ți spun, dar m'a luat gura pe dinainte...

Didina se îngălbeni și mai tare...

— Nu, nu'mi face nici un neajuns, șopti ea, cercînd să'și facă glasul sigur.

Hagi-Dumitru cătă lung la ea, — și după ce ridică din umeri, își dădu drumul mîniei.

— Nu știu, om vedea. Cît despre d. ginere-meu, aflu că numai la club stă, întîrzie nopțile pînă din spre ziuă unc ori, și duce o viață ca pe vremea cînd era flăcău. Bine, tu nu le știi toate astea? Tu îl lași să lipsească așa de des fără să'l întrebi și tu odată unde se duce și ce face? Cum așa? Nu înțeleg. Și apoi, vrei să și tăgădnești? poate să'l și aperi? Ce fel de femee ești tu, să rabzi toate dela un om pe care nu cred să'l fi înbind pînă într'atît, în cît să'i ierți toate strengăriile? Dacă părinților tăi nu spui necazurile tale, cui vrei să le spui atunci? Să le închizi în tine și să cazi în vr'o boală din care să nu te mai scoale nici un doctor? Pentru aceea te-am măritat noi, ca să te știm că suferi?

Și lacrămile umplură ochii bietului Hagi-Dumitru.

Didina, înduioșată, nu mai putu ține, și căzu la pieptu mă-si plîngînd...

Amîndoui părinții se spăimîntară și cu mare nevoie o liniștiră și o făcură să se destăinuiască lor.

Hagi-Dumitru rămase ca trăsnit; cucoana Chiriachița începu să plîngă deoparte și furiș.

— N'am vrut să vă spuiu, tocmai pentru asta, ca să nu suferiți și d-voastră pe lîngă mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu era un cuvînt. Dacă n'or ști părinții necazurile copilului lor, cine să le știe? străinii? Nebun ce am fost eu, da, numai eu!... Și știu eu de ce zic asta. Iți închipui tu, Didina tati, că am avut slăbiciunea, numai cu gîndul ca tu să fii fericită, să-i dau pîn'acum peste 300.000 de lei ca să'și plătească datoriile de flăcău? Și azi, nu mai departe, azi la prînz, îmi cerea încă 60.000 de lei...

— Da ce? E nebun? Ca să le cheltuiască afară din casă? Strigă cucoana Chiriachița.

— Fata mea, ascultă o vorbă a lui tată-tău, începu cu gravitate Hagi-Dumitru:

Grecu are o vorbă: „pe nepot și pe ginere să „nu-i crezi mai mult de cît nepotu crede unchiului „și ginerile socrului; ii crezi copiii tăi... și ei sunt „copiii părinților lor..." Tu ești dar copilul meu și cînd e vorba să suferi la un străin de inima ta, suferă singură în casă la tată-tău și mă-ta. Cearcă și vezi de-o să-l poți face om de treabă.., Nu? Atunci despărțire, curat așa. Și lumea pe dînsul o să'l învinovățească. Imi ceruse 60.000 de lei. M'am dus la bancher să'i iau, și bancherul 'mi-a deschis ochii și 'mi-a spus și ce-a auzit și ce-a văzut, el, căci e în clubul unde e bărbatu-tău... Uite banii, i-ai tu și ține tu cheea visteriei... De cheltuială, de buzunar, cum se zice, și atît! Iar dac'a crede că o să mai poată face datorii și eu să i le plătesc, să'și mute gîndul: venitul la zestrea ta, casa e a ta, mobilele sunt ale tale trecute pînă la una în „trusou"... Las'că am eu ac de cojocu d-lui. Iar la urma urmei, cum 'ți-am spus: nu se poate altfel? despărțenie! Ei! ce zici? spune și tu cuvîntul tău...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tată dragă, despărțenie nu voiu, căci nu m'am măritat ca să mă despart, dar ca să am bărbat, ca să fiu în rîndul lumei, dacă așa e legea aceasta omenească. Voiu cerca să'l vindec însă.

— Ții la el... Biata fată... Te plîng... Nu știu de ce umblă să se mai însoare derbedei d'ăștia !..

X

Colbăescu dase tot și jucase 10.000 lei, și pe cuvînt. Fusese o noapte teribilă de luptă și o „ne-șansă" cum nu i se mai întîmplase.

Bine că se ridicaseră pontatorii, altfel ar fi fost în stare să piardă nebunește.

Vestise pe pontatori că a doua seară va ține banc deschis, de aceea 60.000 lei îi aștepta dela socrul-său ca dela D-zeu.

Cînd se întoarse seara acasă, tîrziu, găsi pe Didina neculcată și mirîndu-se, intră la ea, îi dădu bună seara și o sărută.

Didina nu răspunse de cît la salut și puse ochii pe carte, cu răceală.

Ernest făcu cîți-va pași prin cameră, în timp ce Didina îl observa printre gene.

— Așa de tîrziu citești, Didino? întrebă el, trîntindu-se pe o dormitoare.

— Da, dragă Ernest, m'a cuprins și pe mine pasiunea cărților... — răspunse ea cu bucuric ascunsă, c'a găsit un calambur care să'l înțepe.

Ernest încruntă din sprîncene.

— Ce spui? — făcu el cu un ton obraznic de ironie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri 1901-1932

Urmă o clipă de tăcere.

— Aşi dori să beau un ceaiu cu tine, Didino, zise el mai apoi, căscînd.

— Să trimetem la club? E aproape, mi se pare, şi trebue că fie foarte bun ceaiul acolo. La noi slugile s'au culcat.

— Pare-mi-se că ai acrul d'a'ţi rîde de mine, zise el, ridicîndu-se; şi, venind lîngă ea, începu s'o priviască cu necaz.

— Eu? nici decum. De ce'ţi închipui? zise Didina, ridicînd la el priviri naive.

Privirea aceasta, lumina care cădea pe figura ei, căldura din casă, singurătatea, oboseala sufletească, patul făcut, îl făcură, să se gândească la unele drepturi de soţ.

Didina i se păru foarte drăgălaşă şi se aşeză lîngă ea.

— Ce? nu vrei tu să petrecem şi noi împreună o seară?

— Ce bine determini d-ta Ernest: ai zis: *şi împreună o seară*.... Fraza asta îmi aduce aminte câte seri nenumărate petreci cu alţii!....

— E o imputare Didino?

— Oare n'aşi avea dreptul să ţi-o fac? Spune Ernest, pentru ce mă laşi aşa de singură, pentru ce nu te gândeşti că şi eu poate doresc să petrec, că sunt tânără, — şi, în sfîrşit, că sunt soţia ta? Ţi-am imputat vr'o dată până acum? Nu, cât timp am crezut că numai eu ştiu ce viaţă duci şi cât sufer eu de mult. Dar acum când a început să ajungă până la mine mirarea lumei că nu mă înţelege ce fel de femee sunt şi ce fel de bărbat eşti tu....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

— Ce are lumea cum trăim!....

— Am dreptul, mai mult pentru reputația ta de om de onoare, de cât pentru odihna mea perdută, să te întreb de ce te porți așa, sau întru ce sunt eu vinovată ca să te îndepărtezi așa de mine?

Ernest rămase încurcat; la asemenea drepte observări nu se așteptase, și nu'i venia să creadă că nevastă-sa i le face.

— Mi se pare că nu ai dreptul, de oarece ori de câte ori ai vrut să mergi cu mine în societate am răspuns dorinței tale.

— Un bărbat care își iubește, sau numai își respectă soția, nu găsește altă petrecere în afară de cercurile în care se poate duce să petreacă cu dînsa. Așa înțeleg eu, cel puțin, viața în doui. D-ta ce zici, Ernest?

Și mai surprins, Ernest căță lung la ea; urmă însă tot pe teren falș:

— Viața în doui, în felul acesta, ar însemna condamnarea la monotonie vecinică; și odată ce se pare că știi așa de bine cum e viața în doui, trebue să fi aflat că bărbatului îi este dat să aibă și neasuri când să se întâlnească cu lumea care nu petrece. Un bărbat face politică cel puțin, când ca mine, nu are o meserie.

— Dar unui bărbat, care are o răspundere față u o femee ce nu l'a rugat să o ia ca s'o uite ntr'un colț, nu'i este îngăduit să facă acele ceauri, nopți întregi, și zile întregi de petreceri triste are înăspresc inima, slăbesc judecata și seacă verea casei.

— A! mă miram eu! — strigă el, bucuros că a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

găsit un drum, ce'l socoti de scăpare, — am venit iar la pungă. Aici ţinteă oratoria ta....

— In sfârşit, da, Ernest, aici, dacă vrei tu aceasta, numai de cât, — zise Didina cu un ton de hotărâre şi cu un aer de seriositate care opriră zîmbetul batjocoritor al lui Ernest. Aici să ne oprim, la ultimul argument ce'l pui D ta înainte ca fiind supremul. Eu avusesem naivitatea să puiu întâiu pe al datoriilor noastre reciproce, pe al demnităţei, pe al inimei....

Ernest, în culmea surprinderei, rămăsese cu mâna pe clanţa uşii şi cu cealaltă în buzunar, gânditor şi nehotărât cum să se poarte cu o soţie, cum n'o credea el pe a lui să poată fi vre-odată.

Didina urmă:

— Suntem căsătoriţi de un an şi jumătate şi d-ta ai cheltuit o jumătate de milion aproape...

— A! d-nu Hagi-Dumitru 'ţi-a prezentat contul în regulă?.... zise el cu batjocură.

— Domnul Hagi-Dumitru a făcut ca un tată care se îngrijeşte de copilul lui.... Nu ştiu acum dacă va fi meritând batjocura d-tale....

— A!.... ai ridicat nota romanţei c'un semi-ton?

Didina se înroşi, dar se opri d'a ajunge la ceartă ordinară.

— Nu ţi se impută cât ai cheltuit Ernest; nu îi îndărătnic în mândria d-tale, şi în ştarea d-tale de independenţă la care nimeni nu atentează. Dar ţi se impută şi cu drept cuvînt, că risipeşti o avere, risipindu-ţi sănătatea, că o risipeşti într'un mod care nu onorează activitatea celui ce a strâns'o,— activitatea omenească, în genere.... Daca-i fi perdut-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri1901-1932

în vr-o întreprindere, în scopul d'a agonisi şi d-ta, d'a mări ce'ţi s'a încredinţat, atunci....

— Destul cu morala, Didino. Am avut datorii, a trebuit să le plătesc, petrec apoi cum cred eu că se petrece mai bine.... iar căsătoria n'am crezut-o nici odată ca un jug.... Alt-fel.... n'aşi fi avut azi onoarea să ascult o pledoarie de avocat, foarte strălucită, recunosc, dar foarte deşartă... Bună seara....

Eşi şi trecu în camera lui de culcare, foarte iritat. Nu'i intra lui în cap, cum o fată care nu se arătă nici măcar c'o inteligenţă mediocră, îi apărea acum cu superioritatea care caută să se impue şi care'l încurca, la drept vorbind.

Dacă 'şi-ar fi dat ostenceala însă s'o cunoască, nu în chip superficial cum făcuse el în vremea când îi făcea curtea ca o datorie impusă de convenienţe, — ar fi găsit în această făptură, în această inimă, calităţi cari l'ar fi putut face fericit, dacă ar i fost de atunci om care să le înţeleagă.

In casa părintească oare, abia venită, nu a şi fost curând măritată? Avusese ea cu cine să stea în relaţiuni de prietenie ca să i se vădiască inteligenţa?

Avusese o mamă cu cultură, cu care să discute, să vorbiască, cu care să se înţeleagă alt-fel de cât cum se face o rochie şi o pălărie?

Cu tatăl său era să facă vorbă multă, odată ce deşteptăciunea lui se mărginiă numai' la tejgheaua de lipscan?

Ast-fel, se închisese în sine; dar acum când experienţa vieţii 'i da libertatea d'a înţelege şi d'a voi, începea să se arăte cu însuşirile date de na-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

tură şi desvoltate de creşterea serioasă a institutului în care fusese, de instrucţiunea de acolo, cât şi de instrucţiunea ce 'şi-o da singură în singurătatea de care era cuprinsă.

Ingânfatul şi săracul la minte boerănaş, putea să le judece toate acestea şi să vadă de ce comoară de femee avusese parte?

Nu. Iată-'l de ce se plimba acum foarte iritat şi foarte mirat de morala ce'i făcuse soţia desconsiderată de el.... Cu cât începu să se gândească mai mult, cu atât noua ei atitudine, începu să'i dea grijă.

Era mai mult sec, uşor; avea mai mult fanfaronada curajului, de cât însuşi curajul; de aceea nu se găsi destul în stare să înfrunte o femee ce'şi disputa drepturile cu tărie şi cu demnitate, de-o femee aşa cum i se arăta acum Didina, — Ca s'o înfrunte, trebuia să fie un stricat ajuns la ultimile faze ale căderei morale şi să se coboare la grosolănii, de care nu se simţea capabil.

Trebuia să cedeze dar?

Îndărătnicia şi înfruntarea lui nu-'i dădeau pas. Simţia ceva în el care nu-'l lăsa.

Trebuia însă o modificare, cel puţin, în aşa chip, în cât să nu se bage de seamă în afară, ca prietinii să'l rîdă, nici în lăuntru, ca soţia lui să aibă vanitatea triumfului şi credinţa că'l va putea mlădia uşor în toate.

Se lăsă pe o sofa, pusă de-a curmezişul unui colţ al încăperii, unde se ridica pînă aproape de tavan, un ficus frumos.

Nu-i iera de fel la îndemînă; se întorcea par'că din o călătorie lungă ca de becher trecut prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toate plăcerile, uitînd că avea o soție, și dădea peste soția aceasta, cu surprindere și cu necaz.

Această ființă să-i rupă lui firul unor deprinderi ce-i întrupau libertatea, independența, „demnitatea“ de bogătaș?... A! nu!... Nu...

Sări, enervat...

Cu atît mai enervat, cu cît repede își aminti că „demnitatea de bogătaș“ o datora tocmai acestei soții...

Își mai veni dar în fire și „catadicsi“ să se coboare la realitate.

Soția aceasta dovedia inteligență, bun simț... iar acum și voință; iera deci pornită să lupte cu el.

Greși însă pentru moment, din prea multa lui „îngîmfare boerească“, fiindcă îi atribuia și Didinei îngîmfarea de a fi ca biruitoare, fără să pătrundă adevăratul ei țel: existența dragostei de el. Biruința ei ar fi fost nu pentru vanitatea întîetății în casă, dar pentru a și'l recuceri ca bărbat și a'l face să-i simtă această dragoste a ei.

Se hotărî dar să se pună pe picior de luptă cu Didina, rămînîndu-i să aleagă între tonul batjocurii și al asprimei autoritare.

Somnul din noaptea aceasta îi fu foarte turburat: se deșteptă de cîteva ori, amintindu-și situațiunea, visă lucruri ciudate tot în legătură cu aceasta și se deșteptă obosit, nemulțumit...

Ceru cafeaua cu lapte în biuroul lui „de lucru“, rău numit așa, — numai ca obișnuință, fiindcă trebuia să aibă biurou.

In tot timpul cît o bău, se gîndi cu sînge rece că nu avea nici un ban, că „tata-socru“ nu se ținuse de cuvînt să-i trimită cele 60.000 de lei,—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și că se impunea să o hotărască pe Didina să se ducă să i le ceară.

Deci, se decise pentru o atitudine de prefăcută duioșie conjugală și se îndreptă spre camera ei.

Bătu la ușă, ușor, zîmbind.

— Intră... o auzi rostind cu blîndețe.

O văzu că iera gata să se îmbrace ca pentru ieșire în oraș.

— A! mă iartă... vrei să ieși?

— Poftim... Pot să mai întîrziez. E abia nouă și jumătate, îi zise cu indiferență...

Și își opri descheerea rochiei, așteptîndu-l să-i vorbiască.

— Doresc să prînzesc acasă, Didino.

— Eu mă gîndiam să prînzesc la mama...

— Mă rog...

— Nu, nu... Dacă ai dumneata dorința aceasta, amîn... Mama nu mă aștepta. Voiam să-i fac o surprindere...

— Plăcută, nici vorbă, zise el...

Se plimbă puțin, stînjenit, apoi, se opri mai aproape de ea.

— Dragă Didino, începu cu intimitate, nuștiu dacă vom puteà aveà ceva mai deosebit pentru prînz... Îți mărturisesc sincer, că nu am nici un ban... Și, înțelegi că mă simt foarte stînjenit... Să nu am de dat pentru coșniță...

— In adevăr, nu ai nici un ban?

Nici măcar de buzunar?...

— Zău nu. Și ieră să te rog să rogi tu, pe tata să ne mai „avanseze“ ceva în contul venitului....

— Tata a plecat aseară, la moșie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
rev.starrams.ivan.ro/mdrr1901-1932

— A!... supărător lucru....

Cu necaz, că „tata-socru", îl jucase pe degete, nu numai netrimițîndu-i ce-i ceruse, dar și plecând la moșie, se plimbă puțin prin odae, tușind uscat. rău stăpânindu-se să nu izbucniască.

— Atunci, cum facem?... Să fim de rușinea slugilor că nu avem... nici pentru masa lor?... rosti el enervat.

Ea îl privi rece și-i zise:

Nu te îngriji de aceasta: n'o să te supere nimenea pe viitor de cheltuiala casei. O s'o port eu...

— Ce spui?... Doamna are fonduri? Atunci, putem alerga la D-v. pentru un împrumut de 24 ore... Pînă la întoarcerea lui tata socru?...

— Cît îți trebuie? Trei, patru sute de lei? Bucuros. Și se îndreptă către un secretar mic de lemn de trandafir încrustat.

— Nu, cuconiță. Imi trebuește suma rotundă de 60.000 de lei...

— A! Atunci regret că nu te pot servi. Cu cît 'ți-am spus, adesc ori... Cu cît voești d-ta... nici chiar „tata socru" nu poate.

— In sfîrșit! Aci am vrut să viu. Va să zică e o înțelegere între d-v. ca să mă puneți la carantină?... Așa vă e vorba? Bine. Las'că știu eu cum să fac...

— Dă-'mi voie, Ernest, să te previu, că ori ce datorie vei face, nu mă privește nici pe mine nici pe tatăl meu...

— Porți numele meu și o să te privească: ești fiica lui Hagi-Dumitru și o să-'l privească...

— Nu uita, Ernest, felul în care e făcută foaea noastră de zestre...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da, știu, strigă el cu batjocură și cu mînie! casă, mobile, tot... ale d-tale. Știu...

— E dureros pentru mine, Ernest, să aud asemenea vorbe și să fiu silită să'ți amintesc lucruri ce nu ași fi voit nici odată a le aminti... Dar...

— Dar ce? întrebă el cu mînie stăpînită.

— Dar n'am ce să-'ți fac. Ai voit'o prin purtarea ta, dragă Ernest. Tu 'ți-ai închipuit că, luînd de nevastă pe fata lui Hagi-Dumitru, iei o pungă cu bani și o tinerețe neștiutoare, pe care o să le cheltuești cum îți va fi pe plac... Nu e vina mea dacă punga s'a întîmplat să fie cu fund și tinerețea neștiutoare să înceapă a ști că, pe lîngă datorii, are și drepturi de care bărbatul său cată să ție socoteală. Nu voești să ții socoteală?.. Atît mai rău pentru d-ta.

Te rog... dă-'mi voie... Voiu să mă îmbrac și... d-ta mă genezi... sfîrși Didina întorcîndu-i spatele.

Ernest, cu desăvîrșire dezarmat de atitudinea hotărîtă a soției lui, se temu ca Didina să nu rupă cu el deodată, și eși cu conștiința că era umilit.

XI

Abia pusese pe dînsa rochia de stradă, ca să iasă, și slujnica vesti Didinei pe d-na Lucreția Onerescu.

— Dimineață, acuma? zise Didina mirată. Poftește-o în salonaș.

— Nu'i așa că te vei fi mirînd, dragă Didino, unde mă vezi cu noaptea 'n cap la dumneata?

— Iți mărturisesc că mă miră, dar că'mi face

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și plăcere fără margini. Eram foarte necăjită, dragă amică, și iată că te arăți tocmai în niște clipe grele pentru viața mea de femeie măritată.

— D-ta, cu necazuri, Didino? Adică, la drept vorbind, eam bănuisem, dar din seara cînd ați fost la serata noastră mi se clătinase bănuiala aceasta. Imi dai voie să te întreb ce ai? Ai înțeles cît îți sunt de prietenă și, cine știe, poate că amîndouă să facem ceea ce d-ta singură nu poți așa de ușor.

— In adevăr dragă Lucreție, simpatia ce mi-ai insuflat mă leagă de d-ta și dragostea ce'mi arăți îți dă drepturi la încrederea mea. Am să'ți spun tot și am să te rog să'mi dai sfaturi și curaj. Iată cum stă lucrul:

Și, cu pornire sinceră, îi povesti tot, în așa chip, ca Ernest să nu iasă însă cu desăvîrșire vinovat, iar ea nu atît de nenorocită, pe cît îngrijată de viitor.

Lucreția înțelese din delicatețea Didinei, cît de mare și cît de reală îi era durerea și suferința: îl iubia și voia să și'l dobîndească pentru tot-d'auna.

— Dragă Didino, mărturisirea ta e un nod mai mult la legătura ce ne unia deja, îi zise Lucreția, după ce Didina sfîrși. Cît timp mi-ai vorbit, m'am gîndit la mijlocul sigur de a ți-l apropia fără să'l umilești. Cum ai început, este o luptă care poate și duce la un sfîrșit ce nu-l dorești: amorul propriu rănit e prăpastia însăși, iar nu puntea ce s'aruncă peste prăpastie ca să lege la loc ce despărțise împrejurările.

— Atunci care e mijlocul la care te-ai gîndit?

— E unul și același, dragă Didino, vechiu de cînd lumea, nou cît va fi lumea și pururea sigur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista transilvania română 1901-1932

Ernest nu te-a cunoscut; acuma te cunoaște. Îți mîne să te cucerească, de oare-ce luîndu-te de nevastă, te-ai apropiat de el în puterea legei stupide care apropie corpuri, în vreme ce e prăpastie între caractere. În societatea noastră căsătoria e un concubinagiu legal, crede-mă; familia e un fel de așezămînt bazat pe dreptul celui mai tare: eu, bărbatul, cu toate drepturile, — tu, soția, femeea, fără nici un drept și numai cu datorii, pe care de le calci, comiți o crimă!.... Eu o înțeleg căsătoria ca o asociațiune de bună voe, pornită din simțimînt de iubire, de alegere după plac, cu drepturi și datorii egale pornite din bunul simț și din onestitatea caracterelor potrivite, nesupuse nici unui control din afară fie că s'ar chiema lege, sau alt-ceva. Astă-zi, tocmai atît de multe legi, paragrafe, articole, formalități, semne de sclăvie deghizată sunt pricina atîtor mizerii. Dar în sfîrșit, pînă la o schimbare în bine, lucru pe care n'o să'l apucăm, nici noi nici copiii noștri, ia să ne vedem de chestiunea noastră. Mijlocul acela nou, și vechiul, e d'a face pe un bărbat gelos.... căci, grozav îi pasă tiranului nostru să ne vadă că suntem dispuse a ne găsi, în afară, simpatii.

— Cum adecă? Nu înțeleg, Lucreție.

— Cum? Prefă-te că începi a'ți căuta amanți; adecă, un amant....

— Primejdios joc, Lucreție dragă.

— Se pare; și apoi, ce nu e primejdie, în ziua de azi? Toate prin luptă se dobîndesc, drăguță. Cînd ți-așî spune că eu chiar, am avut de luptă, uite, cu înțeleptul meu? Am vrut eu singură să domnesc în inima lui; am vrut să-i fie capul liber

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de ori ce durere din trecut — și... am izbutit...

— Ești sigură că ai izbutit cu totul?

— O! foarte sigură, Didino. E prea lungă istoria, ca să ți-o spun azi, cînd pe tine te preocupă liniștea casei și-a vieței tale. Altă dată îți voiu spune-o, ca să vezi că femeea cînd vrea, poate face deplină fericirea bărbatului fără să-i atîrne lanțuri a cărora greutate s'o simtă cînd-va. Așa dar, venind la vorba noastră, prefă-te că umbli după dragoste străină. Barbații vor să'și aibă nevasta numai a lor, în casă, — dar ei, în afară din casă, își învoiesc și un harem chiar, pentru că legile sunt făcute de ei...

— Dar dacă am face legile, noi. Lucreție, ce zici? nu ne-am trage noi cenușa pe turtă, — zîmbi a rîde Didina.

— Nu, dragă Didino, cînd se va da femeiei o educațiune de om liber, iar nu de păpușă sclavă; o instrucțiune solidă, iar nu lustrul civilizațiunei putrede de astă zi. Ori cît de stricat și de înstrăinat de casa lui ar fi bărbatul, de îndată ce va simți că nevasta lui cată să se 'mpartă, începe să s'apropie de casă și să se schimbe față cu nevasta. Incearcă și tu cu domnul Ernest al tău și-o să vezi. Ii afiți amorul propriu fără să i'l rănești, ți'l apropii fără să simtă, fără să-și dea seama.

Adevărata căsătorie este cînd caracterele celor doi soți se cuceresc; încolo... e obiceiu social, învoială, clădire fără temelie: cînd și cînd 'ți-e frică să nu se dărîme. Incearcă, dragă Didino și vei vedea. Ce zici?

Didina rămăsese pe gînduri. La întrebarea Lu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramaniaromana1901-1932

creției, făcută c'un ton hotărîtor, ridică repede capul și răspunse:

— O să cere.

— Nu așa: făgăduiește'mi.

— Zău că încerc. Dar cum să fac?.... Nu mă pricep.

— Mă rog, n'ai tu pe nimenea care să'ți fi făcut ochi dulci pe cînd erai fată? Și chiar de n'ai, arată-te puțin mai prietenoasă cu ori-care din tineri, și toți au să te socotească bună de pradă.

— Cum asta?

— O, da, Didino, o să vezi. N'ai de cît să rîzi, să vorbești, ori numai să discuți ceva, — indiferent ce anume, — trei seri de pildă, c'un oare-care domn, și acela va crede cu tot dinadinsul că l'ai ales de iubit. Lumea va lua seama și îl va anina de gît; el își va lua asupra-i și se va și lăuda că ești amanta lui. Așa e educațiunea fiilor noștri de familie.

— Glumești, Lucreție?

— De aceasta te-ar putea încredința chiar Ernest al tău în vr'o seară de „*confidențe*“, după deplina voastră cucerire. Și apoi, îți spun, c'o să vezi chiar tu. Uite, azi ce e? Marți, Sîmbătă să știi că dau serată. Vino cu Ernest. O să pun pe bărbatu-meu să'l facă să vie. Leagă vorbă cu ori cine ți s'o părea ție; dă tu apoi serată și poftește pe acel domn, — apoi pune pe mumă-ta să dea una și poftește'l iar pe acel „june-tînăr“. Se face odată de două, de trei.... tocmai de ajuns. Și dacă nu'ți vei auzi vorbe.... ce-i vrea să'mi faci! Ce-o să'ți pese însă? Lasă pe mine apoi, să lucrez. și eu, pe lîngă Ernest, ca să'i deschid ochii; nu te teme

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

fără să primejduesc prietenia noastră. Ei, ne-am înțeles, dragă Didino?

— Greu, Lucreție, dar ne-am înțeles.

XII

Ernest, am spus'o, ieși foarte necăjit de la Didina, de oare ce se simția umilit din toate punctele de vedere.

Pentru întîia dată se văzu pus sub călcâiu și în așa chip, ca să nu se poată mișca de fel.

Cel întîiu lucru care se împotrivi ideei de a nu ține în seamă pe nimeni și de a se împrumuta, ori ce ar eși pe urmă, — fu gîndul că Didina s'ar putea despărți de dînsul.

Iată ce nu voia Ernest cu nici un chip.

Unde ar mai fi găsit atîta avere?.... să rămîe iarăș singur și supus întîmplărilor de tot felul ale vieței de vîntură-țară?

Și pe urmă, mai da, nu fără mirare, și d'o altă simțire: Didina așa cum i se înfățișa ca o inteligență deosebită, ca o femee cu voință și cu cunoștință de drepturile ei, îi plăcea, i se ivia ca o soție cum nu mulți au norocul să poseadă.

Să se despărțiască de asemenea femee, nu se putea....

Ce era dar de făcut?....

In loc să iasă din casă, intră la dînsul în biurou și se puse pe chibzuit.

După plecarea Lucreției Oneresou, Didina vru să se ducă la mumă-sa, dar află că Ernest e acasă încă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A-ha! mi se pare că doctoria mea 'şi a început efectul, se gîndi ea cu bucurie.

In primul moment îi veni ideea să rămîie şi să stea la masă cu el; dar apoi, îşi chemă slujnica, se gătì şi porni la mumă-sa.

Cînd feciorul pofti pe Ernest la masă, acesta îi zise: ai poftit şi pe cuconiţa?

— Cuconiţa a ieşit şi a lăsat vorbă că prînzeşte la mama dumneaei...

— Nu 'i aţi spus că eu sunt acasă?

— Ba da, i-am spus chiar eu, cînd se urca în trăsură, şi...

— Şi... ce-a răspuns?...

— A răspuns; serviţi-l pe domnul singur...

— Bine, serveşte-mă atunci pe mine singur....

Eată'l pe domnul Ernest Colbăescu, bărbat însurat, prînzind pentru întîia dată la el acasă... singur, în vreme ce soţia lui prînzeşte în altă parte...

— Prin urmare, îşi zise el, lucrurile stau cu adevărat rău... Trebuie îndreptare cu ori ce chip... şi trebuie, eu să încep, căci eu sunt şi autorul stării de astăzi...

Să'mi las deprinderile de altă-dată cu scrile iritătoare, dar pline de farmec, ale clubului; să nu mai întorc de cinci, şase ori în şir, opt ori nonă! Să zic adio atîtor plăceri cu atît mai dulci, cu cît ştiam că nu mai aveam drept să le fac fără sgomot? Uite, da, trebuie să le las toate... pentru monotonia casnică... Dar cum dracu o să mă deprind cu asta? o să casc de o să mi se lungească urechile, în odaea nevestei, ori în biuroul meu cetind gazete. Gazete şi declaraţii de amor nevestei!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1901-1932

Cum o să i-le fac? N'o să mi le creadă şi nici eu n'o să pot avea aerul sincerităţei... ori cel puţin al prefacerei sincere... Uite, o idee... Dac'aşi începe şi eu ceva, că par'că sunt şi eu doctor în drept, dacă nu mă înşel... Dar ce dracu să lucrez? Nr'o economie politică doar... eu, care grozav ştiu ce va să zică risipa personală... sau... de literatură m'apuc. In Paris, ştiu că făceam versuri cocotelor şi multe din operile mele au rămas nemuritoare în quartierele studenţeşti. Am să m'apuc să localizez comedii, că e la modă la noi, şi am să traduc „*Ars amandi*" a lui Horaţiu... Dar politica? Unde o las oare? La dracu! dobitoci, şi prin politică au ajuns mari secături... şi eu să nu-i întrec? Va să zică să resumăm: schimbăm viaţa; facem ce n'am făcut, ca să ajungem ce n'am fost nici odată: autor de economie politică; autor dramatic... literat... şi om politic... bărbat de stat... şi o să m'apuc de toate odată ca să ajung odată la nemurire!...

Işi vorbia în chip glumeţ, dar cu convingerea că trebuia să se schimbe, că trebuia să se apuce de un lucru oare-care, care să-l facă să uite pe opt şi nouă şi să-l împace cu nevasta... cu socrii, cu toată lumea serioasă.

Afară era un timp de toată frumuseţea; soare, cald, dar îngheţat pe jos.

Nînsoarea strălucea ca o întinsă pînză de borangic cusută cu mii de fluturi albi; copacii cu ramurile încărcate de promoroacă începuseră să se scuture. Din cînd în cînd se vedea căzînd, ici-colo c'un mic sgomot cîte o scuturătură, şi ramură după ramură, rămînea desbrăcată de vestmîntul ţinut de ceaţă cu gerul de noapte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mon1901-1932

Ernest se plimbă puțin fumînd:

— Ce timp de șosea... Iac'o idee! Dac'așĭ face o plimbare cu nevastă-mea? Ar fi un început de apropriere între noi...

Alecule!

Feciorul se ivi.

— Cuconița e cu trăsura ori cu cupeul?

— A fost cu trăsura și s'a întors...

— Cum? Cuconița s'a întors?!

— Ba nu, trăsura...

— Vorbește lămurit, papugiule! Spune vizitiului să gătiască cupeul, să aibă hamurile puse pe cai și cînd voi porunci, într'o clipă să tragă la scară.

— Bine, cuconașule...

— Așa! trec pe la Tata Socru... care trebuie să se fi întors dela moșie, de vreme ce nu s'a dus deloc; îmi iau nevasta... și.., începem a deveni bărbat așezat, după cum cere pravila... articolul „cutare" și următorii...

Didina stă de vorbă cu mumă-sa și Hagi-Dumitru citește lista decorațiilor noui din „Monitorul Oficial".

— Da mulți oameni mari avem noi în țară! exclamă Hagi-Dumitru.

— De ce tată? întrebă Didina.

— Apoi, nu vezi tu că la fie-care an nou, Paști, 10 Maiu... „Monitorul" e plin cu nume de oameni decorați... Na! poftim... Ghcorghicescu... cavaler al Coroanei Romîniei!

— Ei, lasă, că după ce'ți aduce apa în București, o să te decoreze Regele și pe tine, Dumitre, rosti cucoana Chiriachița.

— Ba după ce te'i face senator, tată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Știți c'o să fie în curînd dizolvare de Cameră și Senat? Așa s'aude....

— Ce spui? grăi cuconana Chiriachița. Apoi, ia vezi, Dumitre, aruncă-te, — că de! clubu ăla te pungăși de vr'o 10000 de lei.

— Nu-i nimic nevastă.... Am făcut donație clubului 10000 de lei, ca și partidul să'mi facă mie donație un scaun în Senat, ori în Cameră. Tocmai asta vorbiam ieri c'un om de aproape al Primului Ministru. De s'ar dizolva acuma Camerile! sigur că sunt pus pe lista guvernului în Argeș, unde am moșia....

— Să dea Dumnezeu, Dumitre dragă....

— Acu, pe bărbatu-tău, Didino, să'l vedem desbrăcat de obiceiurile lui și să'l virim și pe dinsul în politică....

— Las că'l desbăr eu, tată, fi'ai grijă.

— Ce-o fi făcînd el acuma singur acasă?

— Trebuie să se fi gîndind și el la o îndreptare, tată, că de altfel are inimă. Știi, îi vine greu să se lase de-o dată, ca să nu pară că ne cedează.

— Să dea D-zeu, Didino dragă, rosti muma.

— Are cap fata noastră. Chiriachițo, da cum socotești! strigă Hagi-Dumitru și se ridică de o sărută cu dragoste.

Un servitor intră.

— Ce e, Vasile? întrebă Hagi-D-tru.

— Boieru cuconiți Didina e jos la scară,... Intreabă dacă cuconița vrea să meargă cu d-lui la șosea....

— El? făcu Didina surprinsă....

— A-ha!.. grăi Hagiul.... Semn bun.... A început să'și ia seama.... Dute Didino,... Fuga fata tati.... fuga....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaneia.ro/mdrr1901-1932

Didina se gătì repede şi coborî singură....

— Te-aşi petrece, Didino, dar eu sunt la moşie, grăi Hagi-Dumitru rîzînd.

— D-ta Ernest? Vrei să ne plimbăm amîndoi? întrebă Didino, după ce se sui în cupeu.

— Eu, dragă Didino.... Nu vezi ce timp? M'am gîndit că nu e tocmai potrivit să ţii de urît mame-ti pe aşa timp admirabil....

— Iţi mulţumesc, Ernest.

— Dar de seară ce ne facem, Didino?

— Tu ce te faci?

— Nu, amîndoui ce ne facem?

— Nu te duci la club?

— Astă seară, cel puţin, nu....

Treceau prin faţa teatrului.

— „Năzdrăvăniile“.... şi mai nu ştiu cum... Ear vr'o localizare, de sigur.... ca de obicei.... Hai, Didino, mergi să vedem şi noi ce fel de năzdrăvănii ne naţionale, are teatrul nostru Naţional?

— Bine, mergem, dacă vrei tu.

— Fireşte....

— Nu iei bilet acum?

— Nu, trimetem pe urmă. De ar fi fost vr'o trupă străină, sigur că nu mai găsiam bilete spre seară; dar pentru că e teatru romînesc, găsim şi mâine rămase de azi.

— De vină suntem tot noi, dragă Ernest; dac'am încuraja ce e naţional, ce e romînesc, am vedea şi la noi producîndu-se mult şi bun....

Pe şosea lume multă.... Didina răspunse la salutul unei perechi dintr'un cupeu.

— Cine era, Didino?

— Onerescu cu nevasta.... Apropo, ştii că Vi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neri, ori Sîmbătă, ei dau o nouă serată? Suntem invitaţi verbal....

— Aşa? Mergem....

— Ce zici, dragă Ernest, n'ar fi bine ca după ei, să dăm şi noi una? Deja am fost invitaţi în mai multe locuri şi....

— Da cum nu, bucuros.... Tot ce vrei tu Didino, tot ce vrei tu....

Didina avu un zîmbet ciudat.

XIII

Mercuri seara, ca să nu pară că s'a domesticit prea repede, Ernest vesti pe Didina că se duce la club să taie un mic 'banc dar că vine de vreme înapoi acasă şi o rugă să'l aştepte cu ceaiul.

Dar ceasurile 12 trecură şi Didina aşteptînd în zadar, fu cuprinsă de moleşală şi adormi cu cartea în mîni.

Erau trei, cînd se deşteptă la bătaia ceasornicului, şi se culcă nemulţămită.

— Cum l'a prins jocul, a uitat de făgăduială, de toate.... Nu ştiu zău cum o să se îndrepteze omul acesta....

A doua zi dimineaţă, Ernest intra în vîrful degetelor în odaea Didinei, se apropiă încet de patul ei şi o sărută pe gură.

Didina se deşteptă repede, speriată.

— Nu te speria drăguţă, sunt eu.... Mă ierţi că te'oi fi făcut s'aştepţi cine ştie cît? Închipuieşte'ţi c'am puntat ieri, aşa, ştii, în gluma, cu bani împrumut de la Gheorghicescu. Am luat, într'un ceas, trei spre-zece mii de lei.... Dac'am

Muzeul Digital al Romanului Românesc 59
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

văzut că am carte, m'am așezat pe la 10 la banc și 'i-am scuturat pe toți, dragă Didino!... pe toți!

— Uite, — (și-i arătă portofoliul plin) geme de bilete.... Ia ghici cît e în el? Patru-zeci miișoare plus două-zeci de mii ce mi au rămas câți-va datori.

— Asta nu mă înveselește de fel, Ernest, — rosti Didina. Dacă vr'o afacere 'ți-ar fi adus banii aceștia, ar fi fost o adevărată serbătoare pentru mine....

— Vor aduce și afacerile, căci voiu să m'apuc de lucru, știi tu? răspunse el punînd portofoliul în buzunar. Am și vorbit cu Gheorghicescu. O să încep cu avocatura.

— Îți mulțumesc, Ernest; asta e vestea cea bună pentru mine.

— Pe urmă, și alt-ceva. Dizolvarea actualelor camere e sigură. O să'mi pun candidatura cu sprijinul guvernului....

— Imi făgăduești? grăi repede Didina.

— O da; cît despre asta, fii sigură. Acuma.... s'ar putea să nu isbutesc.

— Cu sprijinul guvernului? Crezi? Ce? se poate să nu isbutească o candidatură sprijinită de guvern?

— Se poate, cînd opoziția e tare.... Și s'a cam întărit opoziția în unele părți. Dar nu face nimic... tot o să m'aleg măcar cu vr'o avocatură d'a Statului....

XIV

In seara acestei zile, după masă, Ernest plecă la club numai ca să ia cele două zeci de mii de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri 1901-1932

franci ce i se datora. Nu se întoarse însă de cît a doua zi, Vineri, pe la ora mesei.

— A fost o noapte de masacru, Didino,—strigă el de la uşă, şi asvîrli pe masă portofelul plin îndesat. Am făcut „abattage“ de 17 ori în şir, ceea ce nu s'a mai văzut încă... Cîştig optzeci şi şase de mii şapte sute de lei... Ei bine îmi venia o carte nebună! I-am speriat pe toţi... Tocmai unde 'mi-am pus în gînd să mă las de club, „vena“ şi-a pus şi ea în gînd să mă congedieze bogat.... căci, 60,000 de-alaltă ieri şi 80 mii de ieri... face mi se pare tocmai 140,000 de lei! Ia să-i închidem noi, colea în casă, şi.... ce va fi, vom vedea...

'Mi-am luat adio dela „clubmani“... în chip strălucit. Pe la vr'o două îi „decavasem“ pe toţi... şi ca mîngîere le-am oferit un „supeu“... admirabil, cu banii lor... Nu-i aşa că-i „chic“ ?

Didina îl asculta cu răceală.

El se apropiă şi o sărută. Ea nu răspunse.

— Ce? urmă el, eşti supărată? Ei, lasă, că nu mai fac... Zău, Didino, te asigur...

— Să vedem faptele întăi... Pînă atunci, puţină încredere... răspunse ea serioasă.

Ernest începu să fluere o arie din „Bărbierul de Sevila“ şi deschise casa în care începu să-şi aşeze banii.

— Aşa dar, zise el, în timpul aşezărei, tot tu urmezi să porţi cheltuiala casei?

— Da Ernest, tot eu...

— Bine, eu însă... mai ales că sunt în fonduri?

— Tu... o să cheltueşti pentru balul ce o să dăm.., şi... sunt atîtea de făcut într'o casă, că o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să ai şi tu pe ce cheltui... din munca ta însă, nu din joc...

— „Apropo" de bal... azi ce avem? Vineri. Mîine seară va să zică mergem la al de Onerescu, aşa-i?

— Da; uite şi invitaţia scrisă...

— Şi noi pe cînd să dăm p'al nostru?

— Simbăta viitoare, de mîine într'o săptămînă...

— Bine, Dino.

Seara o petrecură împreună. Cu toate silinţele lui Ernest d'a fi glumeţ, voios, prietenos, — Didina stătu rezervată, politicoasă, dar neprimindu-i nici o desmierdare prea intimă.

După ce trecu în odaea lui, în urma refuzului Didinei de a'l avea ca oaspe la dînsa, — se simţi cam atins în demnitatea de soţ.

— Eu vreau să mă schimb şi am şi început, se gîndi el, şi dînsa mă ţine tot departe... S'o fi supărat ea oare atît de rău, în cît să n'o mai pot dobîndi întreagă?

XV

La balul doamnei Onerescu Didina părea altă femeie: voioasă şi se făcuse mult mai frumoasă; strălucia prin gătcala ei, prin privirea ei, prin familiaritatea ei, prin zîmbetul ei foarte prietenos şi atrăgător.

— Te găsesc de minune, — 'i şopti Lucreţia Onerescu. Ia vezi acum, începe'ţi rolul. Ştii pe cine 'ţi-aşi recomanda eu? Vezi pe tînărul cela cam frumuşel dar şi cam nerozel, — cela brun.,. uite, care trage spre tine cu coada ochiului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri 1901-1932

— A! da, îl observ.

— Dela serata mea d'întâi, mi se pare că 'i-ai înfipt un of! în inimă... Vine des pe la bărbatu-meu... Întâi a oftat după mine, sărăcuțu, — dar a văzut că nu 'i s'a trecut și 'și-a îndreptat inima'i, pururea suspinătoare în deșert, către o prietenă a mea, Zărulească. Are misiunea tristă pe acest pământ, să ofteze după toate femeile, rînd pe rînd, — și vezi d-ta, nenorocire, nici una să nu-l compătimească!... A! ce rele mai suntem și noi, femeile, adese ori! Să lăsăm cu buzele umflate așa bujori de adoratori!

— Și crezi că... trebue să încep așa de repede, — întrebă Didina... cu sfială.

— Repede, da! și cu inimă!... Scurt și cuprinzător. Tînărul Obideanu e potrivit pentru așa rol; e ușurel și nu te poate compromite... Îți poți râde de dînsul să creadă că'l iubești foc... Hai să ți'l recomand, căci m'a întrebat de vr'o sută de ori pînă acum, de tine... Și, vezi, Marți, cînd am fost la tine, nu mi-a venit în minte să'ți pomenesc de el ca de ceva gata găsit.

— Recomandă-mi-l.

Amîndouă se îndreptară către Obidineanu.

El, cum le văzu, se înroși, inima'i bătu mai tare și degetele mîinilor îi asudară, semn de emoțiune mare la el.

— Domnule Obidinene, uite o frumoasă prietenă a mea, d-na Colbăescu, care de mult dorește să'ți facă cunoștință... Dragă Didino, d. Obid neanu.

— Încîntat de cunoștință, d-le Obidineanu, răspunse Didina cu multă familiaritate și'i întinse mîna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Foarte fericit, d-nă Colbăescu; d-na Onerescu mă asigură că ați dorit cunoștința mea; eu vă jur că o doream de o mie de ori mai mult... pe a d-v...

Îi sărută mîna cu pornire chiar, ceea ce făcu pe Lucreția să rîdă sub evantaliu, iar pe Didina să se înroșească...

Rolul ce începea îi părea greu...

— Mă chiamă Onerescu, rosti atunci Lucreția. Imi dai voie, dragă Didino? și se depărtă.

— Imi faceți onoarea și plăcerea d-nă, să'mi acordați cadrilurile și cotilionul?... o întrebă Obidineanu, oferindu'i un scaun.

— Da, d le Obidineanu, cu plăcere... răspunse Didina căutînd cu ochii pe Ernest...

Atunci se dădu semnalul de valț și Ernest deschise balul cu d-na Onerescu.

— Doamnă, o invită pe Didina, Obidineanu.

După prima pereche se avîntară ei... apoi tot salonul nu fu de cît un vîrtej de perechi ce se învîrteau fără încetare.

— Cel puțin are un bun, șopti Didina Lucreției, valțează foarte bine, Obidineanu nostru.

— Ei cum merge? întrebă Lucreția.

— De sigur că nu cu „Fulgerul", dar promite. O! cred că promite, sărăcuțul de el.

După valț, Ernest se apropiă de Didina.

— Petrece drăguța mea? o întrebă el.

— A! da petrece, răspunse ea cu răceală prefăcută.

— Imi dai și mie cadrilul?

— 'L-am dat d-lui Obidineanu...

— Cine-i ăla?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Domnul de colo...

— Iacă! de unde eşi maimuţa aceia?

— Ernest, te rog..... E un tînăr prea cum se cade.

— Atunci pe al douilea, ori „lancier“...

— Ce rău îmi pare... Date.

— Cui? nu cum-va tot d-lui Obidineanu?

— Nu puteam să'l refuz.

— Ce dracu! Le-a cerut cu vurta?

— Nu-i nimic, îmi rămîne cotilionul...

Didina nu răspunse. Ernest îi zîmbi şi se depărtă cam lovit de atîta amabilitate din partea nevesti-si pentru altul.

Ceva neînţeles îl îndemna mereu s'o observe pe Didina în mersul jocurilor ce se urmară.

— Joacă cu mulţi... cu toţi... Dar acel care o invită mai des şi cu care joacă cu plăcere vădită... e d-nul ăsta... Obidineanu... De cînd l'o fi cunoscînd oare? Ei, asta-i şi la mine! Nu cumva Colbăescu porneşte pe drumul gelozici?

După al douilea valţ, o masă de joc se făcu într'un salonaş, şi Colbăescu, atras ca de un magnet, se duse şi se lipi acolo, uitînd danţ, nevastă şi pe d. Obidineanu.

In timpul acesta, Obidineanu care începea să se încredinţeze că d-na Colbăescu îl plăcea, şi că, în fine, zeul amorului se apleca şi către el, — se dezgheţase bine, ţinea pururea aprinsă convorbirea cu Didina, ştiind s'o varieze şi ştiind să fie interesant, — ceea ce mira pe Didina, de oare-ce nu om prost dovedea.

— Pare-mi-se că s'a înşelat Lucreţia asupra caracterului lui Obidineanu, nu era în realitate nerod,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ci un fel de nestatornic, sau mai bine un fel de sfios cu aparențe de nestatornicie.

Obidineanu se putea făli c'a iubit pe toate fetele și femeile frumoase din București. Avea cultul frumuseței.

Intîlnia o femee, sau o fată frumoasă, după care se pasiona și un timp oare-care trăia cu această pasiune, mulțămindu-se a vedea pe femeea adorată, de departe, — ori, putînd să se apropie de dînsa, se mulțămea să-i arăte prin atitudinea lui că o adoră, fără să îndrăznească a'i spune și prin vorbe.

Aceasta ținea pînă cînd i se părea lui că obiectul adorărei lui părea că'l favorizează, și atunci risca o declarație puternică, în urma căreia era socotit ca ridicol și îndepărtat.

Atunci, trist, amărît, zăcea un timp scurt așa, și'și îndrepta inima nesatisfăcută către altă divinitate.

Cu chipul acesta, el, care zicea că nu se va însura de cît din amor, — ajunsese la al 36-lea an al vieții, — și nu putea afla nici o ființă predispusă să'l iubească.

Și doar avea un venit al său propriu de vr'o zece mii de franci, făcea pe inginerul pe lîngă Oneresou, de unde mai căpăta cîte 5, pînă la 6 mii de franci pe an; și în perspectivă, o moștenire de vr'o sută de mii de franci de la o mătușă care nu avea nepot iubit de cît pe el.

Așa, voiseră ei cîți-va prieteni să'l îmbrobodiască cu nevastă: dar nu corespunsese nici una idealului ce avea el în capul lui.

Ca și în seara aceasta, față cu d-na Colbășcu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cînd se afla în stare sufletească de încîntare, — devenea deschis, voios, glumeț, de spirit chiar.... însă numele 'i mergea de prost, nerod.... nesuferit...

Pînă la un punct, de și curățel ca înfățișare, avea ceva în el, în privirea-'i sfioasă, în zîmbetu-i fără lipiciu, care'l făcea să pară nesărat....

Era tot un fel de caracter ca al Didinei, la începutul ivirei sale în saloane; era mai mult necunoscut și de aceea rău apreciat.

Numai o femee bună care l'ar fi putut înțelege, ar fi făcut din el un om fericit.

Dar se găsesc așa de rar asemenea femei! Chiar acelea care se nemeresc a fi bune ca soții, nu au răbdarea d'a 'și aprofunda bine bărbații și de a fi providențe pentru ei. Au unele aplicări egoiste în ele, și se lasă lor, preferînd o viață relativ bună, în locul vieței de deplină înțelegere morală și intelectuală, care ar fi adevărata apropiere, adevărata căsătorie între bărbat și femee.

Inainte d'a se începe cotilionul, jocul de cărți se sfîrși. Colbăescu 'i scuturase pe toți și adunase vr'o zece mii de lei; mulțumit că și aici, într'un cerc restrîns, cîștigase binișor, — alergă la Didina voios.

— Drăguță, 'i-am scuturat și aci.... Ce să le fac.... ei au voit să le fac banc! Așa! O să se înceapă cotilionul va să zică.... ce bine 'mi pare că suntem amîndoi....

— Cum amîndoi? făcu Didina surprinsă.

— Nu cum-va ai dat și cotilionul?

— Dacă am văzut că nu mai vii....

— Colbăescule, se caută un cavaler pentr'o tî-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

mără domnișoară rămasă fără... Te prezinți? Ori ai „venă"... îi rosti Onerescu.

— Dragă Didino, aşi fi dorit să'i fac cu tine... Onerescule, la ordin...

Cum se brodi, Colbăescu şi cu perechea sa fură aşezați lingă soția lui, la spate, şi ca avea pereche pe... Obidineanu.

— Ei, 'şi zise Colbăescu, acest Obidineanu o să-'mi devie nesuferit în cele din urmă... Şi pare-mi-se că-i place Didinei să stea la taifas cu dumnealui... De cînd s'or fi cunoscut oare? Indiferența ce'mi arată... hotărirea ei de a'mi tăia pofta cu banii lui tată-său... schimbarea ei... deşteptăciunea venită acuma, după măritiş... toate astea 'mi-e teamă să'mi le explic... Ea nu m'a iubit cînd m'a luat, şi, iubirea cînd s'agață de ast-fel de caractere închise, apoi grozav le mai deschide!...

De unde sta, o observa apoi pe Didina, şi fiind că, drept vorbind, găsia oare-care plăcere în convorbirea foarte la locul ei, a lui Obidineanu, — mulțumirea i se răsfrîngea pe figură.

Petrecea fără precugetare în acele momente, fără grijă şi era într'adevăr frumoasă şi drăgălaşă.

O găsia şi el frumoasă şi drăgălaşă, şi aceasta 'l înghimpă la inimă... Pentru ce tocmai dînsul, bărbatul ei, să n'aibă parte de cotilionul ce dorise să-l facă cu dînsa?

Afurisitul de joc de cărți îl prinsese!

Jocul de cărți! Nu el era pricina oare a răcirei Didinei față cu el? A neglijat-o... şi ea, cine ştie, găseşte cu altul plăcere de vorbă şi rost de bună petrecere. Jocul de cărți! Trebuia să-l lase şi să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

se apropie de casă! Dar de când îl va fi cunoscând pe Obidineanu?

El n'a auzit până acum de omul ăsta... să'l mai fi văzut? Poate, dar nu i-a dat atențiune. Și cine poate să-i dea? Se miră că Didina, o femeie deșteaptă și cu bun simț, a putut să lege prietenie c'un așa „Chimiță".....

In sfîrșit, domnișoara, perechea lui de cotilion, nu cred să se fi bucurat de un cavaler așa de preocupat.... Bine încaltea că era însurat!

— Ei, cum ai petrecut, Didino, o întrebă el, fiind în cupeu, la întoarcerea acasă.

— Bine, foarte bine, răspunse ea, distrată.

— Dar d-ta Ernest?

— Eu aș fi petrecut și mai bine, dacă aș fi putut danța mai mult cu tine.

Didina nu răspunse.

Ernest tăcu și el, iar când lumina vie a unui felinar se resfrîngea pe chipul Didinei, îi luă seama pe furiș.

Didina păstra aceiași atitudine de rezervă și de preocupare.

XVI

— Ei, da știi domnule Obidineanu că ai făcut o impresiune bună prietenei mele Didina, rosti Lucreția, lui Obidineanu, când acesta o vizită la vr'o trei zile după bal.

— Cu adevărat? Nu-i vorbă, și eu am luat seama....

— Unde mai pui că biata mea prietenă trăește

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniei.ro/mori1901-1932

rău cu bărbatu-său... şi poate chiar să se despartă... de el...

— Ce spui?

Şi bietul Obidineanu rămase pe gînduri. Unul din idealurile lui, era să iubească o femee măritată şi să fie iubit de ea, să o despartă de bărbat, s'o ia el şi să ducă cu dînsa o viaţă îngerească. Cuvintele doamnei Onerescu îl împunseră drept în inimă...

— Ce e de făcut? şopti el din mijlocul gîndurilor lui...

— Viziteaz-o... curtenește-o... Fii respectos faţă cu dînsa, dar stăruitor...

— O! Doamnă... Imi dai nădejde!

— Nădejde, nu, domnule, dar un pic de curaj.

— Iţi mulţumesc doamnă. Dar vezi d-ta: nu 'i-am cerut permisiunea s'o vizitez...

— Nu face nimic. Mătuşea d-tale nu cunoaşte pe mama Didinei, pe d-na Hagi-Dumitru?

— Nu ştiu, vezi? bună ideie... De-o va fi cunoscînd... aşa-i... o să se poată... o! doamnă, cît eşti de bună...

— Şi tu cît eşti de prost! se gîndi Lucreţia. De astă dată şi activ, Obidineanu alergă la mătuşă sa, care se întîmplă să cunoască pe d-na Hagi-Dumitru, dar nu aşa ca să fie în vizită cu dînsa.

Cînd însă nepotul îi destăinui focul sufletesc al lui, — bătrîna Obidineanca găsi prilej să reînoiască cunoştinţa cu d-na Hagi-Dumitru.

Vestită de aceasta, prin Lucreţia, Didina găsi şi ea prilej să se afle la mumă-sa într'o zi cînd d-na Obidineanu trebuia să vie, cu lucrul, acolo. Către seară veni Iorgulet Obidineanu s'o ia... şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

astfel Didina pofti la balul ei pe d-na Obidineanu cu nepotul.

Bietul Iorguleț, crea în al nouălea cer... mai ales că, invitată fiind la bal, trebuia ca d-na Obidineanu să dea o vizită Didinei înainte de seara balului, amînat cu o săptămînă.

Iera în Joia acelei săptămîni. Ernest sta de vorbă cu Gheorghicescu despre alegeri, camerile fiind disolvate și colegiile electorale convocate deja pentru 1 Aprilie, peste trei luni.

Unul din miniștri îi făgăduise deja să'l susție la un colegiu al treilea, încă nefixat.

Pe cînd pleca Gheorghicescu, și el îl petrecea, văzu o trăsură că eșia pe poartă cu o doamnă și un domn... care i se păru a fi... Obidineanu.

Chiemă pe fecior îndată după plecarea musafirului său.

— A fost cine-va la cuconița?

— Da, d-le, un boer și o cocoană.

— Cum le zice?

— Cocoana Obidineanu și cu nepotu-său, așa 'mi-a spus viziținl cocoanei...

— Acuma au venit pentru întîia oară la noi, așa e?

— De cînd sunt eu la d-v., da.

Ernest trecu la Didina.

După ce îi spuse că candidatura lui era sigură și mai vorbi cîte ceva, îi zise:

— Ai avut vizite îmi pare...

— Una... doamna Obidineanu cu nepotu-său....

— Nu cunosc...

— D-lui Obidineanu i-am făcut cunoștință la Lucreția și mătușe-si, la mama... și fiind-că sunt

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bune prietene amîndouă, mama a invitat-o cu nepotu-său la balul nostru...

— Bine, bine... Prietenii prietenilor sunt şi cu noi prieteni. — răspunse el fără să'şi arăte nemulţumirea. Iera bine să mă fi veştit ca să le fac şi eu cunoştinţă...

— Dar ai făcut'o pe a tînărului. Nu'ţi aduci aminte? La bal. Ţi l'a recomandat Onerescu în timpul „supeului".

— A! da... Sunt însă unele figuri aşa de nesemnificative... aşi putea zice chiar... proaste... că le uiţi la moment...

De astă-dată Ernest vorbi cu un fel de ciudă vădită, aşa că Didina simţi aversiunea bărbatului său pentru Obidineanu; aceasta însemna începutul geloziei, deci, purcederea spre sfîrşitul bun dorit de ea.

După plecarea lui Ernest, veni Lucreţia Onerescu.

— Ei, cum stă intriga noastră? o întrebă după puţin.

— Bine, aşa cred. Insă, nu ştiu de ce dragă Lucreţio, 'mi pare un joc nu tocmai cinstit pentru două femei cu caracterele noastre... Nu crezi şi tu?

— Aşa-i, nu zic ba, dar lumea aşa e făcută, dragă Didino, din crîmpeie. Pui unu mare lîngă unu mic şi faci ceţi trebuie. De cei proşti se servesc cei deştepţi, de oare ce nu pe toată lumea Natura a lăsat-o deopotrivă de deşteaptă.

— Ori cum, avem scuze, dar nu e cinstit lucru; ne jucăm cu inima unui om... Şi apoi, 'ţi spun drept, unde n'am apucături de cochetă, 'mi vine greu să încurag pe bietul Obidineanu, care poate e sincer în dragostea şi în speranţa lui...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei, și tu! Cînd ne-am gîndi la toate greutățile cu de-amănuntul, nu mai facem plăcinta cu 100 de foi... Isbutește tu să'ți asiguri fericirea... și l'om dezdăuna noi pe Obidineanu. N'avem de cît să-i găsim o fată bună... și mai tîrziu o să rîdă și de intriga noastră și o să ne mulțumească că l'am căpătuit...

— Fie, pentru c'am început. Greu e rolul de curtezană. Cum l'or fi jucînd atîtea?

XVII

Balul dat de Colbăescu, fu bal într'adevăr regal, la care luă parte floarea aristocrației; dar se și petrecu bine, mulțumită lui Ernest care a fost aplaudat în acea seară ca spirit, în convorbiri, ca cîntuitor neobosit, ca gazdă împărțindu-se necurmat, ca toți să fie îndatorați de el, ca toți să se simtă mulțumiți, ca toți să petreacă.

Ce mic se părea lîngă dînsul bietul Obidineanu care nu știa de cît să mănînce cu ochii pe Didina, și să se sfiască de Ernest, care'l încărca cu toate atențiunile.

Didina era cu sufletul la Ernest, căci il vedea ce poate cînd voia, căci îl știa al ei.

Ar fi vrut să-i ceară Ernest vr'un cadril, să danțeze și cu ea. Ernest într'adins o lăsa lîngă Obidineanu, și el strălucea alăturea cu toate invitatele lui tinere și frumoase, ca s'o facă să vadă și mai bine deosebirea dintre el și acel ce părea plăcut de dînsa.

Momentan Didina nu-i ghici intențiunea și puse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la inimă indiferența lui; dar cînd ghici planul lui Ernest, se făcu voioasă, căci vedea în aceasta dorul lui Ernest d'a se apropia de dînsa...

După bal, rămași amînduoi, obosiți, dar zîmbitori:

— Ai fost foarte voios, Ernest, îi zise ea.

— Ne-am întrecut amînduoi, Didino, ca să fim la înălțimea însușirilor de gazde bune... Am petrecut de minune, nu-i așa?

— Da, de minune. Închipuești că d-na Obidineanu, cu toată vîrsta ei, e o grădină de femee. M'a fermecat cu spiritul ei... cu drăgălășia ei...

— Ce spui?

— Nu m'am putut opri și am invitat'o să vie în una din zilele astea la mine cu lucrul, ca s'o am toată ziua...

— Foarte bine, o „damă" de companie, e lucru prețios...

Lumina zilei se arăta.

— Bună dimineața Ernest. Tu te culci?

— Eu tot o să cerc să dorm.

— Și eu asemenea... Odihnă bună.

— Mulțumesc...

— De altfel, e bună fată; mă vestește că o să aibă musafiri plăcuți, — își zise Ernest, pe cînd trecea în odaia lui de culcare. Nu! Nu e glumă cu Obidineanu. Dragostea asta de mătușă, e ca povestea țiganului: pînă s'ajungă la struguri, mănîncă frunze...

Se vede că n'o să fie chip de întoarcere... Și era așa de frumoasă și'n astă seară!...

Îngrijat, se culcă, dar nu putu să doarmă...

La masa de dimineață s'arătă preocupat; peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

zi dormiră puțin și seara stătură de vorbă și băură ceaiu. Nici o apropiere din partea lui Ernest.

Săptămîna întreagă nu ieși de cît cu ea, se ocupă de gospodărie, plănuind să schimbe mobila din salon, dînd idei peste idei cum să facă...

La toate acestea Didina îl lăsa pe dînsul să se pronunțe, să aleagă, să hotărască.

— Bine, dragă Didino, pe tine nu te interesează ale casei? Tu ai gust: hotărăște, fă; eu arătaiu numai dorința.

— Mă interesează, Ernest, răspunse ea cu răceală: cum să nu mă interesez? să mergem și s'alegem.

— Azi, vrei?

— Nu; nu sunt dispusă să intru prin prăvălii.

— Mîine atunci?

— Mîine am pe d-na Obidineanu.

— Vom merge poimîine...

— Bine, vom vedea poimîine.

— Mîine zici că ai pe d-na Obidineanu?

— Da, și pe nepotu-său la masa de seară.

O să vie Lucrețiia cu bărbatu-său și tata cu mama.

— Va să zică, o serată...

— A! intimă de tot...

— Nu știam.

— Știi, însă, căci de sigur era să'ți spun.

Ernest înghiți. Era prea pe față dezinteresarea și intențiunea d'a'i arăta că toată stăpînirea o are în casă în așa fel, că în ultimul moment e vestit și dînsul, ca și cum ar fi tot un musafir în casă.

— Nu-i nimic, — își zise. O să mai las, ca să văd pînă unde o să meargă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In seara intimă, Ernest nu putu să fie îndestul de stăpîn pe sine, și găsi prilej să șfichiuiască de cîteva ori pe tînărul său rival; ba izbuti să'l facă și puțin ridicol, căci, d-na Obidineanu lăudîndu'și nepotul că știe să cînte frumos din gură, Ernest insistă atît, că Iorguleț n'avu încotro.

Insă tocmai cînd să ridice glasul și să dea o notă de sus, se înnecă de emoțiune, făcu nota falșă, se înroși, se încurcă și perdu șirul, lăsînd muzica pe altă dată.

Lucreția și Didina înțeleseră intențiunea lui Ernest și abia putură să se stăpînească să nu rîdă.

Ori-cum Didina își urmă rolul așa, că, înciudă pe Ernest și făcu pe d-na Obidineanu să se încredințeze că o să aibă în curînd o nepoată în Didina.

Veni rîndul și d-nei Hagi-Dumitru să dea bal, — ultimul din anul acesta.

Lui Ernest îi trecu prin gînd să se facă bolnav în ziua aceea, ca seara să nu se ducă la bal.

Dimineața trimise în adevăr după medicul casei se plînse de dureri ce n'avea și care puse pe gînduri pe urmașul lui Esculap; iar la prînz se mulțămi numai cu puțină zeamă de supă și cu două ouă.

Didina, nu înțelese pricina boalei, dar, ca să'și urmeze rolul se prefăcu foc de tristă și de supărăcioasă.

Ernest o luă în serios și se încredință că nimic nu mai putea să îndrepteze lucrurile.

Atunci se hotărî să se facă bine, să meargă la bal, să observe cu luare aminte pe Didina și să sfîrșiască într'un fel....

Cînd se sculă din pat și vesti pe Didina că s'a însănătoșat și că nu vor lipsi de la bal, — ea se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

însenină și arătă o bucurie așa de adevărată, că ciuda lui Ernest crescu; atunci și Didina înțelese boala lui Ernest.

In timpul balului d-na Obidineanu găsi vreme să stea mai mult de vorbă cu d-na Hagi-Dumitru.

— Ei, știi dragă cucoană Chiriachițo, că nepotu meu iubește pe fiica d-tale?... îi zise după multe altele...

Cucoana Chiriachița se uită lung la d-na Obidineanu.

— Și de ce'mi spui mie, cucoană Aglae, gărgăunii nepotului d-tale? Nu cum-va crezi că e o cinste pentru fiă-mea?

Acum cucoana Aglaia căță lung la cucoana Chiriachița.

— Cum gărgăuni, cucoană Chiriachițo? Și de ce-ar fi necinste, te rog, de vreme ce fiica d-tale trăiește rău cu bărbatu-său și lumea vorbește c'o să se despartă?

— Didina să se despartă de Ernest al ei? Da de unde, cucoană Aglae, da de unde! Și-apoi, chiar așa de-ar fi, și tot nu se cădea să'mi vorbești de gărgăunii nepotului d-tale... Să fi lăsat să vezi minunea și apoi să cauți să 'ți-o faci nepoată...

— Nu lua în nume de rău, cucoană Chiriachițo, te rog, zău nu; nepotu meu 'mi-a spus; și 'mi-a mai spus că și fiica d-tale îl vede cu ochi buni...

— Didina? Doamne ferește... cucoană Aglae, doamne ferește... și te rog fă bine și spune nepotului d-tale să nu scoată vorbe d'al de astea prin lume despre Didina, c'atunci nu-i om de treabă.

— De! și cucoana Lucreția Oncreanca știe de așa ceva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

— Lucreția? Ia stai s'o întreb, că uite-o tocmai acuma a lăsat-o nepotu d-tale de la joc.

D-na Hagi-Dumitru se apropiă de Lucreția și-'i povesti ce-i spusese cucoana Aglae Obidineanca.

— Vorbe, cucoană Chiriachițo, vorbe, îi răspunse Lucreția.

Era prea lungă poveste să-i fi spus cum stau lucrurile; și apoi și fu invitată repede la danț.

Cucoana Chiriachița nu se mai întoarse lîngă Obidineanca.

Convorbirea lor însă fusese ascultată de urechi indiscrete și, sub formă de taină spusă spre păstrare, răspîndită în atîtea alte urechi, că ajunse pînă la Gheorghicescu.

Acesta imediat comunică lui Colbăescu că se vorbește prin lume de relațiunile nevestei lui cu Obidineanu și se dă ca sigură despărțirea Didinei de el și căsătoria ei cu amantul....

Lui Colbăescu i se urcă sîngele în cap, dar se stăpîni; nu-i venea încă să creadă pe soția lui vinovată de alt ceva de cît de puțină ușurință.

Pe tînărul Obidineanu, — căci din fanfaronada lui trebuia să fi pornit știrea, — era o datorie pentru Ernest, d'a'l pedepsi.

Ca să'l provoace, trebuia dar prilej anume.

— Cel puțin nu curînd, Colbăescule, ca provocarea ta să nu întărească cum-va zisele lumei, — îl sfătui Gheorghicescu.

In timpul acesta Lucreția preumblîndu-se la braț cu Didina îi spunea că mumă-sa o întrebase de purtarea ei față cu Obidineanu.

— Se încurcă intriga noastră, — îi răspunse Didina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

— Nu, merge către sfîrșit. O șoaptă acum la urechile lui Colbăescu și.... desnodămîntul e gata. O să caute o explicațiune cu tine și... împăcarea o să fie urmarea ei firească.

XVIII

In timpul cînd Obidineanu îmbătat de farmecul ce împrăștiase în el Didina, ducea acasă pe d na Obidineanu, aceasta îi zise:

— Ia ascultă Iorgule, spune drept, cum stai tu cu Didina, și pînă unde ai ajuns, că eu am vrut să mă înțeleg cu muma ei în privința despărțirei Didinei de Colbăescu, și Hagiica 'mi-a trîntit niște răspunsuri, cari, să'ți spun drept, m'au supărat. Ci că doamne ferește, nu se poate să se iubească fiică-sa cu tine, și nici gînd la ea, să se despartă de bărbat.

— Ia lasă mătușico încolo, că eu stau destul de bine. Mai ales cum a fost ea în astă seară față cu mine.... un prost și tot ar înțelege....

— Mă rog, pe romînește, unde sunteți amîndoui?

— Cum unde suntem? Pe calea fericirei.... Și în curînd, așa cum visam de mult.

— Avut-ai vr'o întîlnire cu dînsa?

— A! nu, mătușică, înțeleg ce vrei să spui. N'așî mai fi stimat-o și prin urmare n'așî mai fi putut-o iubi. Ce garanție despre viitor așî fi avut dacă mi s'ar fi dat mie? Oare în aceasta stă iubirea?... Nu mătușică, nu...

— Ești cam găgăuță tu, Iorguleț. Ia mai bine cată de ia o chezășie serioasă, că tare 'mi-e teamă să n'o pățești,...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mătușa se despărți de nepot, dar vorbele ei pline de îndoială sădiră îndoială și în inima ușurică a lui.

Pînă la ziuă se zvîrcoli în pat fără să poată să doarmă, și se sbătu cu tot felul de gînduri.

In sfîrșit se hotărî să se ducă, nu în ziua aceea, căci după bal Didina putea fi ostenită, dar a doua zi, s'o viziteze și să'i spue flacăra iubirei și dorul lui.

Pe drumul către casă Ernest se hotărî și el să pue capăt stărei acesteia de nesiguranță. O explicație cu soția lui era necesară,

Pe de altă parte, Didina, care'l vedea așa de posomorit și iritat, se încredință că Ernest sufere, că proba cu dînsul era făcută.

Cum i s'ar fi aruncat de gît și cum i-ar fi mărturisit totul!...

Se temea însă ca provocînd ea explicațiunea, ca dîndu-se pe față prea deodată, să nu facă efect rău tocmai la urmă. Tot par'că nu era destul de sigură dacă în suferința lui Ernest era un semn de iubire pentrû dînsa, ori era numai amorul lui propriu de bărbat.

Să'l lase pe dînsul dar să înceapă, era lucru mai nemerit.

Ziua următoare Ernest o petrecu afară din casă turburat, și necăjindu-se să'și dea seama de împrejurările ce aduseseră starea de față.

După multe și multe ocoluri, ajunse a'și mărturisi lui însuși cu sinceritate că vina era numai a lui din capul locului chiar: nu'și dase osteneala să-și cunoască nevasta; o nesocotise și, în urmă o supărase chiar, cu atitudinea lui de om superior ce nu sufere replică din partea inferiorului său.

Acum Didina prefera pe altul, ceea ce născuse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1901-1932

în el gelozie şi dorul d'aşi putea întoarce şi păstra soţia bună şi frumoasă ce avea; acum lumea începea să se amestece în casa lui.

Care era unicul mijloc sigur, demn?

O explicaţie demnă şi sinceră.

Explicaţiunea sigur că era să vie; Didina o aştepta cu nerăbdare şi chiar cu îngrijare, mai ales că timp de 12 ore Ernest nu dădu pe acasă.

Într'un rând îi trecu prin minte putinţa vre'unui fapt nu tocmai rational din partea lui Ernest, într'un moment de mânie nestăpânită: să fi provocat pe Obidineanu.

Aceasta n'ar fi voit-o, căci o mică intrigă intimă, fără caracter cu adevărat primejdios, ar fi ajuns publică şi cu totul altfel comentată de lumea pururea dispusă a bârfi şi'a mânji.

Ce era însă de făcut cu Obidineanu? Ca femee, căreea de la începutul intrigei, nu'i plăcea faptul în sine şi cu desgust primise rolul, — se întreba cu drept cuvînt: ce era de făcut cu Obidineanu?

In explicaţiunea cu soţul ei, ar fi dorit, pentru cît-va timp cel puţin, să-i rămîie necunoscut lui scopul aparentei ei apropieri de Obidineanu.

Trebuia un pretext dar....

Şi tot căutînd, pe dinaintea ochilor îi trecu deodată un chip drăgălaş de copilă, care, în seara balului dat de mumă sa, îşi făcuse intrarea în lume: o nepoată a mumă-si, de care Hagi-Dumitru vorbise adesea ori, în familie, c'o s'o înzestreze, o s'o mărite el, o s'o cunune el....

De ce n'ar da-o lui Obidineanu care îi părea bun în fond?

De ce n'ar pretexta faţă cu soţul ei, că în sco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

pul acestei case ce vroia să facă ea — se arătase aşa de familiară cu Obidineanu?

Lăsată de Ernest în uitare, căuta şi dînsa ceva cu care să-şi ocupe spiritul şi studia pe Obidineanu în vederea unei apropiate înrudiri cu dînsul, prin verişoara ei Emilia.

In orice caz, era un pretext găsit, — cam cusut cu aţă albă, pentru un bănuitor — dar de primit de un om care nu caută să adîncească argumentele, numai la împăcare să ajungă.

XIX

In ziua următoare, Lucreţia Oneresen veni de dimineaţă, asupra prînzului, să viziteze pentru cîte-va minute pe prietena ei.

Didina îi arătă cum credea ea să orînduiască lucrurile, în cazul explicaţiunei aşteptate.

— Foarte bun pretext ai găsit. Şi în caz cînd tînărul Obidineanu ar veni să-mi ceară mie socoteală, căci, eu l'am încredinţat că tu o să te desparţi de Ernest, şi că... îl placi, — o să întorc foarte uşor şurubul şi eu.... şi apoi la urma urmei, iasă cum o eşi răfuirea mea cu d l Obidineanu!...

Pară'i cum i-o părea pretextul că ai voit să-l cunoşti pentru a-i da pe vară-ta, ce ne pasă? Mai tîrziu, mai ales de va lua pe Emilia, n'o să rîdem între noi, într'o scară de petrecere intimă, povestindu-le intriga noastră?

El o să fie însurat, o să aibă o nevestică frumuşică şi bună şi o să ne ierte că în sfîrşit, jucîndu-ne cu dînsul, l'am căpătuit, ca să nu mai ofteze în deşert cînd după una cînd după alta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

E bine ce se sfîrșește cu bine, — nu-i așa?

— Așa-i dragă Lucreție și așa și sper să se sfîrșească.... ziso Didina.

Atunci intră Ernest.

— Bună ziua, Doamnă, o salută el cu aerul lui de cavaler... Mi s'a spus că ești aici și am ținut să'ți prezint „omagiile" mele.

— Mulțumesc; știu că ești un cavaler perfect... Numai tare 'mi-e teamă că ai ascultat puțin la ușă... zise Lucreția c'un rîs familiar.

— Cum asta Doamnă? răspunse el nedumerit, însă voios. S'ar potrivi oare fapta cu numele de cavaler perfect?

— A! gelosii sunt o specie de cavaleri perfecți care'și permit unele lucruri nu tocmai perfecte..., Și pare-mi-se că d. Ernest Colbăescu e un mic Othello.

— Ce spui? Să fie adevărată oare presupunerea doamnei Oneresca, Didino, ce zici tu? Ai observat cum-va predispoziții othelliane la mine, devotatul tău amic și soț?

— A! devotat amic și soț? zise Lucreția. Atunci se schimbă lucrurile....

Văzînd că Lucreția a deschis drumul către explicațiune, Didina răspunse lui Ernest pe ton glumeț.

— O! da, foarte othelliane... Închipuește-ți dragă Lucreție, că devotatul meu amic și soț îmi poartă pică de la balul tău, cînd am acordat toate cadrilurile pînă și cotilionul, unei viitoare rude a mele... a noastre adecă.

— Cui? întrebă Lucreția! A! lui Obidineanu.... căruia vrei să-i dăi pe vară-ta Emilia?... Atunci tot bine am ghicit eu, d-le Colbăescu, că ești gelos...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Eu, doamnă? gelos, nu, dar contrariat atunci, da. In sfîrşit, bine că s'a lămurit lucrul. D-nul Obidineanu va să zică e ursit să ne fie rudă?

— Da, dragă Ernest, şi am căutat să m'arăt familiară cu dînsul, ca să'l cerc ce fel de om este. Am aflat că e cam uşurel dar bun....

— Cu ceva avere, urmă Lucreţia; muncitor, şi care o să poată să facă fericită pe Emilia, fată bună şi fără pretenţiuni de frumuseţe ori de traiu luxos....

— E un tînăr în sfîrşit, care o să'şi dea osteneala să'şi cunoască de la început nevasta, s'o aprecieze, să n'o lase în uitare, să rupă cu obiceiuri nepotrivite cu starea de om însurat, care'şi iubeşte nevasta.... şi de care e iubit.... zise Didina privind intenţionat la Ernest.

— O să facem o casă bună, aşa cred; zise Lucreţia şi se ridică. E aproape masa, vă las. La revedere în curînd.

Lucreţia plecă schimbînd o privire de înţelegere cu Didina.

După ce-o petrecură pînă la cupeu, Ernest luă braţul Didinei, intră cu dînsa în salonaşul ei de lucru, şi acolo, apucîndu-i amîndouă mîinile, i le sărută cu aprindere.

Didina căută la el, surprinsă.

— Iţi mulţumesc, Didino, — luă el vorba cu seriositate, dar cu căldură, — îţi mulţumesc de lecţiunea ce 'mi ai dat prin ultimele tale cuvinte, privitoare la Obidineanu, dar zise pentru mine. Aşa e, nu te-am cunoscut de la început; iartă-mă dacă 'mi învoiesc să fiu sincer: te-am socotit o fiinţă mărginită, şi eu fiind-că eram un nesocotit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/index.php/romania

poleit, am crezut că, luîndu-te, fac o căsătorie cum se vede prin lume, de obiceiu, — o căsătorie de convenienţă. Am crezut că tu, simplă şi mediocru educată, o să fii aşa tot deauna, fericită cînd cu voiu bîne-voi să'ţi acord oare-care atenţiune. Nu-i aşa că mă ierţi, Didino? Am greşit din cauza tinereţei mele petrecută în orgii, tinereţe lipsită de educaţiunea unei mame iubitoare. Lăsat în voia mea, am crescut cu mîndria prostească de rasă; cu lustrul aristocratic al societăţii din care făceam parte: cu defectele ei capitale, disprețuind pe cei mici cu care se serveşte, linguşind pe cei puterniei de care se teme, rîzînd de tot şi necrezînd în nimic.

Te-am cunoscut însă mai tîrziu, şi, surprins întîiu iar apoi mulţumit, am căutat să mă scutur cu încetul de relele mele deprinderi şi mă fericesc că am avut parte de aşa soţie.

Cînd te am văzut, aşa de fermă, aşa de demnă, de iubitoare şi gata să'mi deschizi braţele, mi s'a părut că am găsit o comoară, ce era a mea fără să ştiu, şi de care trebuia să mă fac vrednic ca s'o pot poseda.

Azi a venit ziua aceea, Didino; te poţi bucura că ai regenerat o fire viţioasă; sunt cu adevărat al tău, opera ta, — şi aşa cred acuma, cu siguranţa, că n'o să mai mă depărtez de ce-am devenit.

— Să te cred, ia spune? zise Didina c'un zîmbet plin de drăgălăşie şi cu priviri duioase.

Şi c'un avînt plin de farmec, îi încunjură gîtul cu braţele, şi'şi apropiă gura de gura lui, care o pîndea de mult pe a ei, ca să-i fure sărutarea împăcărei.

Atunci fură chiemaţi la masă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/mdrr/1901-1932

XX

Prînz delicios?

Parc'ar fi fost primul prînz după nuntă, între soții de cîte-va ore, rămași singuri, față 'n față cu iubirea lor.

Cu delicatețe o servise și atunci după cununie, dar erau atențiunile politicoase ale omului „manierat".

Acum, în fiecare mișcare, în fiece privire a lui, era o dulce mulțumire intimă, ceva care pornia de sine, necăutat, nesilit, — ceva firesc.

Și 'n tot ce e firesc e un farmec deosebit care se simte numai de cît; tot ce pornește din sinceritate și din iubire nu poate fi de cît firesc, nu poate răspîndi în noi de cît farmec.

După primul fel, Ernest umplu numai un pahar cu vin, — gustă și apoi îl întinse Didinei, din care gustă și ea.

— Nu-i așa dragă Didino că astăzi e adevărata noastră căsătorie? Pînă astăzi am fost căsătoriții legilor omenești, dar în concubinagiu, moralmente: prin potrivire, acum suntem căsătoriții legei firești de apropiere a caracterelor și prin cunoașterea de noi înși-ne.

— Să te cred, întrebă ea?

— Crede-mă.. Didino, răspunse dînsul cuprinzînd-o în brațe.....

— Fără să mai cercetez? — zise dînsa plecîndu-și capul pe umărul lui.

— Ba da, cercetîndu-mă așa cum mă vezi în

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ța ta: căit, — și... chiar înamorat? rosti Didina aținând privirea-i mulțumită în privirea lui care arăta cu adevărat iubire.

— Da, înamorat. O! nu trebuie ani întregi ca să poți iubi, Didino; ajunge o clipă; ajunge un timp pînă să cunoști însușirile femeei și să fii om să le poți înțelege..... Iar cînd a venit odată apropierea sufletească adevărată, — chip de despărțire nu mai este. Vezi tu Didino? sentimental n'am fost nici odată în viața mea; dar totuși, eu care îmi băteam joc de toate, puteam pricepe că în cutare casă e cu adevărat iubirea... Și acolo, nu căutam să bat la ușă. Aveam atita bun: să respect binele unde credeam că'l văd...

— De aceia și eu, Ernest, am crezut în schimbarea ta. Tu nu mă cunoșteai, eu te cunoșteam. Tatăl meu mă povățuia la despărțire. Eu m'am povățuit singură..... la o schimbare a ta în bine... pentru că..... de ce 'ți aș ascunde acum..... îmi erai drag..... Ernest..... A! vezi ce-am făcut? strigă ea c'un glas copilăresc, — asta nu trebuia să 'ți-o spun.....

— Și aceasta ar trebui să fie singura unire privită ca adevărat morală și folositoare societății.....

— Da ia ghici cînd o să fie așa?

— Cînd, spune-mi-o tu.....

— Cînd n'o să mai fiți privite, în casa părintească drept păpușelele părinților, în casa bărbatului drept păpușa lui drăgălașă; cînd părinții, draga mea o să caute să facă din voi femei, iar bărbații să nu caute în voi numai frumusețea care'și pune pe ea podoabe și numai obiectul lor de desfătare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuseumro/ndr/1901-1932

— Frumos ideal.... Şi oare peste multă vreme o să-l ajungă omenirea ?

— Atunci cînd şi acei ce se zic că luptă pentru liberarea omenirei din cătuşele civilizaţiei putrede de astăzi, se vor desbăra de interesele personale şi vor înceta d'a fi numai exploatatorii unei idei.

Altminterelea, vor isbuti poate să răstoarne actuala stare de lucruri, după cum burghezimea a răsturnat aristocraţia şi privilegiile, dar vor fi la rîndul lor pentru popor ceea ce au fost burghezii pentru aristocraţie şi popor: nişte exploatatori şi nişte tirani supt o firmă nouă.

— Aceasta, pentru lumea cea mare, pentru omenire... Dar pentru noi, pentru mica noastră republică de doni, ce-o să trebuiască pentru viitor? zise Didina întinzîndu-i paharul şi privindu-l dulce şi duios.

— Pentru noi... ? pentru mica noastră republică... ştii ce-o să trebuiască ?...

— Nu ghicesc....

— De fel? de fel ?... Mai gîndeşte-te...

— Zău nu ghicesc.... zise ea c'un ton copilăresc....

— Un popor mic.... micuţ..... asupra căruia să încercăm principiile noastre prin excelenţă democratice.....

Didina plecă ochii şi se înroşi, apoi se ridică şi se anină de gîtul lui, şoptindu-i cu drăgălăşie:

— Ţi-e dor... de preşedenţie ?

— Da, mi-e dor să fiu tată.

Şi gurile lor sigilară printr'un sărut lung şi fierbinte dorinţa aceasta aşa de dulce.

— A venit un domn, — vesti feciorul, intrînd.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

— Cum îl chiamă? întrebă Ernest.

— Iată carta d-lui.

— Obidineanu, citi Didina rîzînd..... Poftește-l în salon...

— E cam caraghioz, băiatul.

— Da, ca atunci seara cînd l'ai pus să cînte, de s'a înecat, bietul băiat, de emoțiune...

— Ah! ce „*si*“ țipat și falș, a tras! zise Ernest rîzînd.

— Gelosule drăguț! Erai gelos de el... Las'că te-am priceput eu.

— Zi'i să poftească, se adresă feciorului, apoi răspunse Didinei: oare n'aveam drept drăguță? Nu-i nimic, a fost o lecțiune care ne-a folosit amîndurora... adică la drept vorbind, mai mult mie.

Obidineanu intră.

Cum văzu și pe Ernest, se încurcă.

— Poftim amice Obidinene, poftim. Ce fel? pe cale de a ne fi văr, și atîta ceremonie?

Obidineanu sărutase mîna Didinei, dăduse în neștire mîna cu Ernest și se așezase p'un scaun înaintat de Didina.

Cînd auzi c'o să le fie văr, ceva neînțeles, chinezesc pentru dînsul, se uită lung la Ernest.

— Vezi că domnul Obidineanu nu știe nimic, drăguță, despre proectul meu.....

— Așa? zise Ernest. Atunci să-i explicăm.

— In adevăr că nu știu, că nu mai înțeleg nimic, rosti încet Obidineanu, dezorientat cu totul.

— Domnule Obidineanu, începu Didina, eu am o verișoară, foarte plăcută fată, pe care ți-a recomandat-o mama la balul d'alaltă-ieri, de-i vei fi luat seama.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! da.., o domnișoară... mormoi el.

In realitate își aducea așa de puțin aminte, că par'c'ar fi văzut umbra unui chip proectată pe un perete....

— Vă observasem și 'mi păruseți tînăr foarte de treabă; amica mea Onerească, mă încredință și eu am avut ocaziunea să-'mi întăresc convingerea. Veri-oara mea îmi e ca o soră și.... înțelegeți că voiam să'i caut un băeat bun ca și ea.

Nu rămâne decît să o întîlniți mai des, ca potrivirea ce am găsit-o eu între d-voastră și ea să o găsiți d-voastră, fiecare în parte, între dumnea-voastră. O să-i vorbesc, ca să-i atrag atențiunea asupră-vă.. D-vs. v'am atras deja atențiunea sfîrși Didina.

In capul lui Obidincanu fu un haos întreg de nedumerire, tot timpul cît îi vorbi Didina.

El venise cu declarațiune de amor în gură și cu amorul în inimă, la femeea ce-o vedea că-l place și care era pe cale d'a se despărți de bărbat: și îi găsise pe-amîndoi la masă, părînd în foarte mare intimitate, foarte mulțumit unul de altul; ba încă și dispuși d'a-l însura pe el, cu o ființă despre care 'și aducea aminte că abia a zărit-o, de oare ce mintea lui fusese toată noaptea de bal țintită la Didina....

Atunci ce însemnaseră vorbele Lucreției Onerescu? Indemnul ei d'a curteni pe Didina? Curată babilonie, în care pentru întîia oară se vedea încurcat.

— Doamnă, vă mulțumesc de interesul ce 'mi purtați, — putu el să silabiscască fără să cuteze a privi la ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ernest îi oferi un pahar cu liqueur şi permeţi.

— Şi, ca să vedeţi cit e de mare interesul acesta, poftim poimîine seară la noi cu d-na Obidineanu. Va fi şi Emilia, vara mea...

— A! da, voi veni; mulţumesc..... Poimîine aţi zis? Da, fireşte..... o să venim.

Mîncă un pesmet, sorbi liqueurul, zăpăcit. Să'l fi întrebat ce miros avea liqueurul şi ce fel de pesmet mîncase, n'ar fi ştiut să-ţi răspundă. I s'ar fi părut că-l întrebi de lucruri chimice necunoscute.

După ce Ernest mai întreţinu convorbirea, nu puţin mirat în sine de pricina tîmpeiei amicului Obidineanu, acesta se ridică, se scuză că are o afacere, — şi plecă.

— Da ce avea tînărul de iera aşa de uluit, Didino? Par'că n'avea aerul ăsta pe la baluri...

— Bietul băiat... Ce? nu înţelegi? Era amorezat de mine... Imi luase familiaritatea drept iubire pentru el... Venea poate după balul de alaltă-eri să-mi facă vre-o declaraţie de... cînd colo... ne vede pe amîndoi... şi puşi pe cale de a'l însura..... Pe urmă... nu mai înţelegi apoi..... drăguţul meu...

— Înţeleg, înţeleg, acum... Ai vrut prin atenţiunile ce'i dădeai, să atingi în mine coarda vecinic vibrătoare a geloziei, a egoismului de a poseda singur un lucru...

Iera unul din firele operei de regenerare a bărbatului tău, — şi ai isbutit, ce e drept...

Ai aprins în mine gelozia ca să-mi stingă încăpăţînarea; ai înmormîntat trecutul meu, ca să renaşti viitorul nostru... Iţi mulţumesc.

Ernest o cuprinse în braţe cu dragoste şi-i şopti:

— Didino, am o idee nouă: vrei tu ca apro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/?id=1901-1932

pierea noastră să nu fie supusă indiscreţiunii prietenilor şi lipsei de pace deplină ce-ţi aduce adesori unele necesităţi ale vieţei de societate? Haide să călătorim o lună, două, trei...

Îţi închipuieşti tu un început plăcut de viaţă în doui?

— Trebuie să fie într'adevăr plăcut?

Să plecăm.... în Italia, visul meu de fată.

— Da, la Palermo şi Neapole....

— Şi cu Obidineanu ce facem? întrebă Didina rîzând.

— Să-l lăsăm pe tata socru să-i poarte grija....

— Iar tu, la întoarcere?

— O! la întoarcere... avocat şi deputat!

— Dar preşedinte? Ştii, vorba noastră?

— Preşedinte.... Da, cu mult dor, şi ca început al norodului republican... un băeţel!

— SFÎRŞIT —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

Biblioteca «CLIPE DE UITARE»:

Interesează pe toată lumea prin conținutul ei interesant, prin formatul ei elegant și prin execuția ei cu adevărat artistică și prin prețul ei mic de tot: *2 Lei volumul* cu coperta ilustrată în culori.

Au apărut primele 5 volume:

No. 1 conține romanul **Când moare Iubirea** de *H. de Balzac.*

No. 2 conține romanul **Datoria** de *N. Rădulescu-Niger*

No. 3 conține romanul **Iubirea învingătoare** de *François Coppé.*

No. 4 conține nuvelele **Micul Lăutar** de *H. Sienkiewicz*, traduse de *N. Rădulescu-Niger.*

No. 5 conține „**Suharea**" **la Dom' Tănase** (scene din viața dela mahala) de *N. Rădulescu-Niger.*

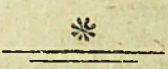
Fiecare volum complect, costă **numai** 2 lei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N. RĂDULESCU-NIGER

DASCĂLUL

— NUVELĂ —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

DASCĂLUL

Capitală de județ, dar prin înfățișare, tîrg, un sat mare înconjurat de dealuri, în care primăriile și tribunal sunt clădiri mai răsărite. Prefectura par'că-i han, clădire lungă fără nici o noimă, cu două caturi joase. E viață, negreșit, însă fără vioiciune...

Prea strîns, îl străbați în puțin timp, cît de încet să umbli și te vezi la cămp, în gura de văi.

Ca priveliște, place. Chiamă luarea aminte, îți lasă amintiri, mai ales din vremea înfloririi pomilor.

Împrejurimi bogate în vii, fac din el tîrg de veselie în vremea culesului și vinul are trecere înaintea cunoscătorilor.

Cînd e vorba de „politică", două, trei familii cu rubedeniile lor își dispută întîietatea, după vremi, și ține fiecare de păr, pe rînd, pe concetățenii lor.

Se cheltuiește multă vorbă, în tîrg, pe seama „politicei", dar mai mult prin colțuri, dar mai mult pe șoptite: glasul mai ridicat e repede auzit de urechi subțiri, de-a dreptul ori prin „ștafete" și.... regulă se face, ca liniștea celor cu biciul între degete, să nu sufere.

Numai la alegeri „opoziția" își permite o leacă de gălăgie, ca să nu se uite că există.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tragerile pe sfoară sunt foarte gustate şi au darul de-a înveseli şi de-a consfinţi pe cîte un meşter şurubar. Acesta poate fi sigur că-i s'a deschis „cariera... politică", dacă e un începător.

Cucoanele joacă cărţi mai mult decît bărbaţii: e ca o desdăunare faţă cu jocul politic al dumnealor...

Domnişoarele...

Sunt ceeace vor fi mai tîrziu, prin ceeace sunt acum, — drăgălaş şi fragil produs al lipsei de luare aminte părintească...

Tinerii, cari nu s'au putut depărta de tîrgul natal, din felurite cauze, se plictisesc şi îşi răscumpără plictiseala cu petreceri pe înfundate şi cu legături de dragoste care să le satisfacă mai mult vanitatea decît plăcerea de a iubi.

Atmosfera morală nu se prea deosebeşte de-a oraşelor mari...

Ceea ce nu au însă oraşele mari, are tîrgul acesta: pe „*Dascălul*".

Şi nu de ieri de-alaltăeri îşi are dascălul reputaţiunea.

A muncit ani, pînă să şi-o facă.

Plecat dintr'un sat, de pe cînd abia ştia să numere degetele amînduror mîinilor, — plecat pe lîngă carul tătăni-său ca să mai îndemne boii la drum, se pomeni rămas în tîrg la casa preotului uneia din biserici.

Tătăni-său adusese preotului lemne şi de-asupra lor cîţi-va saci cu popuşoni şi cu ovăs...

Preotului îi părură bune cele aduse, însă mai bun îi păru băiatul, după glas, şi'l sfătui pe sătean să i'l lase ca să'l procopsească pe lîngă sfînta biserică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/anii-1901-1932

De socoteală 'şi făcu săteanul, presemne aşa iera scris să fie, — primi şi se întoarse acasă fără băiat...

De o cam dată de mai multă treabă iera pe lîngă casă decît pe lîngă biserică.

Dar părintele îşi bătu destul capul pînă să'l deprindă cu cetirea slovei cărţilor bisericeşti...

Cu psaltichia îi merse mai uşor, căci băiatul prindea repede cu urechea glasurile...

Totuşi notele pînă să le învețe, ca să'şi potrivească glasul după însemnarea lor, trecu vreme ceva mai îndelungată...

Vorba e, că după vr'o doi ani Vasilică ieşi dascăl, nu glumă.

Lasă că ştia toate rosturile slujbelor bisericeşti, lasă că dintr'o hărnicie, fără îndemnurile cuiva, ţinea biserica într'o curăţenie de'ţi iera mai mare dragul, — dar cînta, cînta.... îngereşte, — vorba părintelui.

Ar fi putut el singur să ţie strana dreaptă, însă iera prea copilandru şi apoi dascălii din vremi ai bisericei nu'l prea lăsau bucuroşi „să'şi facă de cap".

Destul că părintele îl avea gata pentru cînd de-o camdată strana din stînga s'ar fi făcut vacantă...

Vasilică, foc de deştept, luă seama la tot ce se petrecea în biserică şi împrejur, iar dintre toate slujbele ce se fac credincioşilor, începu să'l intereseze cetirile tainice pentru fel de fel de necazuri ale vieţii.

Are de făcut omul o negustorie nu tocmai cinstită: fuga la cetire bisericească; a pierdut, un cal: fuga la cetire pentru găsit; are un vrăjmaş: fuga la cetire ca să'l blestome ori ca să-i zădărnicească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

uneltirile; e vorba de gărgăuni de dragoste: fuga la cetire pentru ajutorul lui Dumnezeu... E vorba de vrajbă, într'o casă.... fuga la cetire ca să se împace sufletele.... e vorba de semînat vrajbă între cei ce nu ţi's la inimă: fuga la cetire ca gîndul să ţi se împlinească....

Mai ales femei multe veniau pentru astfel de citiri şi Vasilică iera cît pe-aci să tragă cu urechia pentru ce se cerea cetirea şi apoi să cetiască el în carte ceea ce cetise părintele....

Ce va fi cetit el în carte, nu se ştie; ce se va fi petrecut în sufletul lui, iar nu se poate şti, numai ce-a isvorît din asemenea împrejurări, se va vedea şi se va cunoaşte....

La vremea sorţilor părintele se puse luntre şi punte şi isbuti să'l scape de la oaste, ca să nu-l înstrăineze de biserică.

De altfel Vasilică, depărtat de aerul şi de muncacîmpului, strîns presemne între zidurile bisericii, crescuse costeliv; părea bolnăvicios, fără să fi bolit de vre-o boală. Spînatec, cu faţă bătînd în boiul frunzei ofilite, făcea pe mulţi să'şi zică în taină că, sărăcuţul nu iera să facă multă vreme umbră pămîntului.

Pe urmă, nimeni nu'l vedea şi pe el că rîde, că şăgnieşte ca toţi cei tineri... că se uită cu ochi desmierdători la vr'o faţă... Doamne fereşte!

Tot par'că plănuia cine ştie ce, în adîncul lui, aşa umbla, aşa îl arătau căutăturile şi creţurile frunţii.

Iar cînd nu iera în biserică, la înmormîntări ori la cîte-o trebăluire pe la părintele, se înfunda

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/mdrr 1901-1932

în odăița lui de lîngă grajd, iarna, — pe unde apucă, vara, — și sta numai cu ochii pe cărți.

„Viețile sfinților" le cetise de cîteva ori; viața sfîntului Hristofor cu capul de cîine, a sfîntului Sisoe, a sfîntului Simeon Stîlpnicul, le știa pe derost...

Îi intrase în cap să se facă „sfînt" și el...

Cu timpul, ajungea maniac religios...

Însă din felul cum înțelegea el să fie sfînt, dacă'și păzia fecioria, nu se putea păzi de dragostea de bani: să'l strîngă, să'l ascundă, să știe că'l are, îi iera mulțămire de nedescris.

Partea ce i venia dela prinoase, dela pomeni, — acuma de cînd iera cîntăreț la strana dreaptă, — o desfăcea pe la cine găsia, numai ca să prindă parale...

Și nimeni nu-i lua seama...

De ceartă, cu cineva, de dojană pentru vr'o uitare, nu da prilej; nici landa însă că iera cîntăreț bun și om de treabă, nu'l făcea să'și iasă din fire...

Cam pe la vîrsta de treizeci și ceva de ani, — după moartea preotului, — Vasilică se mută într'o mahala mai depărtișor de biserică, spre marea mirare a dascălului din stînga și a paraclisierului...

Și nu trecu un an la mijloc și începu din gură în gură șoapta că dascălul Hulubeiu cetește de cutare și de cutare necaz ori dorință și cetirea lui prinde mai degrabă decît dela preot.

Din mahalale, știrea se împrăștiă prin saiele megieșe tîrgului și ce e drept, începu să se vadă oprindu-se foarte adese ori cară, înaintea locuinții lui, din care se dădeau jos femei, cu deosebire bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mem1901-1932

trîne, în desagii cărora iera plata în natură a „cetirilor“, la care se adăogau şi gologani, după putere.

Poliţia nu avea ochi să vadă, nici măcar urechi s'audă.

Şi „negoţul“ *dascălului*, — cum îi zicea acum lumea, — mergea de minune.

După *Trepetnicul-cel-mare*, el tălmăcia visurile; căuta în *zodiac* semnele de bine sau de rău. Cu semnele rele speria pe cei pe cari îi simţia că sunt mai cu dare de mînă, şi atunci, ca să le schimbe în bune, alerga la *cetire*...

Şi atît de limpede îi era glasul, atît de din adînc îi iera căldura rostirii iar ochii i se ridicau cu atîta evlavie spre cer, — că aceia ce'l ascultau se înfiorau de teama de Dumnezeu şi credeau cu tot dinadinsul în folosul cetirii.

Pe urmă, ca să fie mereu Domnul, cu fiecare, — fiecărnia îi da *Visul Maicii Domnului* pentru cetire, ori numai pentru purtare în dreptul inimii: şi cărţulia costa 1 leu, doi, trei, după darea de mînă a fiecărnia.

Desfăcea apoi cruciuliţe de sidef, iconiţe de lemn, şi, chiar *lemn sfînt* din crucea Mîntuitorului, adus de Hagii dela Ierusalim: fiecare aşchie costa însă un galben şi mai mult tîrgoveţe bătrîne şi bogătaşe, aveau parte de asemenea sfinţiri cu lemn sfînt...

Cel dintîi deschise ochii cu nelinişte şi cu nemulţumire, dacă nu chiar cu oarecare invidie, noul preot al bisericii.

Mutat ca pedeapsă în acest tîrg, fiindcă avea multe lipsuri, preotul încercă întîi să se înţeleagă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu „dascălul“: cetirile să le facă cucernicia lui iar celelalte meşteşuguri, dascălul...

— Şi eu am dela Dumnezeu cădere să cetesc şi să chem pe Dumnezeu în ajutor... celor în necazuri, — îi răspunse dascălul, cu supunerea în ochi dar cu tărie de credinţă şi de voinţă în glas.

— Am să te spun Protopopului.

— I-oiu spune şi eu că ai vrut să faci tîrg cu mine...

Preotul tăcu. — însă căută să'l sape în credinţa ce avea tîrgul în el; tăcu, dar linişte nu mai fu în biserică: tot ce făcea Hulubeiu iera nepricepere şi încăpăţînare.

Dascălul, la toată cearta, răspundea rar dar apăsat, de'l usturau la inimă pe preot.

In sfîrşit preotul găsi doi din poporul bisericii, cărora le făcu jalbă către Protoierie împotriva dascălului.

Protopopul, care ştia dela o vreme specula lui Hulubeiu, dar lăsă timpului şi împrejurărilor să'l siliască la cercetare, căzu ca din senin la nşa casei dascălului tocmai în zi de iarmaroc, cînd el nu mai putea prididi cu cetirile...

Dascălul nu se turbură, i se plecă liniştit şi grăi celor de faţă:

— Oameni buni, Părintele Protopop îmi face cinstea să vadă dacă mi's cetirile după pravilă. Sărutaţi-i mîna.

Bărbaţi, femei se grăbiră să o facă, cu evlavie, ceeace puse pe Protopop în încurcătură...

După ce ascultă, de formă, o cetire a dascălului peste capul celor îngenuchiaţi, îi făcu semn să se dea deoparte şi-i zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir1901-1932

— Să vii în spre seară la protopopie.

— Viu, Prea cucernice părinte...

Spre seară dascălul se înfăţişă înaintea Protopopului, cu smerenie, însă fără frică.

Prea cucernicia sa îi limpezi că după rînduiala bisericească, numai preotul, fiind-că e sfinţit de Arhiereu, poate ceti credincioşilor şi să cheme darul de îndurare al lui Dumnezeu, asupră-le, cu putere ce do sus îi e dată.

Dascălul îi răspunse:

— Prea cinstite Părinte, în vremile dintîi ale creştinităţii, fiecare creştin se putea ruga şi pentru alţii, în auzul tuturor şi păcat nu avea. Eu nu fac slujbe dumnezeeşti, cetesc celor cari nu ştiu să cetlască...

— Dascăle, eşti slobod să te rogi pentru dumneata acasă... şi ori unde: Domnul e pretutindenea. Cum faci dumnata, e slujbă preoţească, şi fiindcă nu ai sfinţirea, calci rînduiala şi sfînta noastră Biserică nu îngădue. Dacă nu te vei lăsa, vei fi dat judecăţii bisericeşti şi îndepărtat din biserică, dela locul dumitale. Scurt şi cuprinzător...

Dascălul nu răspunse: „da"; nu răspunse: „nu"; i se plecă sărutîndu-i mîna şi se duse acasă.

Încredinţat în sufletul lui că dacă Arhiereu „lumesc" nu i dăduse sfinţirea, o avea el dela Dumnezeu, Arhiereul cerului, — îşi văzu înainte de negustorie.

Fără doar şi poate, lucrurile nu mai ierau în măsură de a dăinui.

Protopopul, în urma unei mijlociri de-a dreptul, a preotului, făcu raport Episcopiei, care, fără chemare, fără judecată, îl destitui din postul de cîn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/din 1901-1932

tăreț, și pe de altă parte cern Prefecturii să ia măsuri împotriva „speculantului cu cele sfinte", om imoral și primejdios.

*

Unde să se ducă, Hulubelu? Gonit din tîrg, trebuia să se ducă undevu în județ. În satul lui, nu, fiindcă „nimeni nu e proorocîn satul lui".

Își aduse aminte de Văroasa, unde avea o cunoștință, pe Călina Capdeiepure, care, auzise de faima lui și venise să-i cetlască și ei... de isbindă la farmece și la băuturile din fel de fel de buruiene pe care le da sătenilor.

Par'că-i fusese ursit satul Văroasa, că în cele trei zile cîte i se dăduseră pînă să plece din tîrg, trecu tocmai de acolo un săteau bătrîn cu nevasta. Îi furase nu știu cine o vacă, din cele două ce avea și venia la Dascălul să-i cetiască de găsire...

Acest săteau îi ridică în carul lui toată gospodăria: te-miri-ce și mai nimic ca lucruri de casă, dar cărțulii destule, și... hai la drum!

O încheiase cu tîrgul, după treizeci de ani de hălăduire între dealurile lui.

*

Satul Văroasa, lung cît o zi de vară fără mămăligă, la un capăt al județului, în apropierea unei ape curgătoare, pe moșia Băbiceni a lui Lascar Băbiceanu, e numai salcămi, în afară de pomi roditori de pe lîngă case.

Sat de gospodari buni s'ar fi bucurat de buna starea fiecăruia, dacă n'ar fi fost moșia pe mîna „boerului"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toma Pripici, vechilul, — nu biciu al Satanei, cum îl porecli repede Dascălul.

Proprietarul petrecea la Paris, în cea țară a Franței, unde'și ținea în școale copiii, de când ierau mititei, și boer Toma plugăria cu strășnicia celui strîmb, cînd n'are cine să'l ție pe cale dreaptă.

Sătenii cam icneau din greu, dar să lăsau după pâr, în nădejdea că doar s'a întoarce cuconu Lascar, care să-i vie de hac „boerului" Toma.

Să se întîmple ca în seara ajungerii în sat, a lui Hulubeiu, săteanul care'l adusese să'și găsiască vaca, în chiar drumul către sat.... singură, rătăcită...

Și se întîmplase aceasta fiindcă acela ce o furase, aflase că păgubașul se dusese la „Dascălul". Încredințat că Dascălul îl va ghici, de frică dăduse drumul vacei.

A doua zi tot satul știa minunea și află cu bucurie mare că „*Dascălul*" își făcea cuib în Văroasa...

Tot satul și baba Călina,— ea însă fără bucurie, ba cu destulă grijă: oare nu i-a scădea devérul?

Și se puse pe drum, baba, dela căsuța ei albă și curată ca paharul, dintr'un capăt al satului, la celalt capăt, unde Dascălul iera în așezare într'o casă de însurățel, abia atunci gata.

Rămînea tînărul cu nevestica lui, tot în casa socrului, numai norocul să-i fie bun pe lîngă cinstea că om de minuni avea să-i fie chiriaș.

Începuse a mirosi a toamnă... Popușoii ierau drept dragul de frumoși; grâul sta liniștit în șire mari, în așteptarea trcerului pe negrăbite; poame destule, fîneața, la a doua coasă; arăturile de toamnă, începeau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Mulțămire dela Dumnezeu; cărcote și necazuri din partea „boerului" Toma.

Baba Călina îi dădu ajutor la așezare: îi arătă ce nu avea în suflet, — bucurie și risul bunătății, — dar nici o vorbă de vr'o înțelegere între ei....

Baba se gîndea ca, par'că, par'că să-i deschidă vorba.... Dar sfinția Dascălului o înfricoșă....

Acuma, că se statornicise aici, poate că nu iera să-i fie ei în pagubă.

Ce e drept, nici că se loviau treburile lor: dascălul iera „întru cele sfinte", baba întru cele cam doftoricești....

Dascălului nu-i trecu prin minte să zică cuiva: nu vă duceți la baba Călina; baba nu îndrăsni să sufle nimănui: dați încolo pe Dascălul.

De altfel, credea și ea în puterea lui.

Părintele Roibu numai, avu să cam sufere, dar căută să și-l facă la biserică mină dreaptă și, ce e drept, nu se căi. Dar în hîrtia către Protopop nu-i mai zise Hulubeiu, ci numai Vasile Dascălu.

Dascălul, ceva mai cuminte, ca să nu-i zicem șiret, povățuia pe săteni să se ducă și la părintele pentru anume slujbe și sătenii îl ascultau....

Așa trecu iarna, în care vreme însă Dascălul cam aruncă în inima sătenilor sămînța vrajbei între ei și boer Toma.... în chip că cetește în zodie...

Și atîta le-a trebuit sătenilor, chibritul.... Ce să ia foc, iera de mult în inima lor...

Apoi le mai vîrî în cap că iera păcat să iasă la cîmp Marțele și Joile după Paște, care's bune de păzit pentru ferire de boale, de prăpăd.... de cîte întîmplări toate!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Şi pentru săteni fu bucurie că scăpau de păcatul cel fără de voc. din neştiinţă.

*

In satul Rudăreni, — sat de ţigani improprietăriţi odinioară, — acuma mai spălaţi şi mai chiaburiţi, dar cu apucături tot ţigăneşti, — făcea bune treburi cu ghicitul în palmă, din bobi, în oglindă, cu ciurul şi în stinsul cărbunilor în apă stătută noaptea la stele, — *Lumănăriceă*... rămas mai ţigan, decît toţi ai lui din sat.

Intr'un bordeiu sărăcăcios, în care torcea de ani de zile un motan mare negru, iar o bufniţă, deprinsă cu locul, bătea din aripi din cînd în cînd şi hăuia ca în pustiu, noaptea, — Lumănărică trăia, singur, mînca din cele ce i se aducea şi lui, şi îşi vedea de negustoria care i mergea bine.

Foc de sgîrcit, strîngea bănet cu parana, cu ioul, schimba apoi paralăcul şi argintul în gălbeni, — slăbiciunea lui, — şi năzuia să se facă odată „boer" undeva, departe...

Trăia cu frica'n suflet să nu-i fie descoperită comoara şi cu neîncetată răbdarea de a face *mia de galbeni*, care, în ochii lui înfăţişă cea mai mare avere din lume şi iera să fie începutul *bocriei*.

De patruzeci de ani şi mai bine, acuma cînd iera aproape de final, eacă pacostea: aşezarea prea aproape de Rudăreni, a Dascălului...

Şi iera amărît pînă la mărunţaie, în spre primăvară, fiindcă aproape cu totul îi încetase negustoria din toamnă, de cînd cu Dascălul.

Primăvara începuse. Dădea frunza. Incotr'o întorceai ochii, puteri nouă de viaţă, în fire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Numai Lumănărică se topia văzînd cu ochii. Par'că iera o feştilă goală, arsă'n vîrf, moale şi gîrbovă.

Nu mai dormia, nu mai mînca de fel cu poftă; pasul îi iera încătuşat par'că...

Motanul îl necăjia; bufniţa îl făcea să înjure şi s'o dea dracului...

Într'o zi, în sfîrşit, după bucuria de cîteva clipe că-i picase la ghiciţ o muiere, eacă-i veni gîndul să porniască la Văroasa şi să dea ochi cu Dascălul.

Ce-o fi o fi, pe urmă, — dar să se vadă ochi în ochi cu el....

Şi rămase să chibzuiască ce fel şi cînd să porniască....

De Paşte iera să-i mai pice poate muşterii, — dar după Paşte, amandea la Dascălul!

*

Paştele trecu şi cu trecerea lui munca la cîmp a se înteţi.

Dar eacă în Marţea de după săptămîna luminată, pace să iasă umbră de om la muncă!

Boer Toma se făcu foc şi pară şi trimise în tot satul pe logofăt. Acesta îi aduse vorba tuturora că e Marţi şi că nouă Marţi şi nouă Joi, după Paşte, e păcat să munciască lumea!

— Mă, de unde în capul lor ticăloşia asta, strigă boerul! Că pînă acuma n'au avut-o.

— Nu ştiu, boerule...

— Ia vezi să ştii, că te ia mama dracului.

Logofătul, din vorbă în vorbă, cu unul cu altul, află că dela dascălul se trage... „învăţătura" asta...

Cum îi spuse boerului, — sări dumnealui în sus

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara.ro/mdrr1901-1932

ca muşcat de şarpe şi strigă, de se cutremură casa:

— Să mi'l chemi încoace pe dascăl... Auzi? Cît ai clipi! Să nu te văd fără el!

Logofătul ieşi, în adevăr cît ai clipi, nu însă tot aşa se şi porni la casa Dascălului... Ţăran, avea superstiţiile ţăranului. Nu se dusese nici odată să-i cetiască Dascălul, însă credea în puterea lui şi-i era frică să-i ducă porunca boerului.

Vrînd nevrînd, trebuia însă să-i intre în casă, chip ca să-i cetiască şi lui... „de gînduri rele"...

Cînd, aproape de locuinţă, eacă'l pe Dascălul venind de nu ştiu unde.

— Bună ziua, cinstite Dascăle... îi rosti cu plecăciune.

— Mulţumim dumitale, logofete... În cotro?

— La dumneata... Ia, pentru o cetire...

— Apoi, la ceasu aista nu cetesc... Să vii mîni dimineaţă între zori şi răsăritu soarelui... că la începutu luminii îngerii duc mai bine lui Dumnezeu gîndurile bune...

— Las'că viu, Dascăle... Da, uite ce... Ar vrea tare mult boeru să vii pînă la dumnealui.

— N'am ce căta la boeri... că zice Domnu: „nu căutaţi spre boeri, spre fii oamenilor, întru cari nu este mîntuire"...

— Vezi că, Dascăle...

— Nici un vezi că... Eu am ale mele...

Uitîndu-se mai lung însă la logofăt, prinse a-i zice mai cu blîndeţe:

— Eşti amărît par'că, logofete?... Las'că am să te ușurez... am să te mîngîiu.

— Drept e, cinstite Dascăle, — începu logofătul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

fără să-i spună că unde nu voia să vie la boerul iera așa de cătrănit,— am în suflet nu știu ce neodihnă...

Numai dumneata ai putea spune ce să fie, că de-o vreme mi-se fac numai semne rele: ba mi-se bate ochiu stîng, ba falca'mi tremură, așa par'c'ar scutura-o cine știe ce pe dinlăuntru; și par'că tot aștept nu știu ce pacoste să'mi pice pe cap...

— Apoi, logofete, n'am trepetnicu cel mare cu mine, dar după semne, la pacoste să te-aștepți.

— Vai de mine!...

— Să bați mătănii seara și dimineața și, dacă știi ceti, cetește visu Maicii Domnului că în el ți-i mîntuirea.

— Chipurile știu ceti, dascăle. dar unde păcatele mele să găsesc Visu Maicii Domnului...

— Am eu, dar să'mi dai doi lei...

— 'Ți-oiu da, vai de mine, numai să nu dau de pacoste...

Logofătul îi puse doi lei în mînă și dascălul îi aduse cărticica sfîntă care făcea douăzeci de bani.

Vorba e că logofătul plecă ușurat. aproape vesel, la sîn cu minunata cărticică.

Cînd auzi boerul că „dăscăliciu" nu vine, bănui că nu voia, că'l înfrunta și se făcu foc și pară.

Puțin îi păsa însă logofătului de moșia boerească: avea cărticica!

Îl goni boerul, înjurîndu'l. Ei, și? Par'că nu mai auzise el înjurături? Altă-dată, l'ar fi înjurat și el, în gînd; acuma nu'și da nici atîta osteneală. Ce-i păsa! N'avea cărticica?

Dar fiind-că și'n Joia următoare sătenii nu se arătară la muncă, boer Toma porni el în sat cu toți isprăvniceii după dînsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir/1901-1932

La circiumă ierau tineri, bătrîni, femei, tot satu, și circiumarul nu putea dovedi. Iar în mijlocul lor, dascălul spînatec, grăia.

Chip se ridicară în picioare, sătenii, cînd îl văzură pe boer că intră, însă dascălul nu tăcu...

— „Mîntuitorul nostru cînd va veni a doua oară pe pămînt, va birui pe Antehîrț și împărăția vremei va fi cu revărsare de bunătăți pe tot pămîntul...“

— Pînă să vie Mîntuitorul, îmi usucă vîntul de tot țarinele și o să arați cum îi mai rău... rosti boerul... Vi-i mai la îndemînă la circiumă, hai? și-i zi de lucrătoare! Aud?

— Ba-i Joi, boerule și-i păcat, răspunse un sătean...

— Păcat să muncești, păcătosule, și nu-i păcat să bei! Am să vă învăț eu, la socoteală, mișeilor, iar cînd îmi veți cere parale, am să vă răspund și eu că e Joi!

— Boerule, rosti Vasile Hulubeiu, d-ta nu știi ale sfintei scripturi...

— Ah! care va să zică tu ești dascălul care umple mintea proștilor cu gogomănii...

Sătenii încruntară sprîncenile și se strînseră unii lîngă alții, amenințători...

— Lasă-ne dascălu în pace, boerule! strigară cîți-va.

— Prin tine pierea ta, Israile! rosti Hulubeiu ridicînd la frunte arătătorul dreptei... Cel ce hulește cele sfinte, hulit va fi...

— Ia tacă'ți gura, că nu știi ce spui.., strigă Toma, înfierbîntat.

— Boerule! strigară și sătenii, îndîrjindu-se.

— Graiul celui ce a grăit în pustiuri grăiește

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1901-1932

prin mine... spuse Vasile înălțind ochii spre tavanul afumat.

— Bine, vom vedea noi cine grăește pe-alocuri...

Și ieși, mînios foc, că se văzuse înfruntat, amenințat, neputincios, el, carele altă-dată, c'un semn al mîinei închidea gurile și pornia satul ca pe o ceată de robi.

— Și încaltea dacă îndîrjirea le-ar veni de pe urma faptului că s'ar fi făcut conștienți de cine știe ce drepturi ale lor! își zise vechilul.

Și, în acea zi, — fiind-că iera vorba de-un cîntăreț, — aștern plîngere și o trimise Episcopului.

Salcîmii ierau numai floare, iar satul iera numai salcîmi: întreaga sclipire albă lua văzul cînd intrai pe șoseaua care despărția Văroasa în două.

De multă mireazmă care desmierda mirosul, sufletul par'că se pleca să adoarmă și să viseze frumos.

Cerul, de mulțumire, sta numai albastru, iar soarele, de drag, mai întîrzia d'asupra codrului din zare, pînă să dea voe Amurgului să dejuge la jităria serii.

— „Lumînărică" ori mai drept Ichim Sgabercea, își lăsase motanul și bufnița să-i păziască bordeiul, își aprinsese cu amnarul luleaua și, cu un ciomag în mînă, pornise de cînd se crăpa de ziuă din Rudărenii lui la Văroasa.

Nici nu mai iera chip altfel.

Scăzuse de tot deverul tarahei lui și după nedumerire îi turburase sufletul grija și frica nu cumva să secе izvorul părăluțelor.

Cine mama dracului să fi fost dascălul Hulubeiu cela!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri 1901-1932

Căci auzise de faima dascălului, și nu'și mai răbdase la urma urmei nu știu ce ascunsă rîcîire de-a'l vedea.... și mai ales de-a face un tîrg cu el.

De șiret, șiret iera, că numai vulpea să-i fi stat depotrivă; dar nu iera și purtat pe la fețe mai de seamă și teamă-i iera să nu se prostească cu firea, cînd a fi să de-a prea de-a dreptul ochii cu dascălul.

O fi fost cărturar vestit, bată'l mama focului, și de! pune-to, tu, Sgaberceo, cu cine știe ce iscusit la vorbă și adînc la minte!

Și Ichim Sgabercea pornise cu plan doară, nu numai așa de flori de măr.

Pe drum își aduse eară aminte de baba Călina, se opri locului o clipă și își dădu una cu palma peste căciula roasă.

— Di-ha măi! își grăi scuipînd printre dinți cît colo. Hai la baba, că-i tot dintr'un sat cu el... și cu dînsa ce-oiu pune de borș!

Și intră Sgabercea în Văroasa cînd iera mai tare mirosul de salcăm și mai alb par'că locul în bătaea soarelui focos.

— Ti! cum mai pute! rosti Ichim, par'c'a mîncat satul numai mirodenii!

Și ca să nu-i mai pută, aninâ luleaua 'n brîu și'și umplu nasul cu tabac de i se făcură nările cărămizii.

Pe cât iera bordeiul lui de întunecos și de murdar, pe-atîta iera de luminoasă și de curată casa babei Călina Capdeiepure.

Până și'n bucătăria de lîngă casă unde'și fierbea buruenile, iera rîndneală și iera curat.

Se cunoșteau Călina și Ichim de mulți anișori,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1901-1932

de pe cînd împreună fuseseră slugi în casa boerului Condrea din Stănislăvești.

Acolo învățaseră amîndoi meșteșugurile de atunci și de azi, de la țiganca Zamfira femeea din casă și de încredere a cucoanei Calipsița.

După moartea bietei cucoane, cînd iera tînără încă cu inima, țiganul apucă într'o parte și Călina se întoarse în sat la tată-su, unde numai după ce bătrînul închise ochii, se apucă de doftorit și de zăpăcit lumea cu farmece.

— Eacă! Ichim! strigă baba, nu fără chiverniseală dramuri de bucurie....

— Eu, Călino, mînca-ți-aș! Da ce dracu să mănînc, că ți-a rămas numai sluțenia! zise țiganu, rîntindu-se buștean pe prispă.

— D'apoi că și dumneata, Ichime, 'ți-ai dat pielea la tăbăcar prescmne.... rîse baba, de i se vedea gura ca un fund de ogradă fără îngrăditură.

— Slăbită, slăbită și cam sbîrcită, vorbi pe șleau țiganul, dar par'că și nuș'cum... cam amărîtă, babo.... și doar ești doftoreasă....

— Hei! vezi-că, Ichime în asta e cîștigu, dar și buba....

— Care bubă? Eacă nu pricep de fel....

Călina oftă și rămase puțin pe gînduri....

Pricina amărăciunii babei iera grija că muriseră doi inși într'o săptămînă din pricina băuturii de buruiene ce le dăduse și frica să nu care cumva să pățiască ceva: nevestele celor morți cam ridicaseră glasul... și primarul aruncase o vorbă care intrase babei în urechi ca un ac de viespe.

E de mirat cum medicii plășilor nu aud de isprăvile unor asemenea „doftoroaie“....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

E mult mai de mirat cum activitatea acestor medici nu se desăvîrşeşte prin cuvîntări către popor, sprijinite de autoritatea religioasă a preotului la care poate contribui şi înrîurirea învăţătorului. Repetîndu-se în chip regulat asemenea cuvîntări la şcoală, ale cător trei, în biserică ale preotului, în şcoală către elevi, ale învăţătorului, — nu se poate să nu se sădiască în judecata sătenilor îndoiala asupra descîntecilor, asupra ghicitului, dar mai ales asupra băuturilor ce le primejduiesc viaţa, date de babe.... Nu se poate să nu înceapă a crede toţi în căutarea cu „doftorul", în regulele de curăţenie şi de pază, în medicamentele ce le va da el....

Iusă nici medicii nu se interesează de aproape; nici preoţii, nici învăţătorii, nici administraţia comunală dar mai ales a plăşii, nu se gîndesc să împiedice răul.

Baba Călina pentru întîia oară începea să se teamă şi tot par'că aştepta să-i pice pe cap pacostea.

Nu căzu însă în ispita de a'şi uşura inima faţă cu Luminărică.

S'ar fi coborît în ochii lui şi îşi avea baba mîndria ei.

Mai oftă numai încă odată şi îşi opri la vreme începutul destăinuirii, — apoi îl întrebă: da ce vînt te-aduce pe la noi?

— Eaca vînt de pacoste, babo!

— Zău? Ai dat de vr'una boacănă?

— Dascălu vostru e de vină! Uciga-l toaca...

— Tacă'ţi fleoanca, baragladină, că dascălu-i om sfînt,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aoileo!

Şi ţiganul rămase cu ochii bleojdiţi şi cu gura căscată...

— D'aca nu mai viu rumânii la mine! N'or mai fi venind nici la dumneata, babo?

— Chip, tot mai vin... Ei, dar fiecare cu vremea lui, Ichime...

— Ptiu! făcu ţiganul, şi stătu pe gînduri.

Baba Călina iera blîndă şi aşezată de chip în privazul de omăt al părului. Şi iera de mirare cum putea să pue cuget de vrajbă între unii şi alţii cu închipuita-i ghicitorie.

Ichim avea căutătură întunecoasă în ochii ceia negri, cărora bătrîneţea nu le istovise flacăra. Iera de staturâ mijlocie, bine legat în spete, vînjos, cu chip aspru, aproape fioros uneori, în privazul cîtţilor suri ca din lînă nedărăcită.

— Ia ascultă, Călino, sfînt a fi, rosti după cîteva clipe, da adecă nu ne-am ajunge cîte-trei cu tîrgu! Hai?

— Cu ce tîrg? Cum îţi vine vorba?

Înţelegea ea de ce tîrg venia vorba, căci nu-i păruse nici ei bine de scăderea muşteriilor. Numai că nu avusese inimă să se hotărască a se tîrgui cu dascălul. Cînd auzi pe Ichim, par'că-i veni la îndemînă, dar nu-şi dădea pe faţă bucuria, ca să vadă cum iera planul ţiganului.

— Cum să vie! Eac'aşa; avem un briu lung şi-l tăiem pe din-trei, mijlocu mai lung pentru dascăl, capetele mai scurte, unu pentru mine altu pentru dumneata...

— E-hei! bună tîrgueală, rea socoteală, Ichime, oftă baba. Vezi că brîu e întreg la dascălu... Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

i-l dăm noi cu o mînă; îl ține el cu amîndouă mîinele...

— Și zici că-i sfînt! strigă țiganul cu ochi dușmănoși.

— Sfînt, bre Ichime, că-i cărturar, știe seama în biserică și grăiește de cîte sunt în cer par'c'ar fi de-acolo...

Țiganul se scărpină după urechi, îl cam punea pe gînduri vorbele babei și'l înfricoșa știința dascălului.

Cum dracul să facă tîrg cu așa om!

Baba, dacă'l văzu pierit la față și-i simți inima făcută cît puricele, îi grăi:

— Vorba e că și cu sfinții te poți ajunge, numai să știi cum să pui vorbă lîngă vorbă, Ichime.

— Hâ! icni țiganul.

— Eu mai ași zice să te duci la el, Ichime, zise dulce, baba.

— Eaca și m'oiu duce, răspunse Ichim cu jumătate glas și tot pe gînduri.

— Ia'l cu binișoru, cu sfănțișoru...

— Aoileo, cu sfănțișoru? întrebă țiganul.

El, numai cît luase dela alții. Și acuma să dea? Par'că'l stringea briul, și'l mai lărgi.

— Sfănțișoru deschide și calea la Raiu, Ichime... Nu dai Popi? Cum n'ai da și dascălului?

— Eaca oiu da... șopti Ichim.

— Și dacă-i vedea că muscă... nu mai sta la gînduri: tocmește și pune peste sfănțișor și potcoava de cinci...

— Potcoava de cinci?... Aoileo!...

Și iar se scărpină după urechi. Înaintea ochilor par'că-i juca potcoava de cinci într'un cearcăn de foc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Par'că iera un ochiu al bufniței lui, pe vreme de seară, cînd în gîrlîciul bordeiului lăcăriau numai ochii ei și luleaua lui.

Ichim se ridică:

— Hai și mi-i arăta drumu...

Își făcuse socoteala: începea cu sfațul (leul) și sfîrșia cu potcoava de cinci, dar cîștiga pentru ani întregi măcar parte din ce-avusese, și tot iera să fie mult.

Baba, țipa-țipa, intră în casă, iar după puțin se întoarse, cu tulpan aruncat pe creștet, își lăsă pe după gît colțurile îndoite în lung, luă un băț de sprijin și porni, după ce trase încet-încet porții, pe dinlăuntru, un zăvor de lemn.

Dascălul, după obicciu, ceteа, pe prispă, iar salcîmul mare și înflorit, din dreptul ușii, îi scutura ninsoare de flori albe, din care 'i ajungea pînă pe carte.

Iera la vr'o săptămînă după cele întîmplate cu boerul.

Baba Călina îl aduse pe țigan pînă la colțul gardului și i-l arătă din ochiu pe Vasile Hulubelu.

Ichim se uită, din loc, lung, lung de tot la dascăl și sfială mult mai adîncă îl cuprinse, la vederea acelui chip, care, lui în adevăr i se păru a fi de sfînt.

Cînd cătă în lături, baba nu mai iera. O văzu depărtișor, țipa-țipa, sprijinită pe băț, îndoită de mijloc și clătinînd capul după umblet.

Mai cătă la Vasile, își luă inima în dinți, dintre cari scoase luleaua de-o anină la brîu, și... intră.

Scîrțîitul porții făcu pe Vasile să ridice capul. Privi curios la țiganul necunoscut...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir/1901-1932

— A fi dela Curte... se gîndi...

Ichim înainte... şi, cuprins de frică, începu să se închine, cam stîngaciu, căci de mulţi ani nu făcuse cruce.

Hulubeiu făcu ochii mari.

— Ce te închini, mă ţigane? Ce? ori ai văzut pe dracu? îi zise răstit.

— Vin de departe... şi mă închin ca la sfînt... că sfînt eşti, dascăle, rosti Ichim cu glas aproape stins.

Lui Ichim i se unse calea la suflet, par'că 'l-ar fi turnat ţiganul untdelemn cu mirezme.

— De departe? Ori ai vr'un păs?

Ichim scormoni cu mîna tremurătoare în chimirul de peste brîu, scoase un leu şi i-l strecură dascălului care deja întinsese dreapta.

Hulubeiu pipăi într'ascuns, să simtă cît înase. Un leu. Tot iera ceva... dela un ţigan.

— Ei, şi ce păs ai, mă rog?...

— Apoi, dascăle sfinte, de! nu ştiu cum să spun... că sfînt nu's, da fac şi eu ca sfinţii...

Dascălul îl socoti cam scrîntit la bagdadie.

— Ia îngenuche colea...

Ţiganul ascultă şi plecă şi capul, plin de frică în smerirea lui.

Dascălul începu a-i citi o molitvă ca pentru alungarea turburătorului duh rău..., apoi îi dădu să sărute cartea pe scoarţă, unde iera o cruce poleită...

Ţiganul umblase în chimir şi de astă-dată îi strecură potcoava de cinci lei.

Dascălul se simţi şi mai uns.

— Ei? îţi este mai la'ndemînă? îl întrebă, cu rîs uşor pe buze.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1432

— Mai....

Tăcu o clipă, inima îi tîcîia, de-o auzia fără să se plece.

— Şi de unde eşti, bre?

— Eacă de la Rudăreni!

— A-ha! de-acolo unde face mari vrăjitorii ci-că, un ţigan... nuş'cum îi zice...

— Lumânărică, să ierţi....

— Ei, aşa, — şi după cîteva clipe rosti: mare coţcar îi ţigann cela...

— Eu sînt, dascăle sfinte...

— Tu, bre? tu?

Şi Vasile rămase cam de lemn.

Repede îşi veni însă în fire, şi-l privi ursuz.

El, ce făcea, credea că face de la duhul sfînt care se pogorise în el; superstiţios însă, nu se putea să nu se înfioare la gîndul că avea sudt ochi un vrăjitor care iera de pomină.

Işi domină însă înfiorarea de teamă, cînd se gîndi că un om ca el, cu duhul sfînt, nu putea fi atins de vrăjitoriile drăceşti.

— 'Ţi-am cetit, bre Lumânărică, îi rosti, în timp ce chipul i se lumina ca de ceva ceresc; Domnul să te scape de diavoliile tale...

— Eacă eu n'am venit pentru asta, zise Ichim mai cu curaj... Mi s'au rărit muşterii, dascăle sfinte, că toţi viu la dumneata, şi ce m'am gîndit? Să intrăm la tocmeală: mai laşi dumneata, mai dau eu... şi ne învoim: opreşti dumneata o parte de muşterii, îmi trimiţi şi mie, să am cu ce trăi... aşa să trăieşti l...

Dascălul înţelese, înţelegîndu'şi totodată şi întîietatea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și cît dai? îl întrebă, scurt.

— Apoi nu 'ți-am dat?

— A fost pentru cetire... Cît dai pentru tîrg?

Țiganul se gîndi....

— Pa jumătate din ce-oiu lua de la fiecare rumîn....

— Ei, așa! Stai că nu să prinde, țigane! ori am să știu eu de-aici cît iei tu acolo?

Și rîse cu șiretenie.

Țiganul tăcea și se frămînta ca pe cărbuni, că rea tocmeală purcesese.

— Ei, ia spune, dai doi galbeni?

Țiganului îi sclipiră ochii și inima par'că-i scărțîia, ca roata pe prundiș uscat.

— D'apoi și dac'oiu da... ori oiu crede că mi-i trimite?

— Piei drace, dacă sfînțenia mea nu ți-i chezășie... piei!

— Nu așa, dascăle sfinte, nu așa, — se rugă Ichim. Eacă și 'ți-oiu dă, și înscris nu 'ți-oiu cere...

Repede, cu jăratec însă în foalele trupului, scormoni în chimir, scormoni cu degete știutoare din pipăit și scoase tocmai dintr'un colț doi gălbenași tot să te niți la ei de galbeni ce ieau, cu zîmții întregi, cu cap și cu pajură ca poleite de soare...

Ochii dascălului sclipiră după ochelari, iar sticlele lor avură licăriri de fulger.

Întinse mîna și galbenii, scumpi sufletului amîndurora, se făcură nevăzuți în pumnul strîns, și i'l înfierbîntară.

Pe chipul țiganului se zugrăvi măhnirea izvorîtă ca din sfîșierea inimii; pe al dascălului trecu mulțămirea lăcomiei cum trece raza pe luciu de apă limpede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdr 1901 - 1932

Tîrgul se încheiase. In sufletul lui Ichim rămase însă tăietura îndoelii şi făcu rană; în sufletul lui Vasile rămase încredinţarea că nu avea să se ţină de vorbă...

Ce? iera nebun să'şi micşoreze înrîurirea trimiţînd ţiganului pe muşterii lui de drept?

— Apoi, cu bine dascăle sfinte... şopti Ichim c'un oftat nelămurit.

— Du-te cu Domnul...

De-odată par'că'şi aminti ceva.

— Ia stai. Am nişte cărţi, bre, care fac bine sufletului... îi zise.

— Eacă nu ştiu ceti, dascăle.

— Nu face nimic. Prind bine, numai să le ţii la sîn. Cît ce-i dori ceva şi te-i ruga, cu mîna pe locul unde le ai, şi ţi se împlineşte....

Intră în casă repede, şi se întoarse, iarăşi cu chip par'că luminat din tainic izvor ceresc, ţinînd în mînă: visul maicei Domnului, trepetnicul cel mare şi zodiacul.

— Fac numai trei lei, Lumănărică; eacă, nu'ţi iau mai mult....

Ţiganul suflă pe nări apăsat, în trei răstimpuri: par'că-i puseşe cineva pumnul în beregată.

— Nu mai dau.... nu mai dau... răcni, cu disperare, înnăbuşit însă.

— Dacă vrei... Dar ai să te căeşti... îi zise dascălul cu blîndeţe....

Ţiganul făcu cîţiva paşi să plece; se opri însă, scormoni cu furie în chimir şi se întoarse lîngă prispă....

Chipul senin al dascălului îi potoli mînia, îi muia glasul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

— Eacă na.... îi zise cu smeîrc.

Strecură cei trei lei în stînga, luă cărţile din dreapta şi rosti:

— M'ai lăsat lofter, dascăle.

— Las'că ai, Lumănărică, ai de unde.... cele drăceşti aduc mai mult de cît cele sfinte....

Ţiganul plecă, — iar pe drum îl apucă un fel de sleire la fingurică... Cît dăduse! Cît dăduse de mult!

Întunericul îi acoperi în curînd durerea şi răvăşirea sgărceniei iar chipul lui se făcu una cu noaptea.

După vr'o trei zile, în ziua sămbetei, o trăsură îşi opri cei patru cai la poarta căsuţei părintelui Roibu.

— Acasă-i părintele, întrebă un preot voinic şi roşcovan la faţă, purtător de culion vişiniu închis.

— I-raca'n-de-mine.... se văetă preuteasa, părintele protopopu....

Şi după ce'şi aruncă pe spate un şal subţire, ieşi în prag.

— Sărut mîna, părinte Protopoape... îi rosti, cu rîs smerit în ochi. Nu-i acasă părinţelu îi la ţintirim cu colivele... Da poftim că a fi să se întoarcă...

Protopopul se coborî. Un argat deschise poarta şi trăsura se făcu în ogradă.

Iera aproape de amează.

Părintele Protopopul călcă numai pe ninsoare de flori albe subt marii salcîmi cari umbriau căsuţa părintelui Roibu.

Preuteasa îi sărută mîna, ploconindu-se, îl duse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în odaea dela față și porni să-l cinstească cu dulceață și cafea.

Iera curată odaea, în care pătrunsese miros de salcîm.

Numai lăicere în trei boiuri și în patru și șase ițe pe jos; numai scoarțe cu frumoase desenuri, pe părești de jur împrejur d'asupra îngustelor paturi pe căpriori.

Incolo, o masă la părete, între cele două ferestre dinspre drum, scaune de lemn și bielșug de icoane, cu ramă și fără, îmbrăcate și neîmbrăcate cu argint.

Nu trecură cinci minute și eaca și părintele Roibu.

Abia ducea o basma foarte mare plină cu colivă, iar dascălul din stînga la spinare cu o față de masă plină cu colaci, cu pîini și cu covrigi.

Cum auzi că e Protopopul în casă, puse de ascunse repede colivă și colaci, își peptănă repede barba, își împleti coada și o vîrî între giubea și gît, apoi intră în casă și-i făcu metanie, sărutîndu-i mîna cu evlavie.

— Blagoslovește, cinstite Părinte. Bine-ai venit.

— Domnul. Bine te-am găsit.

— I! ce bine'mi pare, cinstite Părinte că te-ai mai arătat pe la noi.

— Apoi inspectez parohiile... tată părinte. Da tot rău o duceți pe-aicea, cum văd. Biserica, dărăpănată de tot...

— De! cinstite părinte... oameni săraci; vin la biserică, n'am ce zice; da săraci.

— Săraci, săraci... însă găsesc parale de dat la cîrciumă și coțcarilor pentru fermece și pentru alte comedii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei ca omu, cinstite Părinte: dacă n'o pune un păhărel drept inimă și dacă nu 'și-a căta norocu, nu se ține om...

— Eaca, răn, tată părinte.., Îl știu eu de mult pe cîntărețul Vasile Hulubeiu. Îl știn dela tîrg. Citește pînă și molitve... Cucernicia-ta nu știi că numai cine-i sfințit le poate citi?

— Doamne, cinstite Părinte, a fi cetind el, da tare-i bun cîntăreț: știe rîndueala bisericii și-i foc de harnic.

— Uite am plîngere împotriva lui, dela proprietarul moșiei, că a băgat în cap țăranilor fel de fel de credinți, așa că nu-i mai poate avea la muncă în zile care numai sărbători nu sunt.... Bine, cucernicia-ta nu vezi? n'auzi? nu-l știi de răn?

Preuteasa intră cu dulceața și cu cafeaua.

Părintele Protopop dădu de dușcă paharul cu apă rece și puse lîngă el ceașca cu cafea.

Pe cînd răsuncea o țigară groasă, — după obicein, — ca să simtă că fumează, — urmă:

— Ia trimite-i vorbă să vie 'ncoace...

— Eaca trimit, cinstite Părinte...

Și ieși, făcînd semn și preotesei să vină după el.

Se cunoștea că părintele Protopop nu prea umbla prin județ. Altfel ar fi avut cunoștință ce se petrecea în comuna Vărouca.

Pînă nu-i venise în mînă plîngerea boerului Toma, nu știuse prin ce parte de țară se încuibase nebunul de Hulubeiu!

După puțin se întoarse părintele Roibu, cam îngrijat; îi iera teamă să nu se întîmple ceva lui Hulubeiu, — mîinei lui drepte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am trimis, cinstite Părinte, dar cam după masă 'i-am rîndnit să vie. Pînă atunci o să ne olejim cu cîte ceva foamea. Numai ni-i crede, că nu știam de venirea Prea Cucerniciei-tale.

— Mă rog, mă rog... ce s'o găsi... răspunse Protopopul cu bunătate.

Din una în alta, luîndu'l pe de-departe pe preot se încredință din răspunsurile lui că proprietarul avea dreptate.

Și mai deplină, și mai dovedită i se făcu încredințarea, după ce începu la Primărie cercetarea.

Lasă că Protopopul vestise pe Primar și acesta, vrînd-ne-vrînd chemase pe cîțiva săteni, dar aflându-se în sat venirea Protopopului, se strînseseră foarte mulți, ba unii alergaseră chiar de la cîmp, lăsînd munca.

Doar țineau la dascălul Hulubeiu!

De față cu Prea Cucernicia-sa înfruntară pe vechil și i se arătară protivnici îndîrjiți cînd îi ascultară pîra în contra dascălului.

Cînd întrebă Prea Cucernicia-sa pe Hulubeiu că de ce învățase pe săteni să ție la sărbători care, pe lîngă că ieran păgînești, mai ieran și păgubitoare, — acesta începu, după obiceiu, să bată cîmpii cu rătăcirile lui.

— Ia ascultă, dascăle, îi zise Protopopul, întrerupîndu'l cu asprime, dumneata păcătuești și față cu Dumnezeu care a lăsat rînduiri veșnice pentru îndrumarea omenirii, și față cu oamenii cărora mai rău le întuneci mintea... Ți am mai spus eu acestea cînd erai la tîrg...

— Părinte Protopoape, răspunse Hulubeiu, dîrz

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

învățătura mea pornește din cărțile sfinte, și n'am venit ca să întunec, dar ca să luminez...

Sătenii își dădură'n coate și priviră a se uita unii la alții, cu înțeles.

Se punea el Protopop cu dascălul lor!

Prea Cucernicia-sa simți că nu iera nimic de făcut cu vorba și îndepărtă pe dascăl și pe săteni iar cu condeiul așternu procesul-verbal care avea să pue capăt periculoaselor zăpăceli ale lui Hulubeiu.

— Să nu ne maziliți pe dascălu.... îi strigară Protopopului sătenii, cînd Prea Cucernicia sa porni...

— Doamne ferește! Cum să vă mazilesc bunătatea de cărturar! zise Protopopul zîmbind...

Și mînă birjar!

Numai Hulubeiu se întoarse acasă pe gînduri...

Presimția că'și vîrîse diavolul coada și că avea să pătimească iarăși... ca la tîrg, dacă venise Protopopul și dăduse peste el!

In adevăr, nu trecură opt zile întregi și Hulubeiu se pomeni, una, cu carte de la Episcopie că iera destituit și de aici; două, cu jandarmii că'l înhățară din ordinul Prefectului, ca atițător al sătenilor împotriva proprietății cît și ca turburător, cu crezii, al credinții strămoșești...

Noaptea, fu ridicat d'acasă, cu ce bruma putu să'și ia cu el, — și fu repede dus la subprefectură.

Aci, il judecară cu nuelile pînă ce-i rupseră declarațiunea că nu va mai face ce-a făcut, și-i dădură drumul....

Se întoarse la tîrg, bucuros că nu-i luaseră bănișorii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramania.ro/mdrr 1901-1932

Dar aci îl înhață poliția și'l făcu să treacă prin cîteva bătăi pe ascuns pînă ce'l dihocară.

I se porunci să nu mai stea în tîrg și, martirul, plecă...

Dar încotro să se ducă?

Apostol al lui Christos, ori unde se va duce, va trebui să citiască, să propoveduiască.... și oamenilor avea să'și spuie cuvîntul, nu parilor...

Dar semnele persoanei lui se trimiseseră în toate comunele cu ordin către Primării de-a nu'l îngădui nicăeri.

Abia ajungea într'o comună și începea să'și pue în vază cîtorva meșteșugul, că se și prindea de veste. Jandarmii se arătau și martirul își suferia soarta.

Ajunsese după cîteva săptămîni cu socoteala că punea mai multe bătăi pe spinare, de cît gologani la chimir....

Iera vară: dormia prin cînțuri, prin păduri, se făcea și mai costeliv, dar iera împăcat în sufletul lui: pătimia ca și Mîntuitorul.

Într'o zi se văzu în Rudăreni. Cînd știu ce sat iera, întrebă de Lumînărică...

I se arătă bordeiul, în bătătura căruia se aflau cîteva care.

Hulubeiu privi cu mîhnire la locuința arămiului și își zise:

— Uite cum îi merg treburile.... și de la diavolul purced... iar mie...

Tocmai atunci ieșiră din bordeiu două sătence, vesele, mulțămite că li se ghicise numai de bine.

Le lăsă să'și înjuge boii și să porniască, apoi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

să apropiă și văzu pe Lumânărică nuștiu ce tot spunînd la vr'o trei rumîni.

Țiganul ridică ochii și cînd îl zări, rămase cu gura căscată, sguduit de fiori.

Unul din rumîni îl cunoscu și se ridică:

— Dascălu!... rosti el cu bucurie....

— Eu, grăi Hulubeiu, intrînd. Bună vremea Ichime.... Bună-vremea oameni buni.... Am început să colind lumea, că om ca mine nu cată să stea într'un loc numai.... Nu-i departe sfîrșitul lumei.... și trebue să propovăduesc noroadelor mîntuirea....

Sătenii se îngălbeniră de spaimă adîncă; Lumânărică începu a clipi des din gene: nu-i iera de fel la îndemînă.

Și nu sfîrșitul lumii negreșit îl furnică de grijă.

Lui îi iera să nu se așeze cumva dascălul în Rudăreni și să-i ia chiar de tot pîinea de la gură, tocmai cînd lumea își mai făcuse iarăși vad la bordeiul lui.

Pîn'la țigau nu ajunsese vestea patimilor lui Hulubeiu.

— Să vă citesc, oameni buni de iertarea păcatelor, ca să vă ușurez calea Raiului....

— Citește, dascăle, zise unul dintre cei trei, cu evlavie adîncă.

Și, în fața încremenitului țigan, dascălul scoase din dăsagi cartea cu crucea de aur pe scoarțe.

Sătenii se puseră în genunchi și plecară capetele iar dascălul începu a ceti cu glas apăsat.

Și mai apoi, în loc să ia cîțiva gologani Țiganul, îi luă dascălul; iar după ce porniră sătenii, Hulubeiu se așeză pe-o treaptă.

— Ai ceva de pus în gușă, bre Ichime?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1901-1932

— Am, răspunse țiganul, încă zăpăcit.

— Ia pune colea, că tare 'mi-e foame.

N'am mîncat de-aseară.

Ichim îi aduse pîine neagră brînză de burduf și două cepe....

Pe cînd dascălul înghiția de foc, Ichim îi puse la îndemînă și urciorul cu apă.

Și se uită ca un timp la dascăl; îi iera și lui foame, dar nu-i venea să îmbuce, îl chinuia venirea vrăjmașului.

După ce se sătură, șiretul dascăl grăi, căci mîncînd, lucrase și cu mintea:

— Știi ce una, Ichime? Hai și ne-om face tovărăși. Am să stau la dumneata și ce de lume o să ne pice! I-hai! Ce ni s'a da, pe din două, frățește! Ce zici?

Țiganului îi mai veni inima la loc: tovărășie, și în bordeiul lui, îi iera pe plac.

Și se puse și el pe îmbucat, cu poftă, iar îmbucînd, statornici tovărășia și în ce chip să facă unul și altul cînd le vor veni musterii.

Pentru dascăl începea altă viață de-acum.

De trei luni de zile duceau tovărășia, Ichim și Vasile Hulubeiu, turburată din cînd în cînd numai de primar care venia să-și ciupiască merticul.

Căci, cu tot ordinul Prefecturii de-a goni pe „dascălu", el nu se plecase a'l goni, în schimbul a 10 lei pe lună, și un primar ce se respectă trebue să se mulțămiască și cu mult și cu puțin, destul *„să pice"*.

Mergea tovărășia, fiind-că nu lipseau musteriii;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar dacă mergea și părea că iera înțelegere între tovarăși, numai la față ierà lucrul așa.

Un singur gînd ascuns cocea și în Lumînărică, și în Hulubeiu; unul pe altul se socotia cu bănet tăinuit; unul pe altul, cînd nu te așteptai, își furau cu ochi iscoditori mișcările, ori se pîndian pe dinafara bordeiului.

Dormian, Dascălul în încăperea din fundul bordeiului care avea fereastră lungueață spre drum și un ochiu de geam în ușa ce da în tindă.

Țiganul dormia în tindă într'un fel de adîncătură subt acoperămînt, unde putea sta numai culcat.

Cînd nu se gîndia Hulubeiu, țiganul, ca umbra se apropia de ochiul de geam al ușei și se uită în odae: dascălul citia pururea. Nici odată nu-l putuse prinde cu îndeletnicirea ce-i sta lui pe suflet.

Cînd nici nu visa țiganul, dascălul se uita prin ochiul de geam, și, deprins cu întunericul, putea să-și dea seama dacă Lumînărică dormia ori nu.

Cum îl simția că iese din bordeiu, repede stingea lumina, se suia pe masă și privia afară după țigan.

In somn de-ar fi fost și tot simția cînd Lumînărică ieșia.

Fie care avea asupra celuilalt o parte priincioasă: țiganul putea ieși din bordeiu cînd voia fără să treacă pe la dascălu și iera mai signr de mișcările lui, afară. Dascălul, iera mai la îndemînă și mai ferit în odaea lui; de voia să iasă din bordeiu, trebuia să treacă prin tindă, unicul loc de ieșire.

Dacă două vulpi, parte bărbătească, ar fi locuit în o vizuine, nu ar fi fost mai cu luare aminte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901 - 1932

una la umbletele celei-lalte şi mai fără crezămînt una în alta.

De vicleni ierau tot una de vicleni şi nu se puteau păcăli, ori cît încercau adeseori să 'şi-o facă unul altuia.

Da în iarnă.

Codrul se scuturase de frunza care zăcea galbenă şi uscată, la picioarele stejarilor ca o podoabă ce se aruncă dacă s'a învechit.

Ramurile, goale, se năluciau ca niște braţe de uriaşi amestecate cu braţe de copii, ce se ridicau spre cer spre a cerşi milă de soare cald.

Şi le răspundeau ori negurile, ori bruma cu umede prelingeri de apă ori cu polein rece de argint.

Soarele se ivia în neguri, fără lumină, ori pe cer mai mult turbure, fără căldură.

Ogoarele se îmbrăcaseră cu vestmînt negru pe care grapele îl neteziseră.

Şi pe unde se zăria hicărire de verdeaţă, părea amorţită şi mîhnită.

Iera uneori lumină, dar fără veselie, precum iera zi fără lumină hotărîtă.

Cei doi cumetri şedeau afară, sgrebuliţi pe cîte-o cioată; ţiganul îi trăgea din lulea, dascălul petrecea printre degete un şir de mătănii galbene de os.

De vr'o săptămînă nu se văzuse faţa nici unui muşterin şi mai nu'şi rostiseră vre-un cuvînt în timpul acesta...

Lui Hulubein i se făcuse de tîrg, unde mai iera şi de train; îi ardea de ducă, însă n'ar fi vrut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să se porniască înainte de-a scutura pe țigan de parale, după cum codrul își scuturase crăngile de frunză.

El, iera alt-cineva, — iera el: apostol propovăduitor; îi trebuie dar mai multe parale. Țiganului, un păcătos care nu știe ce-i vieața, la ce i-ar fi folosit paralele ascunse?

Gîndul de-a'și prăda tovarășul îl muncia mai cu stăruință de cît ori cînd.

— Mă Lumînărică, îi grăi așa, cam în rîs: ce-ai face tu, mă, dacă ai avea parale multe?

— Eu?

Și trase lulelei o unghie apăsată.

— Ei, tu!..

— Eu?... Uite, m'aș boeri..

— Măi taci! Și ce-ai face cu boeria, mă?

— Ce fac boerii: aș bea, aș mînca, aș umbla cu careta cu șase telegari...

Și mai dădu o unghie în capul lulelei.

— Nu ți-i rău gustul, mă Lumînărică... Nu știu numai de ce n'o faci...

— Apoi cu cît am, dascăle sfinte, nu mi-ar ajunge să dau pentru boerie.

De-odată se opri și holbă ochii la dascăl: spusese că avea ceva...

Hulubeiu par'că nu auzise... In suflet însă prinsese vorba...

— Dar dumneata ce-ai face, dascăle? întrebă și țiganul.

— Eu? Ce să mai zic ce-aș face dacă n'am cu ce..., răspunse clătinînd din cap cu părere de rău.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

— Atunci la ce m'ai întrebat pe mine, că nici eu n'am, o drese Ichim.

— Așa-i, bre Lumînărică: n'avem; suntem calici lipiți pămîntului. Vorba-i, cum am face, s'avem? cu meșteșugul nostru, doar cît tîrîm cîte-o umbră după noi...

Țiganul oftă.

— Eaca nu știu. Comori nu se mai găsesc. Doar să tîlhărim!

— Taci dracului, țicălosule! Mîntuitorul zice: „să nu furați"...

— Apoi Mîntuitorul de ce n'a dat cît unora cît altora!

— Bine mă, stai cu mine și ești tot suflet pă-gîn? Ușa Raiului se deschide celor săraci, întunecatule...

— Atunci ce dracu vorbești de bogăție!

— Omu vorbește de ce n'are...

Dascălul tăcu: la ce 'și-ar mai fi cheltuit filozofia, odată ce aflase că țiganul avea parale?

Că aflase iera ceva: să știe unde 'și le ține, ar fi fost bucuria.

Îi dădu prin minte atunci una și bună:

— Știi ce macin în gînd, mă Lumînărică?

Țiganul întrebă numai din ochi.

— Mă gîndesc că fac rău de nu'ți spun pentru ce-am deschis vorba de bogăție... Eu știu undeva o comoară.

Lumînărică se înfioră și holbă ochi mari la Hulubeiu.

— Eaca taci:

— Să te ardă focul dacă te-amăgesc! Suntem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro/mdrr1901-1932

prea buni tovarăși amîndoi ca să nu te fac și pe tine bogat...

— Aoileo, mînca-'ți-aș!... 'Ți-aș fi rob...

— Ce rob, prostule! Frate, bogat ca și mine; iar amîndoi am face o împărăție...

— Și unde-i comoara, dascăle sfinte?

— Aproape de tîrg. De mult aș fi desgropat-o, n'ai grijă! Dar singur, n'aveam cum.

— Hai că merg! strigă țiganul, ridicîndu-se.

Și ochii îi sticliau ca cei de lup.

— Ho țară! Stai, că nu se ia cu repedea lucrul. Trebue să mă duc întîiu eu singur ca să văd locul și să chibzuiesc; pe urmă mă întorc, și te iau.

— Dacă te-i porni singur, nu mai vii să mă iei, găsești pe altul.

— Cum? să mă dau pe mîna unui străin, care m'ar strînge de gît ca s'o ia singur?

Țiganului îi păru bună judecata.

— Atunci du-te mai degrabă.

— Chiar după ce-o amurgi. Și uite că mă și duc la primar să'mi găsiască om și căruță...

— Eaca du-te...

Dascălul se ridică, își puse mătănîile în sîn și porni...

Țiganul rămase în mare frămîntare...

— Vezi al dracului dascăl cîtă vreme răbdase în el! își zise.

Și lăcomia de bani îi adormi bănuială și șireclic.

Nu trecu mult și, de unde se dusese numai pînă încolo, așa ca să pară că a fost la primar, se întoarse.

— Am găsit Ichime...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/din 1901 - 1932

— Să fie cu noroc, dascăle sfinte, zise țiganul cu bucurie.

— Da să fii om cu minte, mă! Nici o vorbă cui-va, iar cînd oiu porni, să nu te-arăți... Să mă lași să mă duc singur.

— Bine, dascăle.

— Amurgul veni cu ceață; luminile de pe la case nu se puteau vedea una cu alta.

Dascălul îmbucă ceva, cam de-a graba, și după ce moșmoni vr'o cîte-va momente prin întuneric, în odae, ieși cu dăsagii pe umeri și cu bățul, ca de drum.

— Apoi, rămîi sănătos, Ichime.

— Mergi sănătos, dascăle sfinte și să te întorci sănătos.

— Să te-andă Dumnezeu...

Ceața se mai îndesise; frigul umed pătrundea a oase.

Hulubciu plecă; țiganul se închise în bordeiu.

Nu făcu dascălul mai mult de cîți-va pași, se întoarse înapoi și cătă în bordeiu, pe fereastră: țiganul aprinsese lampa și își umplea lulelua.

Aștepță cît aștepță, și'l văzu că par'că se gătește să iasă...

Se dădu după bordeiu și se piti după grămada de crăci dela pădure aduse pentru foc.

Acolo, în adevăr, nu aștepță mult, căci țiganul se ivi și, cu închipuirea că ceața îl ascundea de ochi curioși, se îndreptă spre copacul uitat de vremi de lîngă gardul aproape dărăpănat al ogrăzii.

In mînă avea un hîrleț și'l văzu că începe a da de-oparte niște cărămizi, și apoi a săpa locul. După puțin, scoase din gropșioară ceva, ca o mo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toalcă, și iarăși după puțin, scoase ceva din sîn... Auzi bine sunet de argint, și inima-i bătu cu putere: acolo își păstra țiganul ce brumă avea.

Și trebuia să aibă buniccle parale, că o ducea de mult cu meșteșugul.

Un car prinse-a trece, scîrța, scîrța... pe drum.

Ichim se făcu mititel grămadă și nu mai mișcă... pînă ce se depărtă carul, apoi repede trase țărîna, puse cărămizile și mai trase și d'asupră-le țărînă, peste care grămădi frunziș.

Se ridică, — și lui Hulubeiu i se păru mai nalt par'că; — se uită împrejur, — apoi păși repede spre hordeiu.

După ce Hulubeiu așteptă cît-va timp, — nu atît de mult pe cît îi părea lui, — ieși din ascunzătoare și, cu bătăi tari ale inimii, se mișcă ferit, încet, pînă la locul cu norocul.

Pipăi, tremurînd; dădu de cărămizi. Cu degetele lui osoase și puternice le desprinse, le scoase; răcîi pămîntul nu îndestul de întipărit și... dădu de motoalcă; iera o basma și în ea legată o pungă de piele, destul de grea....

Dar cînd să 'și-o vâre în sîn, auzi pași repezi, se ridică spre a fugi, dar se văzu ajuns de Ichim...

Țiganul după ce intrase în tindă și se așezase să'și aprindă luleaua ce se stinsese, fără voe se opri și se gîndi; oare astupase bine locul? se cam pripise, din pricina carului celuia.

Se uită împrejur: unde draculni iera bărleții?

Un fior îi trecu prin tot trupul: îl uitase acolo Aoileo! ce prostie!

Și sări ca aruncat în sus de cine știe ce ghiocnitură din pămînt, apoi dădu fuga afară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaforsvania romdr 1901-1932

Cînd zări că iera om la locul cu pricina, sloiu de ghiață i se puse pe inimă și negru i se făcu înaintea ochilor...

Fu ameţeală de-o clipă, căci se și repezi ca o fiară de pradă; apucă pe omul ce voia să fugă; se încinse cu el la luptă, — luptă pe înfundate, fără vorbă, fără cruțare, pe viață și pe moarte.

Omul, — cum putea să'l cunoască în acele clipe de furie, — i se împotrivia, căuta să-i scape, dar el, mai puternic, putu să-i ajungă la gît și să i'l încleștezze în degetele tari ca fierul.

Și strînse, strînse.... strînse.

Horcăit înnăbușit îl aduse în cunoștința că sfîrșia cu hoțul.

Acesta se îndoi de mijloc și se făcu grămadă.

Țiganul căzu peste el, dar se ridică degrabă, îi smulse dintre mîini motolca și fugi nebun de frică și de bucurie în bordeiu, unde se zăvori....

Iera groaznic de văzut...

In luptă, căciula-i căzuse și părul mare, dar și aspru se făcuse vîlvoiu; pe obraz avea cîteva sgîrieturi adînci în care se închegase sîngele; haina învechită i se sfîșiase și fîșia îi atîrna.

Mîinele, le ținea strînse pe motolcă, și motolca apăsată de pept; căta spre ușă cu ochi mari în apa cărora pluteau viițe sîngerii, cu gura întredeschisă pe unde răsuflarea îi șnera înnăbușită, cu întregul auz pironit în afară ca să prindă cea mai ușoară mișcare.

Mîinele-i ieau scuturate în răstimpuri scurte de cîte un tremur care răspundea în ele din cutremurul adîncurilor lui sbuciumate.

In acele momente trăia numai cu auzul și nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai acesta, aducîndu-i vre'un sgomot din lumea de-afară, 'i-ar fi deşteptat instinctul păstrării cu îndemnurile lui repezi.

Dar nimic deosebit nu turbura pacea, par'că satul întreg ar fi adormit de odată; aşa, întinderea sferelor ascunse ale voinţii, începu a se face; puţină linişte a i se'aşterne într'atît, pe suflet, în cît să'l lase a se gîndi.

Şi întîiul lui gînd fu: cine era hoţul? pe cine dovedise la pămînt?

Nimeni altul, fără doar şi poate, de cît rumînu care trecuse cu carul: cu toată ceaţa, îl văzuse, ticălosul: mirosise ce putea să fie şi.... năvală!

Dar îi fusese de moarte....

Oare'l omorîse de-al binelea?

Ei şi? găsise ce căutase....

Vorba iera: işi scăpase bănişorii? Bănişorii lui! strînşi de zeci de ani! viaţa lui prefăcută în aur şi în argint.... Şi să pice altuia în ghiare?

Repede desnodă basmaua, cu mîini tremurătoare şi punga i se ivi grea la cîntărit în cumpăna palmelor, doldora de umflată, ca o gură de curcan îndopat bine, strîns legată la gură cu băere de curînd puse, de făcea creţuri, creţuri....

Desfăcu firele gălbui şi trase pe din două părţi buzele răsfrînte; pielea scîrţîi, gura se căscă ochii lacomi se adînciră în ea cu priviri sclipitoare.

Dintr'un îmbold nestăpînit de-a vedea şi mai bine comoara, întoarse punga şi gura larg deschisă dădu drumul cu răsunet de aur şi de argint, bănetului fermecător.

Chipul arămiu al lui Ichim se aprinse de plăcerea făcută jar şi multe clipe i se desfătară ochi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

şi suflet cu privirea acelei grămezi galbene pătată cu alb argintiu.

După puţin se apucă să o numere monedă cu monedă şi să le facă grămejoare, grămejoare....

Pe la mijlocul absorbitoarei numărători, un lătrat gros îi lovi auzul şi cineva par'că-i trase de-odată inima din loc.

Acoperi grămada toată cu palmele, şi îngălbenită faţa întoarse către uşă, spre care se îndreptau par'că nişte paşi:

Spaimă mai mare ca în acele clipe nici că avea să'l mai încremeniască vr'odată.

Dar paşii trecură, răsunători, şi se depărtară înnăbuşiţi din ce în ce de depărtare....

Subt impresiunea aceea însă, se grăbi a'şi căra băneţul în pungă şi a face motolca la loc.... .

Un gînd nou îi fulgera minţea: acuma nu venise nimeni. Dar mîine?

Ce va zice satul cînd se va găsi mort, strîns de gît, un om în bătătura bordeiului, iar mai încolo, subt pom, groapa care va spune taina comorii?

Se ridică, cu răsuflarea apăsată, asudat; întrevedea răspunderea lui, i se făcea lămurită învinovăţirea ce-i vor arunca sat şi stăpînire...

Şi nu-i iera atît de păcatul făptuit şi de cine ştie ce pedcapsă, cît de priceperea lumei că el avea bani ascunşi, cît de temerea că i-i vor lua!

Să fugă! Să'şi lase cuibul; să fugă fără urmă,— i se ridică din adînc îmbold hotărît.

Repede îşi îndesă motolca la brîu, la spate, şi strînse cît putu mai tare brîul şi peste el cureaua lată în care avea şi chimirul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/index-1901-1932

Își grămădi în doi desagi ce socoti că putea duce și apucă un băț noduros cu cap de măciucă.

Pisica neagră și mare veni să i se frece de picioare, privindu'l cu ochi sclipitori. El nu o luă în seamă. Numai în dreptul bufniței se opri, cu părere de rău.

Cocoțată pe-o corlată, cu aripele strînse, pasărea ațipise. Simțind căutătura stăpînului, deschise ochi mari, rotunzi, plini de-o lumină albăstrie licăritoare și lăsă din gîtlej un gemet înnăbușit.

Ichim o mîngăiă și ea bătu din aripi; apoi, o lăsă a'și vîrî iar capul între aripi.

Aruncă încă o căutătură pînă în fundul odăei, își potrivi din umeri ipingeaua și ieși, — trăgînd după el ușa bordeiului.

Se înfioră, cînd fără voe privi spre locul în care zăcea omul ticălos, și cu furnicare în toată ființa, o luă repede la picior, cu impresiunea că par'că'l urmăria cineva, — poate omul acela.... ce'și venise în fire....

Fără să se uite însă înapoi străbătu satul, petrecut de ciinii ce se dădeau la el cu furie și.... după vr'un pătrar de oră întră în codru....

Încotro se ducea? ori unde, numai cît mai departe să fie pînă la ziuă....

De întunericul codrului nu-i iera frică; îl străbătuse de multe ori; îi cunoștea pînă și potecile.

Aci numai începu a se gîndi la Dascălul...

De nu-i abătea să plece, nu se întîmpla.... ce se întîmplase.

Avea oare să'l mai întîlnească?

Și lăcomia de bani îl încolți, gîndindu-se că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dascălul se va întoarce, nu'l va găsi şi se va duce să ia comoara singur.

Dacă s'ar îndruma şi el spre tîrg? S'ar găsi şi.... treaba ar face-o tot amîndoi.

Fireşte că aşa trebuia.

Tăiă dar de-a curmezişul pădurea şi ieşi în şosea.

Întîlni nişte care cu lemne; sătenii îl cunoscură şi'l cocoţară într'un car, unde Ichim se cuibări bine şi adormi peste puţin.

A doua-zi de dimineaţă, două care se opriră la bordeiu: veniseră doui rumâni cu muerile, din o comună apropiată, la ghicit.

Aceştia dădură peste corpul neînsufleţit şi îngheţat al dascălului şi vestiră pe primar.

Vorba că dascălul Hulubeiu fusese găsit mort, se împrăştiă în sat şi lumea se strînse, plină de un fel de teamă superstiţioasă...

Telegraful vesti subprefectura, apoi Prefectura şi Parchetul.

Dar pînă să vină cei în drept, nedumerirea iera mare printre săteni şi fel de fel de bănueli treceau din gură în gură: de ce Ichim se făcuse nevăzut? Cine strînsese de gît pe dascălul? Ţiganul oare? Altcineva? Din sat ori străin? Dacă nu iera Ichim, de sigur că vr'un străin care nu cunoştea cine iera Hulubeiu.

După ce Primarul făcu întîiele cercetări în bordeiu, siguranţa că Ţiganul luase zilele dascălului, se întări în toţi, fără totuşi să ghiciască: de ce?

Procurorul sosi aproape subseară şi începu cercetările, nelăsînd pe nimeni să se apropie de bătătura bordeiului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El găsi groapa de subt copac, se încredință după urme că fusese luptă pe locul crimei și așeză lucrul aproape așa cum se petrecuse.

Dar aceasta rămase în taină de satul care fierbea de nerăbdarea de-a afla și el.

In aceeași seară se dădură ordine pentru prinderea țiganului, iar corpul dascălului, pe chipul căruia stăteau întipărite și încremenite urmele groaznicei morți, fu așezat într'o odae a primăriei pe o rogojină și acoperit cu o cergă.

Femeile satului, din evlavia pentru cel ce le fusese ca un sfînt, cerură voe să-i aprindă lumînări și să-i facă priveghiu; însă procurorul nu dădu voe, — și întreg satul îl ură, zicîndu-i: păgîn!

Pe Ichim îl prinseră jandarmii tocmai cînd carele cu lemne așteptau la robatcă libera intrare în tîrg.

Îngălbenit, dar tare de fier întru cît motolca iera cu el, — nu scoase o vorbă pe tot drumul pînă la Rudăreni.

Sătenii aflaseră că „baragladina“ fusese prinsă și stăteau vlog pe șosea, — iar cînd o văzură, mai să-i facă ferfeniță trupul..

Dar ieraŭ jandarmii cît colea, și-i arătară numai pumnii, ciomege și dinți scrîșnitori.

Femeile îi aruncară blesteme, pînă la primărie.

El sta cu ochii țintă în căruță, și nici nu mișca: ce i păsa! Punga iera cu el.

La cercetare, spuse cu sînge rece așa cum se întîmplase lucrul..

Procurorul nu avu nici o bătae de cap.

Cînd îl puse față în față cu mortul, numai gîndul superstițios că omorîse om bisericesc, îl în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1902-1932

floră o clipă; dar repede îl făcu nepăsător cel-lalt gînd: omul iera hoțul ce iera să-i fure banii.

Dus la locul crimei, arătă tot cu aceeași nepăsare, cum fusese întîmplarea, — povestire firească ce nu'l atingea întru nimic par'că.

Numai cînd Procurorul porunci jandarmilor să'l caute, răgi de disperarea neputinței:

— Să nu'mi luați banii!

— Nu ți'i iau, zise procurorul; voiu numai să constat că ai spus adevărul.

El se lăsă, dar peptul i se ridica puternic, ochii aveau licăriri de lup ce se vede strîns de-aproape și degetele i se sgîrciau în deșearta frămîntare de-a apuca și de-a sfîșia.

Procurorul luă mototoiul, o potrivi în groapa ce-o ținuse ascunsă și văzu că spusele țiganului ieran adevărate, ieran potrivite cu bănnelile lui de mai nainte.

— Dă-'mi-o, boerule... se rugă cu glas arzător.

— Nu, acuma. Rămîne la mine... Știi cît ai?

Țiganul tăcu.

— Nu știi? Să număr în fața ta...

— Nu, boerule, nu număra... Las'că știu...

Și căută cu teamă, împrejur, la cei ce ieran de față.

Nu voia să afle careva cît avea.

*

Dascălul fu îngropat la cimitirul satului și toată mulțimea îl plînse și-l petrecu pînă la groapă.

Mai tîrziu, banii ce se găsiseră la el fură dați bisericii, în lipsă de moștenitori.

Ichim „vrăjitorul" fu condamnat la muncă silnică pe viață.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

Banii din motolca lui cea scumpă, în urma unei mijlociri a Prefecturii fură depuși tot pentru biserică, însă pentru cea din Văroasa, spre a servi de fond pentru clădirea altei biserici: ierau zece mii opt sute de lei.

Scăpaseră satele județului de periculoșii exploatatori...

Cîți sunt însă în altele!

La ocnă Ichim nu putu trăi mult timp. Chinurile ne mai pomenite că i se luase bănișorii și că nu avea să-i mai vadă, îi scurtară zilele, și cele de pe urmă vorbe 'i-au fost:

— Motolca... motolca... Dați-mi-o... dați-mi bănișorii!...

— SFARȘIT —